

TOMIS

Anul VI, nr. 9 (63), septembrie 1971

22 pagini, 3 lei

ȘCOALA FASCINANTĂ A IDEILOR

Toamna — sufletului nostru drag anotimp cu împliniri de fructe și spice. Neobosit asemuit cu pletele celor mai frumoase cosinzene, lanurile spun cuvinte de aur în tezaurul piinii. Roadele soarelui — fructe de purpură sau nobile ametiste imbracă privirile noastre în nuanțe a-dinci, dorurile noastre amesc suind livezile copilăriei, buzele noastre încearcă pios sărutul bun al pământului... Oamenii rostuiesc înfăptuirii noi, cinstind după datină, așa cum se cuvine, anotimpul culesului. Oamenii pământului, oamenii apelor, oamenii aerului... Bogate, în această toamnă de început de deceniu, ne sînt și gîndurile, inimile. Cuvintele arzătoare îndemnînd la un program de acțiune ideologică și politică, continuînd istoricele teze ale Congresului al X-lea al partidului nostru, dau dimensiuni noi unei munci la fel de însemnate și nobile ca și făptuitul piinii: modelarea cugetului și a sufletului omenesc. Cuvinte de o mare frumusețe prin umanismul lor, de o mare profunzime prin bogăția de sensuri dau înaripări noi idealurilor proprii societății noastre, a omului făurit de ea. „Societatea socialistă multilateral dezvoltată pe care o construim, — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu cu ocazia unei recente vizite de lucru în județul Tulcea — asigurarea condițiilor pentru trecerea la comunism în România presupun, desigur, crearea unei industrii și agriculturi puternice, dezvoltarea științei, ridicarea învățămîntului — presupun, deci, făurirea unei puternice baze pentru progresul rapid al forțelor de producție și, totodată, schimbări radicale în structura societății, în relațiile sociale din țara noastră. În același timp, aceasta presupune dezvoltarea conștiinței socialiste, ridicarea nivelului general de cultură al întregului popor — și aceasta este, de altfel, sensul ultimelor hotărîri ale Comitetului Executiv privind îmbunătățirea activității de formare a omului de mîine, constructor al socialismului și comunismului, a omului multilateral dezvoltat ca și societatea noastră socialistă“. Edificarea armonioasă a noii civilizații — civilizația socialistă — reclamă edificarea corespunzătoare a universului spiritual, redimensionarea conștiinței revoluționare a omului zilelor

TOMIS

(Continuare în pag. 17)

Acest număr este ilustrat în interior cu lucrări plastice ale elevilor din Constanța.

dialoguri contemporane :

- TINEREȚE ȘI RĂSPUNDERE SOCIALĂ pag. 3
- ion ianoși : ● LINIA DIRECTOARE A ESTETICII pag. 6
- ștefan aug. doinaș, marin mincu, dan mutașcu. ● POEZII pag. 10—11
- augustin z. n. pop : ● LUCIAN GRIGORESCU — ÎN ITALIA (cu cinci documente epistolare inedite) pag. 15
- dumitru fălticeanu : ● ZILELE CULTURII LA CONSTANȚA pag. 16
- ancheta internațională tomis : ● TINERETUL ȘI LUMEA CONTEMPORANĂ pag. 20

● Litoral de septembrie

VIRGIL TEODORESCU

podoaba casei

Să împlintăm stindardul în locul lui frumos,
pe coama casei unde îl mîngîie-adierea,
acolo unde-ncepe din temelii puterea
și urcă sus, sculîndu-se de jos.
Cu gestul care-așteaptă de mult atmosferă,
asemeni unei păsări care plutește lin,
să împlintăm stindardul, îngîndurați puțin,
acolo unde orele aderă.
Într-o tăcere albă, cu luciul de zăpadă,
să-l împlintăm în locul de unde orișicînd,
pe ploaie și pe vînt,
de pretutîndeni poate să se vadă.

Din vechile culori de sînge tors,
din palida iubirii noastre apă,
în liniile sferei să încapă
ca un enorm plămîn închis în tors.

TINEREȚE ȘI EDUCAȚIE

Oamenii la curent cu istoria doctrinelor pedagogice cunosc la cite fluctuații a fost supus, în curgerea vremilor, conceptul de educație, numărul destul de mare de definiții pe care le-a primit, urmare, fără îndoială, a diversității gîndirii diferitelor școli teoretice și a lipsei unui sigur instrument de orientare în chestiunea esențială a raportului dintre ins și colectiv, dintre om și societate. S-a ajuns, între altele — și oamenii aflați azi pe treapta maturității își aduc bine aminte — ca, la un moment dat, într-o lume strîmb alcătuită, „educație“ să fie sinonim cu frizarea cîtorva expresii de uz salond (chirișismul a făcut o carieră ceva mai lungă decît epoca lui Alecsandri, strict cronologică), cu aplicarea în cutare împrejurare a cutărui paragraf din „codul manierelor elegante“ — observație care unui umorist incisiv de talia lui Mark Twain i-a prilejuit pagini de vezicantă satiră —, cel mult cu „buna creștere“. Era astfel trunchiat un concept fundamental pentru devenirea socială a omului văduvit, în virtutea intereselor particulare ale claselor posedante, de notele sale de interes social major. Ideologia producătorilor direcți ai bunurilor de subzistență a societății, gîndirea comuniștilor a adus și în această privință o lumină care pune astăzi în adevărata sa valoare și semnificație cuvîntul „educație“. În axiologia înălțător-umană a lumii noastre, educația este inseparabilă de muncă, aceasta fiind instrumentul de a-

(Continuare în pag. 19)

sensibilizarea concepției

„Prin forme și stiluri variate de expresie — spunea recent secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — arta trebuie să servească poporul, patria, societatea socialistă“. Sînt subliniate cu o limpezime de cristal, în aceste puține cuvinte, atît condițiile de existență ce țin de natura aparte a creațiilor literar-artistice, cit și finalitatea și destinația oricărui act creator, chemarea și menirea valorilor estetice. Pentru că, și acest lucru nu mai are nevoie de lungi și stăruitoare demonstrații, arta reprezintă un mod particular, cu o specificitate pregnantă de comunicare umană, în care ceea ce se comunică depinde în cel mai înalt grad de felul cum se comunică. Și dacă conținutul artei, ceea ce traduce ea în material artistic depinde în primul rînd de bogăția însăși a vieții, de substanța realității date, formele și modalitățile de intru-

chipare a ei, expresia sensibilă ce o face comunicabilă se datorează cu precădere talentului, înzestrării deosebite a omului de artă, personalității sale complexe. Dar, cum bine se știe, artistul nu poate fi confundat cu un simplu meșteșugar, căutător de forme potrivite pentru a transcrie

cunoscător al realității, s-o înțeleagă, să-i descifreze sensurile, direcțiile de dezvoltare, forțele situate pe linia progresului, țelurile spre care năzuiesc, cu alte cuvinte, să fie capabil s-o interpreteze și s-o reflecte prin prisma gîndirii și sensibilității sale. Nu spună oare, atît de pătrunzător, G.

centuează cu toată tăria funcția socială a artei, intervențiile ei puternice în viața oamenilor, pune în evidență marea responsabilitate pe care o are creatorul de artă în fața societății. O îndelungată experiență artistică arată, adevăr ce a început să capete o valoare axiomatică, că

iește realitatea, îi desprinde trăsăturile fundamentale, știe s-o pună în concordanță cu idealurile cele mai înaintate ale societății, în ultimă instanță de concepția sa asupra lumii, de viziunea sa filozofică. În acest context dobîndesc o importanță deosebită irseși chestiunile de măiestrie și tehnică artistică, mijloacele și procedeele proprii literaturii și artei, raporturile în mișcare dintre tradiție și inovație, experimentarea unor forme noi de creație, deoarece, așa cum se știe, substanța de idei a operei de artă capătă consistență și împlinire ideatică pe măsura realizării valorii estetice, a desăvîrșirii ei artistice. Transformările structurale petrecute în viața societății, mutații profunde săvîrșite în ambianța

GH. STROIA

(Continuare în pag. 7)

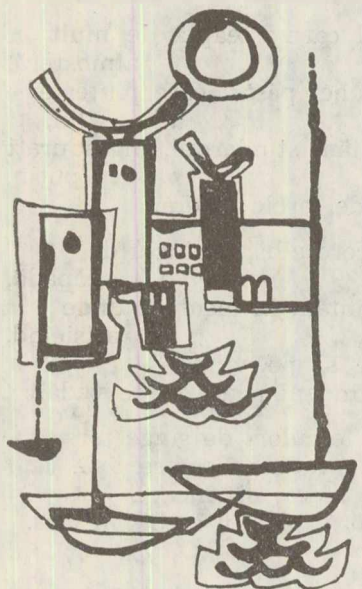
și consemna, ca un simplu grefier, datele mai mult sau mai puțin interesante ale realității. Creatorul de artă este înainte de toate un om ce meditează asupra vieții și a rosturilor sale, un om care trăiește, cu o intensitate deosebită, nu numai în numele său, ci și al semenilor săi. Tocmai de aceea, el trebuie să fie un adînc

Călinescu, că opera de artă „are două izvoare de adevăr: subiectul și obiectul, fondul liric și lumea din afară, amîndouă de altfel obiective și inseparabile...“ Misiunea de interpret a artistului, de om care modelează și traduce în limbaj de o forță emoțională complexă pulsul și ritmurile unor fenomene și procese esențiale, ac-

ceea ce reflectă și transmite opera de artă depinde, este direct condiționat de felul concret, de modalitățile practice de zugrăvire și intruchipare estetică. Mesajul operei de artă, încărcătura ei de idei, sensuri și semnificații, de influențe și înrîuriri, întreaga ideologie a artei sînt nemijlocit determinate de chipul în care artistul tilcu-

sensul educației

Este un lucru cunoscut că, în cadrul politicii generale a Partidului Comunist Român de construire a societății multilateral dezvoltate, un loc important l-a ocupat și îl ocupă făurirea și dezvoltarea conștiinței socialiste. Programul complex de măsuri al partidului pentru ridicarea pe o treaptă superioară a activității ideologice, politice și cultural-educative dă noi și nebanuite dimensiuni de profunzime operei complexe de formare a omului nou, conștient de majorele îndatoriri ce-i revin în societatea noastră, omul integrat — pentru prima oară în istoria educației — în civilizația socialistă. Programul de măsuri devine astfel un act istoric, de o deosebită însemnătate prin modelul comunistului, al omului viitorului, pe care-l propune: omul liber, stăpîn pe soarta sa, pe munca ce o desfășoară și pe rezultatele acesteia, caracterizat printr-un grad ridicat de cultură, o temeinică pregătire profesională, printr-o înaintată conștiință socialistă,

a construcției socialiste, de marile obiective care stau în fața partidului și poporului în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, este necesar să se ia măsuri pentru ridicarea nivelului combativității revoluționare și a spiritului militant, partinic al întregii activități politice, ideologice și de educație comunistă a maselor desfășurate de organele și organizațiile de partid, de organizațiile de masă și obștești, de organismele de stat, de instituțiile de propagandă, ideologice și cultural-artistice".

Este o chemare largă, adresată întregii națiuni, de a făuri conștiința socialistă, de a se autodepăși prin educație. Marx a demonstrat că activitatea omului se desfășoară prospectiv, în permanență anticipându-se viitorul, reglînd acțiunile în conformitate cu modelul conceput, ca o aspirație spre progres și autodepășire. Privită prin prisma acestei viziuni, activitatea educativă — a tineretului, sau, mai largă, la scara întregii societăți, deci de masă — se înnoiește cu misiuni noi, cu valoare prospectivă, istorică. Apropierea spațiului educațional tot mai mult de cerințele colectivității prezente, și de a celei viitoare, legarea tot mai strînsă a instruirii și pregătirii pentru viața de viață însăși, de concretul ei major trezește negreșit interese spirituale superioare, menite a contura personalitatea umană în tot ce are ea mai autentic și mai nobil. Participarea conștientă a maseilor la făurirea propriilor sale destine creează convingerea deplină că ele vor sprijini în continuare, cu toate eforturile, cu întregul elan revoluționar aplicarea neabătută a principiilor consecvențe ale P.C.R., a ideilor profund regeneratoare ale secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la formarea omului multilateral dezvoltat ca și societatea în care trăiește. Este o înțelegere superioară a însuși țelului, a sensului educației comuniste.

M. FILIMON,
profesoară

nevoia de informare bibliografică

Raritatea referințelor din presa culturală la producția editorială bibliografică este îngrijorătoare și ilustrează și dezinteresul prin nimic justificat pînă nu de mult de edituri pentru instrumentele de informare (există astăzi, în sfîrșit, o editură care include în obiectivele sale cartea de referință), și rezerva cu care sînt întîmpinate asemenea lucrări oînd vîd — uneori, cu greutatea mari — lumina tiparului. Edificator în acest sens este cvasinonimatul „Bibliografiei Republicii Socialiste România”, lucrare de interes național, care cuprinde cea mai mare parte a producției editoriale românești (cărți și articole din periodice) apărută în ultimii douăzeci de ani. Nu lipsit de interes este faptul că pînă și „Revista bibliotecilor”, publicație de specialitate, recenzează cu o mare întîrziere sau chiar trece cu vederea unele cercetări bibliografice, cum este cazul, de pildă, cu „Reprezentanții ai Dobrogei în știința și cultura românească”, — prima contribuție mai importantă la bibliografia acestei provincii după lucrarea lui Greavu-Dunăre din 1928 în... 1971. Sau cu „Bibliografia Dobrogei — 1969, editată de Biblioteca municipală Constanța, carte care nu s-a bucurat pînă în prezent de o privire critică avizată. Dezinteresul pentru cartea biblio-

logică pare de neînțeles în epoca noastră cînd se pune tot mai serios problema redactării unor instrumente care să rețină informația bibliografică, utile celor mai diverse categorii de cititori. Este bine știut că revista „Tomis” a publicat, în colaborare cu Biblioteca municipală din Constanța, un indice pe materii și pe autori pentru întreaga sa perioadă de apariție. Neplăcută este însă constatarea că cititorii ineresăți de materialele publicate de această revistă de cultură în ultimii ani răsfoiesc pagină cu pagină colecțiile din bibliotecă, fără să consulte instrumentele de lucru pe care le au la dispoziție. O mică anchetă privind circulația cărții bibliografice efectuată nu de mult într-o bibliotecă foarte frecventată a relevat faptul că acest gen de lucrare este rar solicitat. Chiar un instrument de informare ca „Bibliografia istorică a României — 1944—1969” — primul volum din seria „Bibliographia historica Romaniae” —, excelentă contribuție a istoricilor clujeni la bibliografia națională, riscă să fie condamnată la anonimat dacă nu se va bucura de o popularizare eficientă în mediile liceale și studentești (trebuie să subliniem că această lucrare a fost, spre deosebire de altele, favorizată de atenția presei).

Credem că este necesar, în viitor, ca atît publicațiile periodice cit și cadrele universitare și din învățămîntul liceal să acorde o mai mare atenție cărții de informare bibliografică, deoarece nu se poate concepe un avînt științific și cultural fără conștiința existenței unui sistem informațional operativ și eficient. Într-un articol publicat anul trecut în România literară, intitulat „Bibliologia în suferință”, Ion Stoica deplîngea, pe bună dreptate, situația de cenușă a acestei discipline în contextul nostru științific, în ciuda unor realizări notabile. Este semnificativ faptul că, la sfîrșitul secolului trecut, un român, George Bengescu, publica la Paris o bibliografie „Voltaire”, contribuție de valoare mondială la studiul operei marelui luminst, iar azi nu avem o bibliografie completă a operei unor scriitori ca Eminescu, Creangă sau Caragiale. De asemenea, este știut de toată lumea că monumentala „Bibliografie a cărții românești vechi” de Ion Vianu, Nerva Hodoș și Dan Simonescu a devenit o raritate bibliofilă, o nouă ediție fiind așteptată de mulți ani să apară, deoarece un foarte mare număr de biblioteci sînt private de acest instrument de neînloucit pentru completarea colecțiilor bibliofile. Această situație ca și o anume înecăteală în modernizarea bibliotecilor trebuie să constituie, după opinia noastră, obiectul unor serioase măsuri de îndreptare.

CONSTANTIN CIOROIU,
bibliograf

artistul — rapsod al epocii

Există un acord unanim, o hotărîre generală fermă pentru înfăptuirea prețiosului program propus de tovarășul Nicolae Ceaușescu în sensul dezvoltării conștiinței socialiste a oamenilor muncii, pentru întărirea spiritului partinic, revoluționar, al întregii activități politico-ideologice din țara noastră. Artistul plastic contemporan este chemat, laolaltă cu ceilalți creatori de bunuri spirituale, să participe, în spiritul răspunderii față de adevăr, la zăgrăvirea omului epocii și lumii noastre, a trăsăturilor sale, e solicitat a dezvălui gândurile care-l frămîntă pe acest om integrat în opera de edificare a societății socialiste multilateral

dezvoltate, într-un raport de intensă comuniune cu ceilalți membri ai societății. Leonardo, Tizian, Velasquez, Michelangelo, Grigorescu au adus, în pinzele lor, în prim plan **omul**, i-au dezvăluit cele mai intime fibre, gândurile, aspirațiile. Omul este măsura tuturor lucrurilor și acest adagiu este azi mai grăitor decît oricînd. După intensele dezbateri, purtate în toată țara în spiritul principalității și exigenței comuniste, în spiritul puternicului curent tonifiant adus de cuvîntul secretarului general al partidului, pentru promovarea unei arte cu rădăcini implintate în pămîntul fertil al realităților noastre contemporane, a ieșit și mai limpede în evidență faptul că este nevoie ca mulți dintre artiștii plastici să se întoarcă „cu fața către viață”, să abordeze o tematică vie, legată direct de realitățile noastre. O vreme, conceptul „originalității”, înțeles în chip strîmb și golit de substanța sa de valoare, a dus la tot soiul de „experimente” fără ca unii să bage de seamă că, de fapt, reluau „cuvinte care s-au mai spus”, sub forme nu neapărat încărcate de adevăr și forță plastică. Pierzînd contactul direct cu omul și problematica sa majoră, unii s-au declarat, în fața răcelii publicului de care n-au mai ținut, pur și simplu, la un moment dat seamă — „neînțelegi”, fără să observe că nu aparatul receptor era de vină ci propria lor obscuritate, rezultat al sofisticării gândirii plastice și al ruperii de frămîntările celor din jur. Avea deosebită dreptate secretarul general al partidului nostru cînd atrăgea atenția asupra caracterului minor, neconvîngător, palid al artei lipsite de conținut și definite prin sterile „cătări” formale. Nici cealaltă carență de gîndire plastică, a mimetismului cu orice preț, a preluării unor modele nepotrivite cu structura sufletului nostru, nu duce, firește, la rezultate mai fericite. Artiștii plastici, toți lucrătorii noștri pe frontul culturii au acum la îndemînă un instrument teoretic neprețuit — programul de măsuri și expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, documente prin care spiritul ideologiei marxist-leniniste își spune cu limpezime de cristal cuvîntul într-o seamă de probleme fundamentale ale culturii noastre socialiste. Două lucruri mi se par, ca artist plastic, a fi de mare importanță: însușirea spiritului acestor dezbateri — în consecință, prospectarea unei tematici legate de zăgrăvirea omului socialist, făuritor de bunuri materiale și spirituale în folosul întregii colectivități, pentru propășirea patriei, și, în al doilea rînd, abordarea unui spirit adînc critic față de producțiile mediocre ale căror trăsături sînt falsa originalitate și lipsa de conținut. În ce mă privește, nădăjduiesc că, prin expoziția pe care o voi deschide în luna noiembrie, mă voi apropia de idealurile artei angajate, partinice, expresie a tumultului creator care definește societatea noastră.

ION MĂTĂSĂREANU,
pictor

tinerii — autori și beneficiari ai actului de cultură

Omul societății socialiste trebuie să fie, fără îndoială, omul unei înalte culturi, atît pentru că bogăția cunoștințelor sale îi sporește valoarea socială, făcîndu-l din ce în ce mai util colectivității, citîndesebi, pentru că ridicarea nivelului cultural este un **factor care concurred la apariția și dezvoltarea conștiinței socialiste**, a simțului de responsabilitate față de semeni și de istorie, a dragostei față de patrie și de partid; în acest mod preocuparea pentru cultură devine o **înalță îndatorire patriotică**. Scopul general al activității cultural-educative desrășurate de organizațiile U.T.C. vizează educația socialistă a maselor largi de tineri, pregătirea lor în spiritul ideologiei și politicii partidului nostru, al învățării marxist-leniniste. În această lumină, organizațiile U.T.C. au dezbătut, cu un înalt spirit de răspundere, programul vast de educare comunistă a tinerilor reieșind din expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Consfătuirea de lucru cu activul de bază din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative, au analizat temeinic activitatea desfășurată și au stabilit măsuri concrete pentru îmbunătățirea muncii în acest domeniu. S-a evidențiat, și cu această ocazie, interesul deosebit al tinerii

lor față de cultură, pentru pregătirea lor multilaterală, s-au pus în lumină numeroasele inițiative pozitive care se cer traduse în viață de către organizațiile de tineret.

Diversitatea cerințelor spirituale ale tinerilor se reflectă în preocupările multiple pentru cultură și artă, în existența unui interes autentic și statornic, în inițierea unor activități artistice — manifestări de masă, spectacole, concursuri și festivaluri — menite să dezvolte aptitudinile creatoare ale tinerilor pentru destinderea și recreerea lor, să asigure petrecerea cu folos maxim a timpului liber.

Acționînd în direcția realizării acestor obiective, organizațiile de tineret din municipiul Constanța au organizat, pentru tineri și cu participarea acestora, unele acțiuni cultural-artistice care s-au bucurat de apreciere.

Permanentizarea unor asemenea manifestări, diversificarea lor, valorificarea unor talente sînt coordonate pe care trebuie să se înscrie activitatea culturală din organizația noastră municipală de tineret. În acest context, se cer a fi puse la punct unele acțiuni de informare promptă și multilaterală a tinerilor asupra fenomenului cultural-artistic — vizionări de spectacole și filme pentru tineret, urmate de întîlniri cu realizatorii, dezbateri unor opere literare, întîlniri cu autorii acestora, precum și manifestări artistice — concursuri, festivaluri de teatru, muzică, folclor — care atrag participarea numeroasă și punerea în valoare a unor aptitudini ale tinerilor.

Necesitatea dezbaterilor, a simpozionelor privind transmiterea unor valori cultural-artistice, este cu atît mai evidentă cu cît, uneori, este posibil ca interesul unor tineri, neavizați, să se îndrepte către manifestări facile, puse sub semnul pseudovalorii, situație care pretinde o mai serioasă activitate pe linia orientării educării estetice a tinerilor.

Trebuie relevat faptul că, în realizarea acestor obiective, un mare rol îl va avea modul în care organizațiile U.T.C. vor ști să mobilizeze masa de tineri, să folosească cluburile existente — colaborînd nemijlocit cu sindicatele —, preocupîndu-se atent de conținutul educativ al activităților propuse.

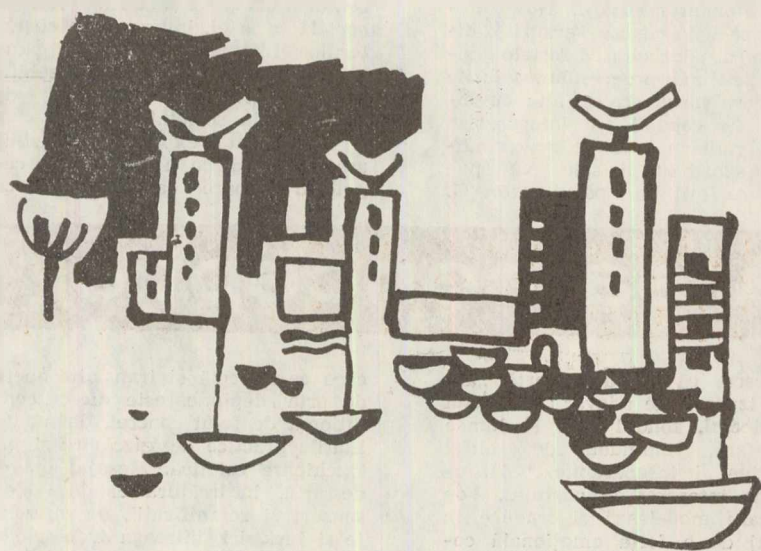
Menționăm faptul că solicitările tinerilor, în condițiile locale, li s-a răspuns uneori cu întîrziere. Cauze? Pe de o parte o activitate modestă la Casa de cultură a tineretului, iar pe de altă parte, modul cum alți factori de cultură — teatrele, cinematograful ș.a. — au venit în întîmpinarea dorințelor tineretului.

Nu totdeauna repertoriul teatral a cuprins spectacole dedicate tinerei generații, cum nici în programul cinematografulor acest lucru nu a fost permanent avut în vedere, fără a mai aminti de inexistența unui **cinematograf al tineretului**, care să reprezinte locul organizării unor manifestări variate.

Nici organizațiile de tineret nu au stăruit suficient pe linia unor acțiuni cultural-artistice, nu au colaborat cu toți factorii sau instituțiile de cultură, manifestînd deseori lipsă de inițiativă. De aceea apreciem că dezideratele tinerilor se cer neîntîrziat traduse în viață, astfel încît aceștia să devină cu adevărat autori și beneficiarii actului de cultură.

MARIN VOICU,
activist U.T.C.

indispensabilă afirmării și realizării sale plene. Educația multilaterală, dimensiune a omului modern, își găsește o strălucită întrupare în comunistul zilelor noastre. „Într-adevăr — scria tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative — comunistul trebuie să fie și personal un model, să știe să lupte pentru realizarea principiilor comuniste de organizare a societății, a principiilor noi de viață”. Angajarea deplină în viața socială, participarea activă la traducerea în viață a politicii partidului — iată teza călăuzitoare a educației în societatea noastră. De aici se desprinde o bogăție de idei menite să reîmprospăteze, să aducă la viață formele și mijloacele prin care cadrele didactice, școala, organizațiile de tineret, societatea întreagă formează tinerele generații. Căci nu trebuie uitat nici o clipă că **întreaga activitate socială are o valoare educativă nemijlocită**. Pe tineri îi educă — în afara de sistemul educației instituționale — în înțelesul cel mai complet al acestui cuvînt, presa, radioul, filmul dar și exemplul personal al părinților, al cetățenilor cu care vin în contact, activitatea politică și socială prin toate formele ei de manifestare, într-un cuvînt mediul ambiant. Și este unul dintre cele mai de seamă succese ale orînduirii noastre, ale politicii partidului nostru — realizarea unui **mediu politic și social educativ**, o atmosferă de înaltă moralitate civică, atît de propice formării tinerei noastre generații. Cu atît mai bizare, mai demne de oprobriu unanim apar în aceste condiții manifestările de indisciplină, de încălcare a normelor de conviețuire socială, de parazitism — tare pe care mersul înainte al societății noastre, progresul ei le refuză. Întreaga activitate politico-educativă, desfășurată pe toate planurile și de către toți factorii — printr-o deplină unitate de cerințe izvorîtă din ideologia partidului nostru — trebuie să spună un nu categoric unor asemenea manifestări. A educa, în societatea noastră, este un act politic, este de fapt a înțelege și a modela un material prețios — materialul uman pe dimensiunile viitorului, ale comunismului. Cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, sînt edificatoare în acest sens: „Trînd seama de cerințele etapei actuale

tinerețe și răspundere socială

Procesul instructiv-educativ este, fără îndoială, extrem de complex, de fin, cu laturi multiple care, în esență, converg către împlinirea aceleiași scop: formarea omului societății socialiste. Printre factorii formativi, care asigură tinărului racordare completă la interesele patriei, ale colectivității, de fundamentală însemnătate, considerăm a fi educația în spiritul ideologiei muncii constructive, folositoare tuturor. Referindu-se la toate treptele învățământului, ale modelării tineretului în sensul formării omului complet, în cadrul pe care numai socialismul îl poate oferi acestei dezvoltări, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Prin legătura strinsă cu producția, universitatea va deveni cu adevărat o universitate a poporului! Atunci va fi mai bine legată de clasa muncitoare, de interesele generale ale societății... Noi trebuie să avem un liceu care să educe tineretul nostru în spiritul muncii, să-l învețe să muncească în orice domeniu de activitate, pentru că orice muncă folositoare societății este o muncă de onoare; în acest spirit trebuie să formeze școala noastră tineretul!” Încercând să deslușim relația dintre educația prin muncă și formarea civică a tinărului am solicitat opinia tovarășilor: prof. Florea Leonida, inspector general al Inspectoratului școlar al județului Constanța, Constantin Jurcă, prim-secretar al Comitetului județean al U.T.C., ing. Pompiliu Pădure, secretarul comitetului U.T.C. de la Combinatul de exploatare și industrializare a lemnului Constanța, Ion Doltu, procuror-șef al Procuraturii municipiului Constanța, și Vasile Silea, membru de partid din ilegalitate.

ALEXANDRU MIHALCEA

în spiritul angajării directe

Rep.: Care considerați că este locul educatorului (învățător sau profesor) în ansamblul factorilor de care dispune școala?

Prof. FLOREA LEONIDA: De prim-plan, fără îndoială, și, în legătură cu aceasta, aș vrea să subliniez faptul că, din păcate, în numeroase cazuri, educatorul a înțeles să recurgă mai degrabă la educația prin „cuvinte frumoase” decât prin exemplul personal. Nu ne grăbim să recurgem la generalizări nejustificate, dar nu este mai puțin adevărat că, la muncă patriotică, de pildă, s-a întâmplat ca elevii să lucreze iar profesorul sau învățătorul să stea și să-i „supravegheze”. Sigur că, în mintea tinărului, se iscă o adâncă și gravă nedumescire: „De ce nu participă direct, de ce nu lucrează și cadrele didactice? Prestarea acestui tip de activitate nu este în egală măsură obligatorie și pentru aceștia?” Una este să vorbești despre muncă și alta e să muncești.

Rep.: Este deci firească și trebuitoare o restructurare a modului în care este folosit exemplul personal al cadrului didactic?

F. L.: Desigur. Această reșezare a relațiilor de muncă dintre cadrele didactice și elevi mi se pare esențială. Trebuie să activăm în sensul creșterii răspunderii ambilor factori menționați față de sarcinile lor, derivate — acestea — direct din programul de dezvoltare a societății noastre așa cum a fost trasat de către partid. Personal opinez pentru promovarea principiului autoconducerii în rîndurile tineretului școlar. Să extindem consultarea reală nu formală, a elevilor, să-i interesăm direct în viața școlii și a societății, să-i facem să se simtă răspunzători față de acestea. Dar înainte de orice, fundamentală mi se pare a fi înarmarea celui ce educă cu toate instrumentele muncii politice.

Rep.: Există, în formulările actualului regulament școlar „portite” care îngăduie manifestările de indisciplină?

F. L.: Din păcate, da. Regulamentele școlare de până acum „recomandau” elevilor să nu fumeze, să aibă ținută corespunzătoare și așa mai departe. S-a dovedit însă că simpla „recomandare” nu este suficientă. De ce să se fixeze cifra de 40 de absențe ca fiind un barem maximal admisibil? Obligațiile elevului față de societate înseamnă, în primul rînd, integrarea deplină în viața școlii.

Rep.: Ce credeți că trebuie făcut în această privință?

F. L.: În primul rînd, consolidarea frontului unic al tuturor factorilor educaționali și, în cadrul acestuia, stringerea la maximum a legăturilor dintre școală și familie. Pentru că noi — mă refer la școlile județului și municipiului — n-am valorificat atât cît se poate și cît trebuie influența pozitivă potențială a familiei. Consider că școala trebuie să fie angajată plenar în viața socială, deziderat realizat pînă acum sporadic și inefficient. Viața înseamnă, în primul rînd, muncă socialmente utilă, răspundere — și, în consecință, nu ne poate fi indiferent faptul că o parte a absolvenților liceului de cultură generală — cei care nu reușesc la facultăți — constituie o adevărată sursă de elemente parazitare, candidați de profesie — unii, care trăiesc pe spinarea părinților și, într-un sens larg, a societății. Încît sint extrem de satisfăcut de soluțiile recent adoptate de conducerea superioară de partid și de stat în sensul profesionalizării în mai mare măsură a învățământului liceal.

relația educație — dragoste de muncă

Rep.: Cum cultivă organizația U.T.C. dragostea tineretului pentru muncă?

CONSTANTIN JURCĂ: Întîi, prin mobilizarea tinerilor la rezolvarea sarcinilor economice ale unităților socialiste. Apoi,

POMPILIU PĂDURE: Conceptul acesta are, după mine, un conținut extrem de bogat. Există, cred, două aspecte care trebuie luate din capul locului în seamă: educarea elevilor-ucenici, adolescenți aflați, într-un fel, în punctul inițial al unei etape de formare și educare a tinerilor muncitori, tehnicieni, ingineri — oameni integrați din toate punctele de vedere în viață. Nu vreau să spun că primii ar fi mai puțin integrați ci, doar, că cei de-a doua categorii îi incumbă și răspunderile maturității. La noi în combinat există cam 200 de ucenici, elevi ai școlii profesionale și, preocuparea noastră principală este ca aceștia să devină în egală măsură și muncitori buni, de înaltă calificare, specialist fiecare în domeniul lui, și oameni adevărați pentru societate. Nu putem separa aceste două laturi. Personal, am observat că tinerii care nu respectă normele producției, care sint slab pregătiți profesional, nu respectă, de obicei, nici normele conviețuirii sociale.

Rep.: Și atunci...?

P. P.: Remediul ține, după opinia mea, în primul rînd de crearea unei opinii colective. Cu prilejul dezbaterii recente expunerii a tovarășului Nicolae Ceaușescu, s-au făcut la noi propuneri privind crearea unor comisii de disciplină, în secțiile mai mari. Socotesc că, în afară de discutarea operativă a cazurilor de încălcare a disciplinei muncii, rostul acestor comisii este, în primul rînd, de factură etică — suscitarea unei prompte luări de poziții din partea opiniei publice. Nu trebuie să admitem nici un fel de derogare de la normele unei conviețuirii în spirit socialist.

legalitate și simț civic

Rep.: Există — fără a fi nici pe departe caracteristice tineretului nostru — unele cazuri de încălcare a normelor sociale de conviețuire, a legilor statului. Care sint factorii care favorizează apariția unor astfel de fenomene?

ION DOLTU: Nu mai vreau să repet ce știe toată lumea despre familie, ca fiind primul responsabil de viața și actele copilului. Vreau însă să atrag atenția asupra faptului că unele din actele comise de tineri (numărul redus al acestora neconstituind un motiv de a considera chestiunea ca fiind de minimă importanță) sint îngăduite direct de către părinți. Căci există destui părinți care „închid ochii” la primele abateri ale odraslelor, destui educatori care „trec cu vederea” încălcarea disciplinei școlare, ca să fie pe urmă uluiți de cursul evenimentelor, pe care nu-l mai pot nici stăvili, nici modifica, ajungîndu-se finalmente în fața tribunalului. Aș mai insista asupra unui fapt; de multe ori, și, omul de pe stradă, cetățeanul anonim poate facilita desfășurarea unor asemenea acte. Printr-o greșită mentalitate a „nonintervenției”, a lui „nu mă bag, nu mă privește”.

Rep.: Există pretutindeni, în toate colectivele de muncă, preocupare constantă pentru popularizarea legilor statului în rîndul tineretului, în genere?

I. D.: Din păcate, nu. Ca lucrător în aparatul de stat și jurist, înțeleg exact legătura strinsă dintre munca politico-ideologică, de educație și respectarea legilor și normelor de comportament social. Unele stări de lucruri infracționale sint pricinuite tocmai de necunoașterea — sau insuficienta cunoaștere — a legilor. Avem, din nefericire, cazuri de tineri care au comis, din motivul arătat, acte contravenind moralei socialiste, normelor noastre de conviețuire, legilor ce protejează

proprietatea socialistă și personală, bunurile și drepturile persoanei, liniștea. Iată de ce mi-aș îngădui să propun ca, în cursul noului an școlar, în școlile din județ și municipii să se introducă predarea unor noțiuni de drept — dacă nu în cadrul programei, în afara acesteia — de către oameni de specialitate.

cele „două vîrste” ale tineretului

Rep.: Datorită vîrstei și experienței dumneavoastră, faptului că ați activat, ca membru al Uniunii Tineretului Comunist și, apoi, al Partidului Comunist Român în condițiile ilegalității, cunoașteți condițiile în care a muncit tineretul țării noastre înainte de eliberare. Cunoașteți și condițiile oferite azi dezvoltării tineretului. Cum se formau atunci trăsăturile morale ale comunistului?

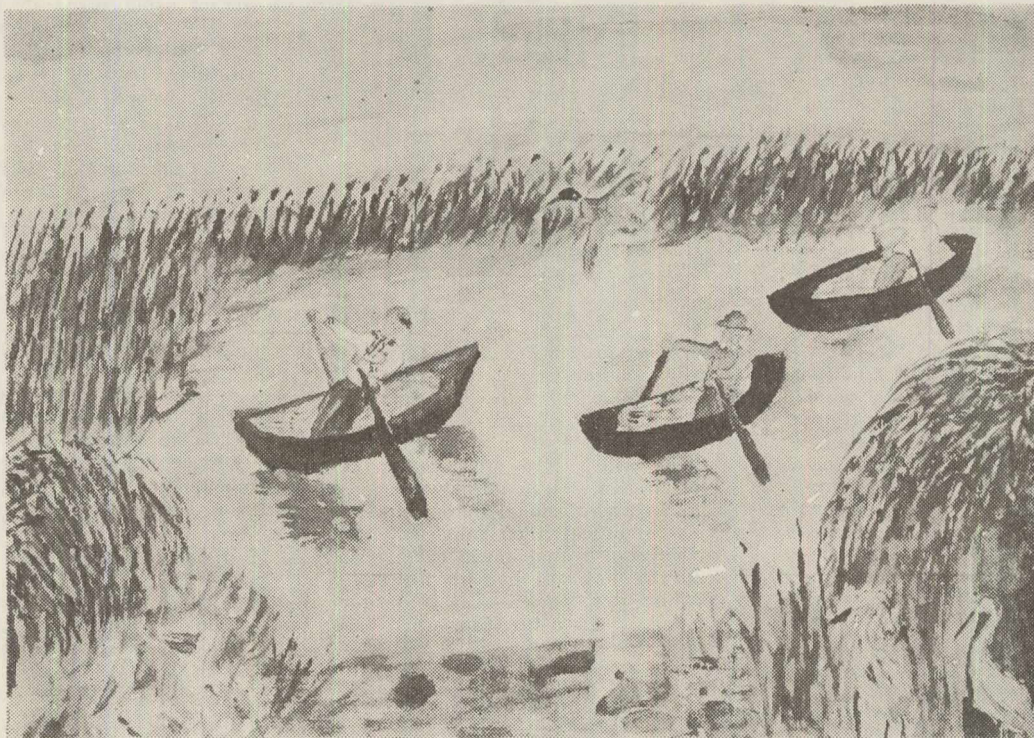
VASILE SILEA: Ce-aș putea spune? Există, ca să folosesc o figură de stil, „două vîrste” ale tineretului român. Nu vreau să exagerez într-un nimic, dar în anii de atunci, de muncă și luptă în condițiile teroarei impuse de siguranța statului burghez, noi eram cuprinși cu toții de un adevărat sentiment al datoriei față de clasa căreia îi aparțineam și față de destinele țării. Am intrat în șantier în 1933, an de intensă activitate revoluționară a muncitorimii române și europene. În 1936 am fost arestat prima dată. Trebuia să văd pe cineva foarte apropiat, din familie, dar înainte de a merge acasă, am ținut neapărat să trec pe la sediul Comitetului antifascist; acolo m-au arestat lucrătorii siguranței. N-am amintit de întîmplarea aceasta decât ca să subliniez ce însemnătate aveau, în mintea noastră, sarcinile de partid față de interesele strict personale.

Rep.: Vorbeați de „două vîrste” ale tineretului nostru...

V. S.: Da, în sensul că tinerii de astăzi trăiesc și muncesc în condiții pe care noi le visam, numai, atunci. Dar ceea ce este mai însemnat decât orice — și, de fapt, de aici derivă totul — tineretul de astăzi trăiește în cadru social fundamental deosebit de cel în care trăiam noi. Dacă considerăm că anii de atunci au fost o „vîrstă sufletească” a tineretului, anii de astăzi înseamnă vîrsta realizării depline, de nimic stingherite...

Rep.: Cum apreciați procesul formativ, al educării tineretului, întreprins acum, în anii noștri?

V. S.: Socotesc, desigur, că avem un tineret dedicat patriei, interesat în muncă — în fond, țara de mîine, generația care ne va înlocui. Cred, totodată, că este nevoie ca școala și familia, toți cei ce îndeplinesc munca educatorului să sădească în inimile tinerilor încrederea în idealurile etice ale socialismului, într-o măsură mai mare decât pînă acum. În ilegalitate, comuniștii erau iubiți și stimați de mase tocmai pentru această încredere de nezdruccinat. Insist, la fel, asupra educației prin muncă. Noi am influențat atunci, în anii grei ai ilegalității, majoritatea tineretului tocmai pentru că activistul era completat și de muncitorul stăpîn pe meseria sa; utilitatea socială a activistului (în sensul cel mai larg al acestui cuvînt) este legată intim de forța sa educativă. Aș mai adăuga — e o observație personală, cred adevărată — că se simte, în structura muncii educative din școală, o anumită carență: lipsa unei susținute activități politice a învățătorului și profesorului. După cum mi se pare insuficientă preocuparea școlii pentru cultivarea interesului tinerilor față de poezia și arta revoluționară, de mare forță educativă. Și mai cred că, în raport cu condițiile de azi, cu ce i se oferă pe toate planurile, unii dintre tineri rămîn datori celor ce se îngrijesc de ei. Există un decalaj între posibilități și realizări. Nu reproșez aceasta tineretului, în primul rînd, ci tot nouă, vîrstnicilor. Au fost pregătiți mulți tineri nu pentru muncă, nu pentru viață, ci pentru o diplomă. De unde mentalitatea vicioasă a unor ca muncii efective în producție, îi e de preferat o „treabă ușoară”, „ceva, pe la un birou” dacă nu din pricina proastei educații primite în familie? Mulți trăiesc o viață mai bună fără ca schimbările de ordin spiritual să crească în ritmul schimbărilor materiale. Unii părinți și nu puțini educatori de profesie vorbesc palid, neconvîngător, despre muncă. Și apoi, ne-am obișnuit să-l etichetăm pe cutare sau cutare tînăr „neserios”, în virtutea unor deficiențe de comportament. Mă întreb însă: în aceste cazuri, omul respectiv a fost pus, totdeauna, să facă ceva, să întreprindă un lucru de folos colectiv, i-au stimulat simțul de răspundere? În concluzie, după părerea mea, dacă reușim să îmbunătățim preocupările privind sădirea în sufletul tinerilor a dragostei pentru muncă — pentru muncă socialmente utilă — o problemă fundamentală a educației e rezolvată.

actul critic în filozofie

Actul critic în filosofie este o **investigare a realului** social-natural-gîndit, o cunoaștere sistematică, logică și coerentă a filozofiei deja constituite (în lucrări, tratate, opere etc.). Este o **analiză și sinteză a gîndului gîndit** ce-și are seva în existența hic et nunc a individului și a comunităților umane. Mereu sociale și istorice. Și prin aceasta mereu racordate zeului ce se cheamă Timp. Actul critic — și în filosofie — este o **memorie activă**, o infinită rețea de neuroni, cu circuit feed-back, care se reactualizează în și pentru o experiență dobîndită, ce se regîndește din raza habitus-ului existențial — la rîndu-i — un aliaj de trecător și etern, de pasiune și rațiune. Actul critic în filosofie nu e un început de drum ci sfîrșitul drumului, un **indiciu al realizării libertății potențiale a spiritului**, o desprindere din întinericul și jocul ambiguu al posibilităților, o **judecată de valoare**. Actul critic în filosofie este o **tensiune rezolvată** a gîndului, **momentul realizării adevărului**. Actul critic în filosofie presupune rigoare, disciplină a spiritului, detașare. El **servește descoperirii sensului vieții**; și atunci cînd este făcut de pe poziții științifice, marxist-leniniste capătă valențele unui îndreptar al Omului. Al conduitei și acțiunii lui. Al transformării lui și a lumii în care trăiește. Al lichidării alienării și oprimării lui. Materiale și spirituale. Actul critic în filosofie, astfel conceput, se înscrie sub zodia, niciodată perisabilă, a Umanului.

Propunerile de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, Expunerea la consfățuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative, prezentate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, au fost primite cu satisfacție reală și adeziune totală de toți cei care lucrează în domeniul propagandei, învățămîntului, culturii, cercetării științifice, de toți oamenii muncii. Ele reprezintă un bilanț al realizărilor noastre, ale tuturor, în domeniul vieții politico-ideologice și al muncii de propagandă, dar mai ales un **program clar, realist, de acțiune viitoare**, orientat pe direcțiile majore ale cerințelor spiritualității unui popor aflat în plin făgaș de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate. Acest program de măsuri vizează, între altele, și sectorul creației și criticii filosofice, cunoscut fiind că, nu întotdeauna, gîndirea teoretică filosofică a fost la înălțimea modelului oferit de activitatea teoretică și practică a partidului. Este adevărat că mișcarea filosofică de la noi cunoaște în ultimul timp o puternică efervescență creatoare, ca de altfel întreaga mișcare spirituală. În peisajul policrom al filosofiei, al creației și criticii filosofice, accentul cade, și este firesc să fie așa, pe „prelucrări” și „pagini alese” din gînditorii noștri de seamă: D. Cantemir, V. Conta, N. Bălcescu, Șt. Stîncă, C. Dobrogeanu Gherea, M. Ralea, P. P. Negulescu, M. Florian, D. Gusti ș.a. Apar monografii, studii, sinteze asupra unor pe-

rioade din istoria gîndirii noastre social-filosofice, traduceri din literatura filosofică și sociologică, toate, în ultimă instanță, fapte de cultură în general, acte de critică filosofică, în particular. În acest context, merită să fie subliniate republicarea lucrării apărută în 1945 „Curente și tendințe în filozofia românească” de Lucrețiu Pătrășcanu, ediția a 2-a din „Existențialismul francez și problemele eticii” de Dumitru Ghișe, „Fundamentul filozofiei la Mircea Florian” de G. Cazan, „Personalismul francez” de G. Vlăduțescu, „Platon — Filosofia dialogurilor” de Al. Posescu, traduceri din filosofi reprezentativi, de prestigiu, cum ar fi Jean Piaget, Mikel Dufrenne, cu titluri ca „Înțelepciunea și iluziile filozofiei”, respectiv „Pentru om”, foarte consistenta culegere de studii „Existență, cunoaștere, acțiune” subintitulată semnificativ „Dialog și confruntări în filozofia contemporană” și altele. Enumerarea nu e întâmplătoare, toate fiind, după a mea convingere, lucrări de înalt profesionalism și ținută teoretică-științifică, în care viziunea marxistă, asupra tematicii abordate, este pregnantă, pătrunsă de spirit combativ militant, cu reliefașul tranșantă a divergențelor cu concepțiile nemarxiste, acolo unde și cit există.

Revistele de cultură solicită publicistica filozofică, deși, uneori neuniform și inadecvat. Se constată apariția unor centre de interes pentru filosofie, după a mea opinie, cu puțin timp în urmă **Ramuri**, acum, mai mult **Tomis**, **Cronica**, **Ateneu**, **Astra** (enumerarea e întâmplătoare, nu se vrea și n-ar putea fi exhaustivă), și semnificativ este faptul că mulți tineri din noua generație de intelectuali își fac simțită tot mai mult prezența în coloanele destinate publicisticii filosofice. Chestiunea merită a fi semnalată pentru că amplul proces de închegare științifică a istoriei culturii românești, a istoriei filosofiei, în particular, cred, că nu se poate concepe în afara unui efort colectiv și de durată. Din păcate, în unele reviste, pe ici, colo, avem ocazia, în ultimul timp mai rară, de a ne întîlni cu „condeieri” plini de savantlicuri, și se înțelege și de ce, buni la toate, etalînd o erudiție pe undeva, anume în ce este mai esențial, roasă de cariile improvizăției și inspirației de moment. Sarcina creației și criticii filosofice nu e de a fi tot mai „tehnicistă”, mai „academizantă”, cum se mai observă chiar în unele studii din **Revista de filozofie**, ci este de a face mărturisite și înțelese pentru toți oamenii — pentru care cultura e un bun cotidian, indispensabil ca și hrana sau aerul — nemărturisite, uneori, raporturi de determinare dintre produsul cultural finit, în speță filosofic, și condițiile social-istorice, funcția lui ideologică, socială, liniile de continuitate, acolo unde există. Fără a desprinde un aspect de altul, fără a falsifica procesul cunoașterii, cercetătorul și criticul de filosofie trebuie să prezinte o oglindă fidelă a luptei de idei, a evoluției curentelor și grupărilor ideologice și filosofice din trecutul culturii naționale și universale. Și din aceasta să în-formeze dar și să spri-

jine procesul formării conștiinței socialiste a marelui public căruia i se adresează.

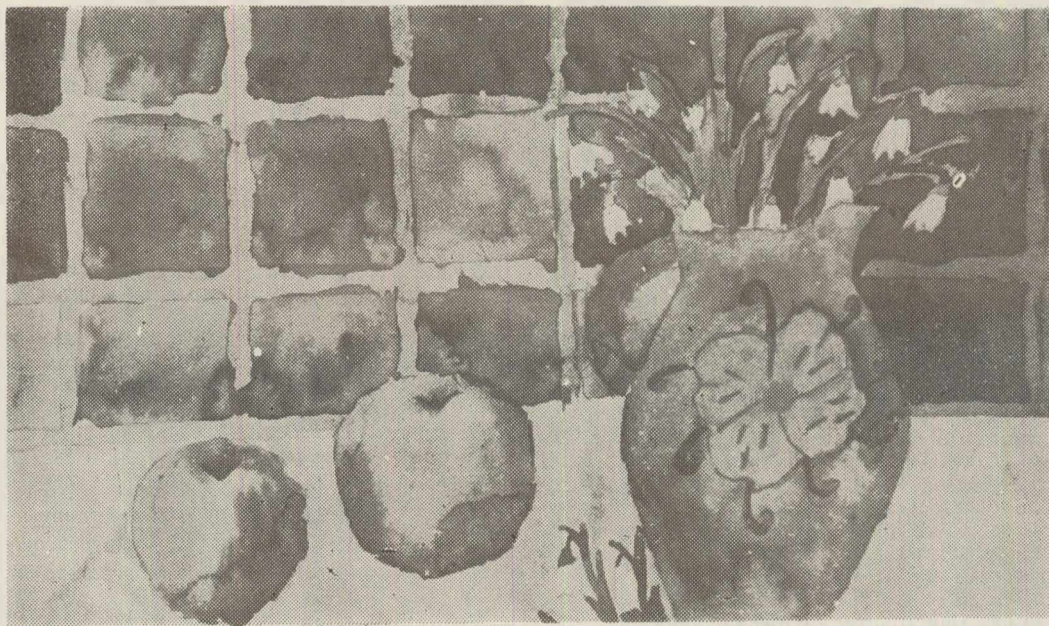
Spuneam că actul critic în filosofie, și nu numai aici, este judecată de valoare. Dar înainte de a purcede la ea, la actul reevaluării marxiste, la aprecierea virtuților și lipsurilor operei sau gînditorului respectiv, trebuie, metodologic cel puțin, să ne amintim de Descartes, cu al său **Discurs asupra metodei**, și să începem prin a ne îndoi pentru moment de propria noastră capacitate de a înțelege, de propria putere de sinteză. Adică, să purcedem la un fel de critică a puterii noastre de judecată, la o analiză a instrumentelor cu care complexul inteligență-sensibilitate operează în procesul cu infinite nuanțe, obiective și subiective, al receptării operei filosofice. Pentru simplul motiv că dificultatea înțelegerii ține de capacitatea mijloacelor subiective de investigare, iar profunzimea, de obiectul cunoașterii. Dincolo de intenția, de dorința lăudabilă — de altminteri — de a face un act de critică filozofică, trebuie să ne însușim o cultură filosofică, umanistă, un sistem de principii diriguitoare, orientative, care să facă corp comun, organic cu întreg statutul nostru de existență socială, de militanți activi pe frontul ideologiei celei mai înaintate, ideologia marxist-leninistă. Complexul de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, inițiat de conducerea superioară a partidului, personal de tovarășul Nicolae Ceaușescu, ne este un stimulent deosebit în această direcție.

Criticul de filosofie trebuie să parcurgă un Aristot sau un Hegel, un Platon sau un Kant, un Cantemir sau un Conta, un Bălcescu sau un Pătrășcanu, dar mai ales să diagnosticheze precis, științific, de pe poziția filozofiei, epoca, să fie un bun sociolog, să surprindă dinamica social-economică, de clasă, dinamica instituțiilor și filiația ideilor politico-filosofice, să aprofundeze temeinic evoluția instrumentelor logice, a principiilor constitutive ale unui sistem sau altul etc. Actul critic în filosofie urmează de-abia după aceea. Pivotal ei este filosofia marxist-leninistă, totodată știință și ideologie, instrument pentru emanciparea socială, politică, economică a omului.

Ultimele documente de partid invită la reflecție și mai ales la acțiune. Lipsesc în-

că multe studii critice și de filosofie, care să trateze cu obiectivitate și intransigență principială rolul jucat de personalități culturale, filosofice și științifice, studii care să se pronunțe asupra unor perioade și să aprecieze o gîndire social-politică. Un singur exemplu. Lipsește încă o lucrare de proporții axată, să zicem, pe probleme ale filosofiei sociale interbelice. Sau: s-a cercetat prea puțin și destul de timid, după cunoștința noastră, perioada 1900—1914, în ce a avut ea mai reprezentativ în domeniul filosofic, sociologic, cultural. Sau: cum trebuie apreciată activitatea social-politică a istoricului de renume mondial Nicolae Iorga? Care a fost fundamentul filosofic al gîndirii marelui savant? Ce influență a jucat în epocă? etc. Lipsește încă o istorie a filosofiei românești care să ofere o imagine științifică, de ansamblu, creației filosofice originale și a mișcării culturii filosofice naționale cristalizată în opera și activitatea unor gînditori care au răspuns — cu reușite și nereușite lor — comandamentelor sociale ale timpului lor. Lipsesc alte lucrări de referință, cu caracter sintetic, de mare respirație științifică și ideologică: dicționarul politic, Marele dicționar filosofic, creștomaii de texte filosofice, estetice, etice etc., atât de utile nu numai tineretului studios din toate categoriile de învățămînt, specialiștilor, cit și nespecialiștilor, oamenilor de cultură, tuturor oamenilor muncii. Încă... Există o experiență și desigur concluziile elaborării „Istoriei gîndirii sociale și filosofice din România” (1964), a „Micului dicționar filosofic” (1969), a altor lucrări cu caracter enciclopedic, sintetic. Ele trebuie valorificate. Există, cum știm, și suficiente forțe care activează în domeniul ideologiei și propagandei, al muncii de partid, în învățămînt, știință și cultură și care își vor aduce, fără îndoială, contribuția la reușita realizării unor asemenea opere de anvergură și a altora. Credem că avea perfectă dreptate eminențatul om de cultură Tudor Vianu, atunci cînd afirma, acum, peste un sfert de veac în urmă: „Este zadarnic, așadar, să ne ostenim întrebîndu-ne cine sîntem; este mai potrivit să fim activi, pentru ca prin operele și faptele noastre să vedem cine sîntem cu adevărat”.

IBRAM NUREDIN

S-a remarcat deseori înclinația adolescenților către lirism, și faptul că muzica și poezia ar fi artele cele mai accesibile precocităților spirituale: dacă Mozart, Mendelssohn-Bartholdy, Rimbaud ar fi murit înainte de a împlini 18 ani, ar fi lăsat totuși o operă genială în urma lor. Una din evoluțiile frecvente ale artiștilor cîvintului este de la lirism către epic ori dramatic, cu toate că, desigur, autenticele temperamente lirice și-au păstrat ipse-identitatea, creînd capodopere uneori și-n al nouălea deceniu, zonă biografică în care Argehi a scris ultimii și poate cei mai impresionanți psalmi, amintind ultima, neterminată și cea mai liric-tulburătoare Pietă a lui Michelangelo.

Se confundă însă adesea lirismul cu poezia, nu numai ca noțiune de teorie artei, ci și ca esențe existențiale. E cunoscut că există poezie fără lirism, dar se pare că există și lirism fără poezie. E de asemenea inutil să vorbim despre totală lipsă de legătură obligatorie între poezie și verb chiar. Există poezie nu numai în artă, există întîmplări poetice, peisaje poetice, abstracțiuni poetice, există o poezie a existenței și o poezie a inexistenței — tulburătoare filoane de aur și diamante ale adîncurilor, numai uneori și fragmentar captate în artă. Lirismul în schimb aparține doar comunicării. Deosebirea dintre lirism și mărturisirile nonartistice ale subiectului este condiționată de existența frumosului, acesta caracterizînd desigur și poeticul, iar deosebirea care există uneori între lirism și poezie vizează tocmai o anumită varietate a frumosului realizat.

Frumosul universal are o dublă existență, prima (în ordinea posibilităților de receptare) fiind **frumosul simpatetic** (frumosul în accepția curentă, ușor perceptibil, cu absorbție facilă) care poate fi cu-

noscute direct (peisaje, culori, mișcări, oameni care încîntă), ori poate deveni categorie estetică la egalitate cu grotescul, comicul, uritul etc.

Rafael, Watteau, Grigorescu, Alecsandri în pasteluri etc. comunică frumosul vizibil, simpatetic. Emoția estetică cea mai directă este reveria, starea de dulce visare, „poeticul”. Cealaltă existență a frumosului universal este **frumosul immanent**, care poate fi deslușit numai printr-un act de înaltă spiritualitate: un chip „urit” poate fi „frumos” prin aderile de puritate, prin expresivitatea lui, prin zăbaterile și scînteierile lăuntrice care-l animă, dar este astfel, nenumărat frumos, doar pentru cei ce posedă aparatul interior de receptare.

Frumosul immanent este esența acelor categorii estetice care par a nega frumosul, ori a nu avea înrudire cu el: grotescul, comicul, uritul etc. „La charogne” a lui Baudelaire, deși puternic lirică, „Cioara” lui Topirceanu, deși amuzant lirică, ultimele autopoortrete ale lui Rembrandt ori Luchian, deși patetice lirice, nu sînt totuși frumoase în sensul comun, ci realizează frumosul immanent, sublimat din alte valori spirituale. Între frumosul immanent și cel simpatetic există o subterană dar vie întrepătrundere, în funcție de gîndirea concret-afectivă a contemplatorului. Ceea ce un receptor mijlociu ajunge a sesiza ca immanent, poate să apară, într-o absorbție superrafinată, viu și spontan, deci ca frumusețe simpatetică. Frumosul immanent poate apărea uneori ca frumos simpatetic (nu însă și invers), așadar, senzația de „poetic” poate însoți uneori și emoția estetică complexă produsă de frumosul immanent.

Tineretea biologică, cu firească prospețime spirituală, este inclinată mai ales către „poetic”, către

frumosul simpatetic, ușor de recoltat la cele mai diverse amplitudini și tensiuni spirituale, și către lirism, ca primordială afirmare de sine. Se știe că noxa monotoniei nu are putere asupra organismelor tinere: o zi din copilărie durează cit un an din viață la bătrînețe, pentru că, este mereu umplută cu **alteva**, descoperiri, integrări, adaptări (a mea la Univers, a universului la Mine) care odată structurate coerent încețează traiectoriile individuale în rețeaua implacabilă a determinărilor, estompînd, cu pulbere fină de zile-care-trec-la-fel, senzația libertății și a prospețimii ce colorează atât de viu ti-

ne scîldăm de două ori în același riu. Îndată ce uităm adevărul că nu există decît Frumos și Urit în univers, aflîndu-se firește în contradicție dialectică, (sinteză? emoția estetică) și transformîndu-se fiecare în contrariul său la vremea cîvenită, îndată ce uităm că nu există non-frumos ori non-urit așa cum nu există non-etice, îndată ce valorile primordiale și esențiale ale spiritului: Adevăr, Bine, Frumos și-au pierdut puterea de fascinație, apare uscăciunea, sterilitatea, bătrînețea, indiferent de vîrsta biologică. Întreaga noastră viață materială și spirituală se caracterizează prin tinerețe, prin căutări, uimiri, prospețimi, prin avîntul către viitor și refuzul conformismului, al adaptării. Socialismul este un mereu proaspăt tărîm de cunoaștere, cu uimită și emoționată explozare, și pentru generațiile mai vîrstnice, care de mai multe decenii au contribuit la înfăptuirea lui. Obişnuitul refuză transformarea în rutină celor care știu să-i foreze aparențele și să dezghioace, pentru a atinge și a sorbi miezul lor viu, lucruri, oameni ori cuvinte; lirismul „à l'envers” al lui Marin Sorescu are ca materie primă amprenta de tocit, de cenușiu a cotidianului din care face să respire un suflu proaspăt. Existența monotonă de care se plîng cei oboșiți devine atmosferă festivă, eveniment: „Pămîntu-și ține-ntruna luminile aprinse”, cu întuirea lapidară a specificului vremii noastre. „Miroase a istorie”, nu numai pentru vitalitatea juvenilă a lui Adrian Păunescu, dar pentru toți contemporanii care au știut să-și păstreze vie puterea de absorbție și de dăruire. Preocuparea pentru etic este o altă caracteristică a vremii noastre: nu numai pentru Ana Blandiana, dar pentru orice artist adevărat scrisul este „o aventură a cîstei”. Datoria de a supra-viețui exprima etica lui Ion

Alexandru, o etică reabilitînd legea suferinței ca revers dialectic și obligatoriu al antinomiei sale, bucuria. Zonele „negre”, terifiante care seduc într-o realizare echilibrului existenței — suferința, vina, ispășirea, devin pentru el cîmpuri de sondaj poetic, convertindu-se în sensul superior și universal al perpetuării:

„Stea dublă în fază primordială prin cosmosul pămîntului vibrez și procrearea-i țînta mea fină...”

Sensul vieții și al morții constituie o preocupare firească pentru cei foarte tineri ori foarte bătrîni. Tinerețea biologică poate fi uneori spontan-eroică, sfidînd moartea, pe care de fapt o ignoră. Adevărata tinerețe spirituală este reflexivă, echilibrată, maturitatea gîndirii fiindu-i complementară. nu antinomic, și atunci eroismul lucid al lui Bălcescu ori Petofi este cu atât mai emoționant. Tinerețea spirituală jubeste cu ardoare viața, prețuindu-i valorile. Un poet foarte tînăr, bolnav, imploră înaintea suferinței despărțirii:

„Să mă topec pe mine-n poezie
Doar zece ani! Îngăduit să-mi fie...”

John Keats știa de la mama și frațele său Tom cum se moare, și știa că va muri curînd. Intensitatea cu care și-a trăit clipele puține compensînd durată, a convertit tinerețea biologică în tinerețe spirituală. Acest surprinzător echilibru interior, această vocație în a sorbi esențele universului pentru generozitatea dăruirii artistice au cunoscut-o copiii geniali ai literaturii noastre: Cîrlova, Iulia Hașdeu, Nicolae Labiș, al căror tragic sfîrșit aruncă un val de poezie — poeziei însăși.

SILVIA BOGDAN

TINEREȚE ȘI POEZIE

1.

Este, desigur, greu, foarte greu chiar, să mai întreprinzi astăzi un studiu asupra lui Platon și studiul său înainte pe un drum nebatat sau, dacă nu, măcar puțin umblat. Intrările în această cetate care este platonismul, mai multe decât avea Nheba, par să fi fost toate descoperite.

Al. Posescu are altă părere și în principiu, deocamdată, este perfect îndreptățit s-o aibă. Pentru că fiecare epocă are ceva de adăugat și adaugă cit deschide o perspectivă proprie din care trecutul se înfățișează și este integrat altcum. Un studiu marxist asupra lui Platon, de pildă, va fi profund innoitor, deși filozofia întemeietorului Academiei a fost cercetată pînă la istovire.

Platon nu este nici dogmatic, nici sceptic: „Liber de amindouă aceste excese ale inteligenței — încrederea nelimitată ca și totala îndoială —, el face parte din casa foarte rară, care nu numără, în toată omenirea, decît puține exemplare, a acelora care, deși oarecum direct interesați în dezlegarea problemelor generale ale existenței, și-a dat seama de dificultățile lor mari, fără ca totuși să le considere definitiv insolubile și, deși dornici de o știință a cărei certitudine să fie absolută și prețuind-o numai pe aceasta, s-au mărginit, în așteptarea ei înfrigurată, să schițeze cînd simple presupuneri timide, cînd mari proiecte îndrăznețe, gata ei înșiși să le arate cei dinții părțile atacabile, dacă nu chiar vanitatea” (Platon. *Filosofia dialogurilor*, p. 18).

Și acestei „cumpătări intelectuale”, acestei „virtuți”, Platon i-a dat „o formă dintre cele mai admirabile, creînd opera sa filosofică, în care o sărbătorește”, dar din nefericire destinată „nu din vina lui, să rămînă greșit înțeleasă” (*Ibidem*, p. 19). Există un sistem platonician? Hotărît, nu, stabilește Al. Posescu. În *Dialogurile* sale „capătă forma cea mai potrivită aspirația spre cunoaștere a unei gândiri pline de avînt, dar nu lipsită de conștiința lucidă a iluziilor în care se leagănă”. „Atît ar fi trebuit să ajungă pentru a încredința pe oricare dintre interpreții săi că el nu ține să fie avocatul nici unei cauze filosofice determinate” (*Ibidem*, p. 19). Platon „nu s-a legat niciodată definitiv de o teorie anumită”, el pîntrîndu-și gîndirea „deschisă pentru orice problemă nouă și pentru orice soluție nouă” (*Ibidem*, p. 23). Dar *filosofia dialogurilor* nu presupune lipsa oricăror certitudini, incît „pînă în cele din urmă o concepție filosofică mai mult sau mai puțin completă și coerentă poate fi totuși scoasă din *Dialoguri*”. Această concepție însă „nu este atît a lui Platon cît a *Dialogurilor* sale” (*Ibidem*, p. 27). Ipoteza lui Al. Posescu este interesantă și seducătoare. Prea seducătoare, poate, și autorul ei, prins de joc, nu scapă de dificultățile supraliciteții.

Fiecare dialog este o experiență, în fiecare se zbate o întrebare. Platon înaintează mereu: depășește socratismul și se autodepășește neîncetat. Această stare de lucruri să sprijine ideea unei *filosofii a dialogurilor*? Da și nu. Da, cit platonismul nu poate fi redus la o schematică definitivă; nu, cit dialogurile sînt tot atîtea momente care-l constituie. Al. Posescu ia dialogurile platoniciene ca și cum n-ar fi expresia aceleiași gândiri. („...trebuie să nu scăpăm din vedere că această concepție nu este atît a lui Platon cît a *Dialogurilor* sale, nu, desigur, pentru că, așa cum s-a susținut, Platon însuși ar fi avut o altă, personală, pe care ar fi păstrat-o pentru sine, ci mai degrabă pentru că el personal nu a avut nici una” — p. 27). Dar, ni se pare, pînă și dialogurile negative sînt momente ale devenirii platonismului. Teetet, spre pildă. Apărent, *Teetet* nu aduce nimic constructiv și prin urmare nu i se cuvine nici un loc în înălțarea platoniciană. Dar acest dialog, un fel de *Discurs asupra metodei* sau chiar o *Critică a rațiunii* pure în antichitatea greacă, semnalează un moment de criză în evoluția lui Platon, acel moment care parcă „programează” heterodoxismul platonician ulterior. *Teetet* nu poate să fie luat ca un joc al minții, ca o aventură a gîndului, ceva în felul lui „ce ar fi dacă”. Și cu atît mai puțin marile dialoguri de bătrînețe: *Parmenide*, *Sofistul*, *Timaios*. Incît nu vîd pentru ce dialogurile platoniciene

sînt „mai mult ca un joc decît ca o muncă serioasă” (p. 22). Scriind în dialog, Platon nu convinge, cred, că nu vroia să devină avocatul unei cauze determinate. La urma urmelor dialogul platonician nu se deosebește cu mult de un tratat — de *Metafizica* lui Aristotel, să zicem — cumva, un dialog mascat. Tot atîtea etape în devenirea platonismului. Dialogurile numai în totalitatea lor reconstituie drumul unei gîndiri.

Ce-i drept, intenția și statornicirile dintru început îi stingheresc înaintarea și Platon ezită, se contrazice și, peste limpezimea de cristal din perioada dogmatică, aruncă negurile confuziei. Dar din acest haos, parcă hesiodic, se întrevăd luminile aristotelice. Platon îl deschide pe Stagirit și numai intrucit o face, înaintează către adevăr. Aristotelismul, de aceea, vine să fie criteriul care permite valorizarea platonismului. Dacă nu subseriem la ipoteza lui Alexandru Posescu, n-o contestăm ca și cum ar fi o eroare. Dimpotrivă, o salutăm ca pe o invitație la controverse, fiindcă, inedită și extrem de seducătoare, incită la dialog.

Este, cred, în genere, condiția reușitei unei cărți: să se întemeieze pe o presupunție care să stîrnească interes, controverse, s-o facă vie și inviorătoare.

Și Platon-ul lui Alexandru Posescu este din toate punctele de vedere o reușită, o mare reușită.

G. VLĂDUȚESCU

2.

Proza lui Fănuș Neagu, inclusă în manuale și citată în toate studiile care privesc literatura română actuală, este cel mai bine definită prin formula realismului magic, formulă care indică și un cadru de evoluție. Nuvelele aparute de curînd în colecția *Biblioteca pentru toți* a editurii *Minerva* oferă publicului larg spectacolul acestei evoluții pe care romanul *Îngerul a strigat* n-a făcut decît s-o fructifice.

Inspirindu-se din realitatea rurală, Fănuș Neagu continuă o tradiție românească, însă nu pe linia Slavici, Rebreanu, Marin Preda, ci pe aceea marcată de Creangă și Sadoveanu. El nu este un novelist sau un romancier, ci un povestitor și, în privința aceasta, termenul de *novelist* pe care îl folosește N. Balotă în prefața volumului trebuie luat în accepția lui veche, contemporană povestirilor lui Boccaccio. Eroii evocați de Fănuș Neagu sînt foarte rar figuranții unei filozofii și, în măsura în care există, această filozofie este rudimentară. Cel mai adesea, oamenii ocupă alături de elementele universului fizic un loc oarecare într-o scenă descrisă de dragul frumuseții ei plastice. Prozatorul nu analizează necesitatea, ci descrie întâmplarea, atras mai mult de pitoresc decît de esențial. În primele „nuvele” descrierea este făcută la rece, dar alegerea temelor trădează predilecția pentru patetic și senzational. *Ningea în Bărăgan*, de exemplu, cuprinde cazul unui adulter rezolvat fericit prin jocul evenimentelor. *Cocoșul roșu* relatează un episod haiducesc, iar

Somnul de la amiază — o crimă ciudată al cărei autor s-a limitat doar la a implora întimplarea. Personajele nu se înalță să-și contemple condiția, ci acționează vital, prin gesturi spontane. Adolescentul Luș (*Tutunul*) aleargă de dimineață dintr-o parte în alta a curții părintești, făcînd pozne și atrăgînd admonestări, pentru a-și risipi surplusul de energie. Chivu Căpălău (*Ningea în Bărăgan*) își bate nevasta pentru simplul motiv că a întîlnit-o în cale în timp ce-o urmărea pe adevărata vinovată, pe Vica. Lacom de pămînt, Petrea Boculei își cără cu sania tatăl muribund la oraș pentru a obține prin serviciile unui avocat un testament favorabil și face aceasta înfruntînd viscolul și pedeapsa inevitabilă (*Moștenirea*). Există prin urmare un determinism al acțiunii, dar un determinism reflex, rezultat al raportului dintre instinct și mediu. Personajele lui Fănuș Neagu sînt previzibile în fiecare moment, dar imprevizibile în perspectivă. Întimplarea este aceea care le decide destinul. Dacă uneori se caută explicații de ordin moral, acestea sînt false și se disting în context. Părăsit de nevastă la numai două luni după nuntă, agromomul Ene Lelea (*Păpușa*) află că rivalul său, Ilie Bigu, a fost destituit din postul de gestionar de către președintele cooperativei. Întimplarea îl face să rememoreze zilele fericite petrecute cu Gîia și, cuprins de un dor sălbatec, el biciuiește o păpușă rămasă ca amintire. Este o scenă violentă, plină de patimă, caracteristică prozei lui Fănuș Neagu, încheiată însă din păcate cu o neverosimilă clarificare morală: inginerul se liniștește și pleacă la președintele cooperativei să-l repună pe Bigu în drepturi.

Stîngaci cînd coboară în complicațiile morale ale personajelor, Fănuș Neagu este în schimb un mare scriitor atunci cînd privește aceste personaje din afară, ca participante la aventuri colective sau la rituri străvechi. *Dincolo de nisipuri* rămîne, în acest sens, o capodoperă. Autorul folosește aici observația realistă, nu doar ca ton al relatării, ci ca sursă pentru atmosfera fantastică. Seceta care pare eternă, înfierbîntînd mințile oamenilor și încremenindu-i într-o așteptare halucinantă, este surprinsă în efectele ei izbitor de concrete: „Șușteru coti încet după colțul gardului și cobori la riu. Se opri la șanțurile prin care altădată venea apă în grădina lui de zarzavat. Erau goale. Milul de pe fundul lor se uscuse, crăpase. Albia riului se întindea în sus ca o omidă cenușie. Nisipul și petele galbene de lut petrificat lucau pustii în soare. Rădăcini putrede atîrnau în peretele malului dinspre sat”. Elementele au o asemenea pregnanță incît liniile lor, obositor de ferme, încep să tremure, ca văzute prin apă. Exagerată, evidența face trecerea dintre realism și fantastic. Senzația aparține în aceeași măsură și cititorului și personajelor. Într-o stare de delir, oamenii din sat dau crezare veștii aduse de Șușteru, că Buzăul a pornit la vale, și pleacă în întimplarea riului, convinși că cineva l-a abătut din albie. Din cauza unei realități excesive, ei cad în fantastic. Din cauza unui realism excesiv, cititorul are, la rîndul lui, impresia de fantastic. În fond, prozatorul nu descrie decît o ceață de călăreți ple-

cați să descopere un abuz comis frecvent de morari: închiderea apei. Dar înaintarea tăcută prin noapte, fîșnetul atît de material al pămîntului după o zi de secetă, spuma albă adunată de pe șoldurile cailor cu palma, totul e atît de real, cu mult mai real decît în viața cotidiană, incît deodată tabloul pare straniu, iar oamenii devin oficiarii unui ritual care nu se va sfîrși niciodată.

Descoperindu-se tot mai mult pe sine, Fănuș Neagu a renunțat cu timpul la simularea înregistrării obiective a faptelor. Înclinația către pitoresc, opusă celci către tipicitate, aparține temperamentelor lirice și exprimă surpriza în fața formelor vieții. În cele mai bune povestiri ale sale, prozatorul e de fapt un poet care nu mai încearcă de loc să explice cauzalitatea, ci se limitează la a privi fenomenele sub latura lor feerică. În *Vară buimacă*, mai mult decît chinul moral, contează cea ameteală a singelui aprins, înflorat de temeri primordiale: „Dar nu ploua în cîmpie, ploua pe munți, iar vuietul ploii, străin și parcă de pierzanie a unor lumi ascunse și nedeslușite, scurgerea aceea imperecheată, de vînt și de ape, apăsa în singele oricui și simțea cum în gînduri îți plînge cineva și se vaită”. În *Luna, ca o limbă de cîine*, arșița absolvă pe oameni și îi unește într-un senzualism disperat: „El se cutremură. I se părea că stă lingă o moviță de cîini. — Vîno, zise ea din nou, și se lungi goală în fin, silindu-l să cadă alături”. *Aceasă*, deși e povestea unei bătrîne care se întoarce să moară în odaia în care și-a petrecut cea mai mare parte a vieții, impresionează mai ales prin pasajele pitorești: „Uite, e în seara de Ajun, moșul a pornit cu sania, urșii înhamăți la ea gonesc cu labe de foc...” etc.

Observația realistă nu a fost abandonată, ci adîncită atît de mult, incît fiecare detaliu a devenit un miracol asupra căruia privirea se fixează hipnotic. Pictorul din *Zgomotul* își explică astfel starea de grație: „Mai înainte, în timp de citeva minute, m-am uitat fix la birnele albe false și-am așteptat ca în fiecare să înflorească un cap de inger”.

Ciclu destinat copiilor (intitulat *Caii albi din orașul București*), dînd o deplină libertate, edifică asupra gradului de fantastic la care se poate ridica proza lui Fănuș Neagu. În închipuirea copilului, viscolul ia înfățișarea unor cai albi: „Erau mulți, herghelii întregi și toți își plecau boturile spre el și atunci el întîmpe minile și-i mingie pe coamele albe, despletite — și știu că după ce vor pleca îi va fi dor de ei și-i va aștepta mereu”. E un fantastic izvorit tot din realitate, de neconfundat. Cercetată cu încordare și iradiind o atmosferă magică, realitatea cea mai frustrantă constituie obsesia prozei lui Fănuș Neagu. În contextul literaturii contemporane, această proză continuă o tradiție fertilă de la care se revendică, printre alții, Zaharia Stancu și Ștefan Bănuțescu.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

3.

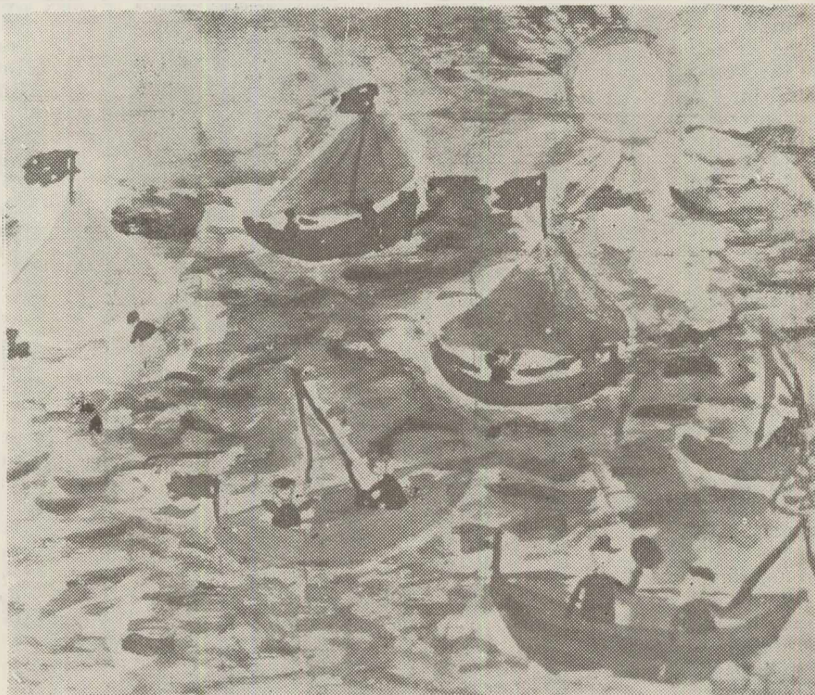
Ultima carte a lui Mircea Ciobanu a însemnat o surpriză pentru acei ce începuseră să vorbească deja numai despre prozatorul sau eseistul Mircea Ciobanu, neîntelegînd că, pînă la un punct, acestuia îi este improprie orice clasificare atita vreme cit se arată preocupat mai mult de ceea ce vrea să comunice și nu de cum să comunice sau să popularizeze o amplă dezbatere morală. Astfel că *Etica* se aliniază firesc lingă celelalte apariții editoriale inițiate de un sever ochi programatic, atent mai mult la idee, ce-și alege instinctiv, fără prejudecată specializării, cele mai convenabile căi de expresie. Poezia și proza au, tocmai în acest sens, o estetică comună. Temperament liric, Mircea Ciobanu se mișcă lesne, asimilînd cu familiaritate mitul și parabola cărora le valorifică, contrar oricăror așteptări, nu atît aspectul pitoresc sau fabulos, cit pe cel moral, sistematizat chiar, dacă se poate spune, într-o adevărată teorie a moralei. Mitul și parabola, ele incele cu o mare deschidere morală, sînt astfel dublate de speculație și exploatate cu rigoare în analize subtile (parabola lui Iov de exem-

plu din volumul de Epistole), ce fac nesigură adeseori chiar apartenența unor texte la literatură. Căci, timorat de propriul lirism ce nu-i permite accesul la o proză obiectivă implicit etică, Mircea Ciobanu preferă de cele mai multe ori să rămînă un admirabil povestitor sau un poet sensibil, ascuns în spatele unui bun eseist ce problematizează cu minuție sau este didactic cu pedanterie.

Încă din *Imnuri pentru nesomnul cuvintelor* (1966), ciclul *Moartea lui Făt-Frumos* ilustra, cu o suavită-te ce de atunci s-a pierdut cu totul, necesitatea supunerii la o morală generată de condiția noastră, căreia nu i se pot sustrage nici ființele de excepție; în *Patimile* (1968), cea de-a doua carte de versuri, se meditează pornind de la o parabolă, asupra creatorului și a creației; *Martorii* (1968) ilustrează parabola înșelătoriei și pericolului cunoașterii precum și încercarea de definire a celor două principii fundamentale ale moralei — adevărul și minciuna; *Epistolele* (1969) conțin dizertații etice pe teme diverse, exemplificate de fapte stranii sau la îndemînă, ce capătă, povestite, aerul fabulos și magic al textelor fundamentale, și aici a-utorul ar putea rivaliza cu V. Voiculescu; *Cartea fiilor* (1970) inițiază dezbateri asupra responsabilității pornind de la o parabolă arabă. Mircea Ciobanu, foarte consecvent în a parcurge aceeași pistă, devine tot atît de suspect, îngrămădindu-și creația într-un pat al lui Procust. Este un gînd născut spontan în mintea celui ce contemplantă acest sir de cărți, întemeiat pe o singură idee. *Etica* — prin titlul — are destul de mult a program — ar avea menirea să sintetizeze în acest context ultimele supoziții teoretice, Unui „manual” de etică îi este necesară o limpezime aparentă, pe cit de la îndemînă pe atît de plină de semnificații, o capcană frumoasă și severă ce-ar converti fie măcar prin splendoarea și măreția vibrantă a textului. Este un lucru ce lipsește dintru-nceput acestei cărți de versuri peste măsură de incifrată, în care mugurii lirici conceptualizați s-au uscat cu totul. Meditația morală stabilită tot prin intermediul mitului sau parabolei n-are ingenuitate și nici farmecul simplității. Imnurile către Uran, parabola cotropitorilor, a viei cu stăpînul alungat de către slujitori etc. se pierd lesne în fraze obscure, artificial contorsionate: „și dată-n miez a pagubă e via/ iar cei ce beau conspiră strînși la teascu/ Aș fi cu ei, dar valea scării crește/ și treapta de prisos e a-nmulțirii/ cu pinzele adaoase la neguri/ și-a cîta oară mă ascund să nu aflu/ pun ochiul să-mi vîd sora prin lucarnă/ cum suie tîvi la sini și-ntinde inuri/ deasupra mesei pentru solii beți”. Fără grație sau grandoare, poemele par să alcătuiască vocea tînguitoare dar incoerentă a unei puteri necunoscute ce clamează în cadențe monotone, înfășurînd cu fiorii de gheață ai paraliziei sufletele. Peste enunțurile morale se recompune uneori o atmosferă halucinantă, ca aceea pe care o regăsim atît de lesne în proze, ce definește etica drept necesitatea vitală a individului de a nu reacționa, pentru a supraviețui, în fața puterii, oricît de absurde ar fi acțiunile întreprinse de aceasta. În acest punct autorul se apropie de unul dintre cele mai delicate procese de cunoaștere stabilite pe primele trepte ale umanității: „Cui semănă încă dacă-mi intră-n casă, /ori legăn fața cui dacă mai vin/ de-a lungul balustradei și m-așteaptă /De apă mi s-a-ting și umblă-n pîinea /părinților mei duși, întind o masă /și lemnul crăpă-n scaune: sînt grei /spăta-rele se-ndoaie, le e foame /și cel mai drept închină pentru mine /iar corul dreide și dă preț — cui semăn? /Pînă la zori ia-mi setea și iubirea /de carne dă-o altuia, întoarce-mi /nevoia lînă de-a fi mut /cînd umbra spre șanțurile pline mi se-a-lungă.”

Ermetismul de care vorbeam este o contaminare stabilită pe parcurs în măsura în care autorul a venit în contact cu mitul sau parabola. Dar ambiguitatea acestora, ce i-au devenit cu vremea și modele, nu provine atît din expresia cifrată silnic cit din sensurile cu o valabilitate eternă pe care le are faptul exemplar în totalitate. Altcum, în poezie, Mircea Ciobanu rămîne un familiar al vagului și al unei sintaxe imposibile, cărcia îi este necesară o limpezire.

M. ROZNOVEANU

Mulți dintre cei ce au avut curiozitatea să parcurgă, în ziarele acestui început de septembrie, titlurile comunicărilor prezentate la Congresul internațional de logică, metodologie și filozofia științei de la București, au resimțit înnoirile produse în ultimul timp și au presimțit chiar intrucitva perspectivele împlinirii acestui esențial domeniu filozofic. Ei și-au dat probabil seama că metodele tradiționale nu sînt suficiente, deși se cuvin cunoscut și prelungite, că matematica a pătruns adînc în zone considerate cîndva străine de ea, că specializarea a ajuns foarte departe, că filozofia e pe cale să se transforme într-o solid elaborată știință, întemeiată pe multe științe particulare intercorelate.

Recunoașterile acestea nu-i pot lăsa indiferenți nici pe esteticieni, de vreme ce anumite procese similare se fac simțite și în sfera lor de preocupări. Mă refer la mutațiile cunoscute și comentate în ultimii ani, cum sînt de pildă tendințele de specializare accentuată, folosirea metodologiilor exacte, îndeosebi a celor matematice, încercările de a asigura cercetărilor un spor de precizie particularizată, în strînsă legătură cu alte discipline teoretice, dar mai ales cu practica artistică a timpurilor din urmă.

Analogia esteticii cu logica, cu lingvistica, cu epistemologia nu poate fi, evident, împinsă prea departe. Aceasta pentru că unicatul artistic, irepetabil și neseriabil, opune rezistență demersului științificizat spre serii, tipologii și repetabilități stricte. Esteticianul dornic de analize cît mai exacte cu putință se va simți ca atare atras pe mai departe către o colaborare cu criticul aplecat asupra operei de artă individuale și către o înfrățire cu filozoful aflat în posesia unei viziuni generalizatoare asupra lumii.

Impulsul exemplului de la care pornisem acționează deci în maniere adecvate cercetărilor estetice. Se constată, în orice caz, în ultimul timp, o prevalență a studiului rațional și raționalist, fie că acesta este împins pînă la formele limitrofe cu matematizarea — acest nucleu recunoscut al raționamentului modern — fie că prelungeste formele meditative de tip tradițional. Asistăm și în estetică la un recul firesc al speculativismului iraționalist, pe drept avertisc respins ca desuet,

ESTETIKON

linia directoare a esteticii

irelevant și lipsit de orice virtute operațională de către imensa majoritate a cercetătorilor. Această ofensivă a concepțiilor și metodelor raționaliste va continua să se manifeste tot mai hotărît într-o lume dornică să se cunoască lucid și să se transforme în cunoștință de cauză.

Nu încape îndoială că estetica își va accentua de aceea legăturile cu cele mai diverse domenii. Căci desuet ni se pare astăzi și „purismul“ cantonat într-o pe cît de feciorelnică în intenție pe atît de sterilă în fapt viziune estetizantă. Estetica își va căuta aliați cît mai mulți, va sta-tornici punți de legătură spre zone cît mai îndepărtate. Ea își va păstra relativa autonomie, dar va beneficia de un sprijin masiv „dinafară“ și își va sprijini, la rîndu-i, surorile. Orice pornire restrictivă, interzicîndu-i dinainte șansele de comunicare într-o direcție sau alta, îi este de fapt ostilă, îi frînează înaintarea. Interacțiunea esteticii cu tot restul gîndirii creatoare se întemeiază pe practica umană. Estetica este o disciplină funcțională. Izolată de arta vie, ea și-ar pierde rosturile, după cum arta ar fi și ea lipsită de sens, dacă s-ar izola de omul viu. Primordialitatea practicii față de orice formă de teoretizare a devenit o axiomă a secolului, de la care nici teoria artei nu poate face excepție. Importă deci clarviziunea esteticianului care captează transformările obiectului contemporan de artă și subtilitatea cu care îi prospectează împlinirile.

Toate aceste constatări știute ne conduc spre ideea marxistă a multilateralității și a totalității. Totalizările sînt la ordinea zilei. Marx a definit comunismul ca pe un „desăvîrșit umanism“, ca pe o „completă emancipare a tuturor simțurilor și însușirilor omenești“, ca pe o „adevărată rezolvare a conflictului dintre om și natură și dintre om și om, adevărata soluționare a conflictului dintre existență și esență, dintre obiectualizare și autoafirmare, dintre libertate și necesitate, dintre individ și specie.“ Programul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, la motiv al documentelor partidului nostru, confirmă această previziune. Emanciparea umanistă totală rămîne linia directoare a esteticii noastre. Și ea va fi desigur reconfirmată de către esteticienii marxști, prin variate și originale contribuții, la Congresul internațional de estetică, găzduit tot în primele zile de septembrie ale viitorului an și tot la București.

ION IANOȘI

DESTINUL „CRAILOR DE CURTEA - VECHĂ“

Intr-o recentă traducere franceză, **Craii de Curtea-Vechă** au făcut senzație. Diferit de „balcanicul“ Panait Istrati, la care atrăgea mai degrabă epicul în sine, la Matei I. Caragiale nu atît revelația unui mediu stă în primul plan, cît ritmul, fiorul intim, fraza cu articulații savante. Timbrul particular sare în ochi. La un creator de tip laborios, cum a fost descendentul lui Ion Luca, arta devine obsesie, obstinație aproape tragică. Efortul în **Craii de Curtea-Vechă** a dat rezultate, capacitatea de a reconstitui, mai exact de a sugera — prin intermediul unor stampe fragmentare sau afumate de vreme — atmosfera unui București decrepit fiind excepțională. Balcanismul, văzut ca spațiu de interferență între vestigiile turco-fanariote și ecourile unui occident îndepărtat, dobindește în viziunea lui Matei I. Caragiale o expresie estetică de neconfundat. Pentru a accentua nota de autenticitate, prozatorul, care nu e numai observator, narează la persoana întîi, dîndu-se drept partener al lui Pașadia și Pantazi. Relațiile cu aceștia păstrează, în fond, un aer de ambiguitate, biograful oscilînd între o simpatie suspectă și detașare. Fiecare nou episod, pretext pentru studii de portret, lasă impresia unui experiment cu substrat epic-psihologic. Naratorul cultivă însă, programatic, o tehnică a tainei, astfel că fizionomiile, intenționat imprecise, rămîn impenetrabile; în anumite momente craii par niște bonzi budiști învăluți în subțire fum de miresme. Ca și în **Remember**, noapturnul constituie în **Craii de Curtea-Vechă** un cadru pentru întîmplări oculte sau numai ieșite din comun.

Evident, prozatorul, însoțitor mai tînăr al crailor, este el însuși un original. Snob, pasionat de genealogii istorice, solitar și orgolios, el asociază cunoștințelor heraldice o fantezie excepțională; personajul de cabinet, abstract, este în același timp cunoscut direct al ambianțelor sordide sau degradate moral. Din zugrăvile lui rezultă o permanentă alternanță de la somptuos la deșănțare, concisul roman fiind o mixtură de rafinament intelectual și prăbușire în fiziologie. Prin absența conștiinței morale și hedonism, craii continuă spiritul fanariot juisor; pe de altă parte, anumite preocupări de cultură, vizibile la Pașadia și Pantazi (acesta din urmă citește în original pe Cervantes și Camoëns), nu contravin unor exemple pozitive din același climat de contraste. De menționat, de asemenea, stigmatice specifice decadențelor din secolul trecut, însă, marea tensiune interioară lipsind, comportamentul crailor dezvăluie mai mult elemente de senzațional. Prin incoerență, craii sînt niște dezaxați, refractari timpului, indivizi la care alcoolul, distanțarea de lucruri și singularizarea constituie moduri de evaziune. Impulsuri mai mult afective și poetice, nu vreo dramă sau un sentiment al eșecului, traduc la ei tendința spre aventură. Nici erosul, alt mod de evaziune, nu schimbă liniile măștilor. Singură muzica, înțreținînd o melancolie difuză, prinde în fluidul ei ceva din secretul acestor abulici. Dincolo de pitorescul balcanic de suprafață, ochiul lui Matei I. Caragiale descoperă incintat grotescul, de unde o mimicoare ironie, o dată lansată direct, altă dată sesizabilă numai la lectura în filigran. De la vibrația intelectuală fraza trece brusc la jargonul nerușinat, impregnât de obscenități turco-fanariote. Cite un amănunt culinar sau vestimentar, — în genul lui I.L. Caragiale din **Abu-Hassan** — aparține stilului realist; detalii fabuloase intrerup sistematic firul, abătînd atenția în direcții neprevăzute, de unde încordarea curiozității. La drept vorbind, preferințele pentru insolți arată plăcerea de a șarja pînă la incredibil. Generalizată, devenită normă, „stricăciunea“ în descendență bizantină atinge paroxismul, însă prozatorul evită tonul negru, tragic, făcînd ca propria-i participare la destrăbălările crailor să treacă drept o experiență, — călătorie în bolgiile unui infern terestru.

Carte densă, de atmosferă și psihologie, în **Craii de Curtea-Vechă** procedează stilistice la modă în vremea lui Barbey d'Aurévilly dobindesc vibrația unei arii clasice într-o interpretare nouă. Muzica e, dealtminteri, climatul narațiunii lui Matei I. Caragiale, — capitolul inițial, **Întîmpinarea crailor**, constituind un fel de uvertură la un poem simfonic în patru părți, în care frapează tranzițiile de la tonurile grave la *scherzando*. Toate componentele ambianței, de la patos și iluzionare pînă la cinism, se împletesc într-o melodie cețoasă, în care timpul pare condensat, coagulat, prins în fluxul unui prezent perpetuu. „Scirbit“ de obisnitele „sfaturi“ și „dojane“ paterne, de repetatul îndemn de „a purcede cu bărbăție pe calea muncii“, prozatorul adoptă, asemenea revoluționarilor romantici, un aer de frondă. Ideea de „stricăciune“, subliniată frecvent, presupune mai degrabă o nepăsare juvenilă decît conștiința ratării, nihilismul devenind blazon. arborat ca mod de diferențiere. Potrivindu-și o mască de Don Quijote de la Dunăre, Matei I. Caragiale practică dezvoltat autosofisticarea; simpatia pentru un trecut cu ornamente nobiliare este un mod de a sfida spiritul pozitivist contemporan. Pentru un observator atent, Pașadia, bărbat de o perfectă distincție fizică, și Pantazi, angajați în „deșuchiate“, „crailicuri“ nocturne, prin taverne bucureștene, sînt însă niște fantome, apariții în genul acelor pe care, în alt timp, încerca să le reabiliteze în Spania cavalerul Tristei Figuri.

Psihologia lor, deși criptică, denotă ca la Sadoveanu (**Locul unde nu s-a întîmplat nimic, Venea o moară pe Siret**) simptome ale clasei în declin. La indivizii de acest tip, decadenți într-un mod sau altul, voluptatea clipei și scepticismul traduc un sentiment voalat al relativității. Evadarea, imposibilă, sfîrșește în resemnare; nici o urmă de tensiune în conștiință, nefîind vorba de o dramă activă. Craii nu comunică decît superficial

cu prezentul, fizionomiile, frazele, voluptățile lor infernale sugerînd **absența**. Eul, pasiv, apare încarcerat sufletește între ziduri de netrecut. La o tavernă din Covaci, în timp ce „grosolana petrecere negustorească“ se infierbîntă, Pașadia și Pantazi asistă, marginal, ca la un „ospăț de inmormintare“, muzica potențînd tristețea nedefinită: „Nici unul din meseni nu ridica ochii din taler. Pîrgu, îndeosebi, părea frămîntat de o mîhnire neagră. Aș fi deschis eu vorba, dacă lăutarii n-ar fi început tocmai un vals care era una din slăbiciunile lui Pantazi, un vals domol, voluptuos și trist, aproape funebru. În legănarea lui molatică, pîlpii nostalgici și sumbră, fără sfîrșit, o patimă așa de sfișietoare că însăși plăcerea de a-l asculta era amestecată cu suferință (...). Tot mai învăluită, mai joasă, mai înceată, mîrturisind duioșii și dezamăgiri, rătăciri și chinuri, remușcări și căințe, cîntarea înceată de dor, se îndepărta, se stingea, suspinînd pînă la capăt, pierdută, o prea tirzie și zadarnică chemare“.

Pe fundalul sonor al valsului (cu ecouri de la sfîrșitul veacului trecut), siluetele ineseși au ceva unduitor, instabil. De pildă, Pașadia, de origine pseudo-boierască, „luceafăr“ cu „inalte“ însușiri „intelectuale“, stăpînit de „trufie aprigă“ și inclinat spre „învrăjbire“, pare un final de legendă. Că s-a format în străinătate, la școli renumite, că a înfruntat cu orgoliu obstacole și trădări, retrăgîndu-se din politică tocmai cînd drumurile îi erau deschise, iată analogii cu figuri reale din epocă, după care începe enigma. Demon și cavalier, subtil și decăzut, Pașadia e un **homo duplex**. Sub „învelișul de gheață din afară“ se ascunde „o fire pătimașă, întortocheată, tenebroasă, care, cu toată stăpînirea, se trăda adesea în scăpărări de cinism“. Personajul lucid, înconjurat de cărți, tentat să scrie o istorie a genealogiilor boieresci, și noctambulul care, „se năpustise deodată în desfrii“, reprezintă ipostaze ale dualismului carne-spirit. Admirator fanatic al nobilimii din „al optsprezecelea secol“, prozatorul substituie explicațiilor sociale, chiar și celor psihologice privind deingrolada crailor, un limbaj echivoc, între sarcasm și elegie vapoasă. Dezinvoltura manierelor lui Pașadia îi sugerează o stimă apropiată de „evlavie“: rar putea fi văzut „jucător așa frumos, crai așa ahtiat, băutor așa măreț“. Simpatia pentru Pantazi, de alt gen, e o adevărată „slăbiciune“. Relevînd turpitudinile eroilor din ciclul Hallpilor, Hortensia Papadat-Bengescu lansa concomitent o ironie tăioasă. Matei I. Caragiale schițează întîi profilul unui Pașadia stimabil, care citea enorm și cunoștea istoria în chip uluitor, pentru ca imediat să se amuze cu imaginea lui răsturnată. „Dar se putea oare spune că decăzuse? Nicicum. De o sobră eleganță, plin de demnitate în port și vorbire, el rămăsese apusean și om de lume pînă în virful unghiilor. Ca să prezideze o înaltă adunare sau o Academie, altul nu s-ar fi găsit mai potrivit. Cinea care nu l-ar fi cunoscut, văzîndu-l trecînd seara, cînd ieșea, țeașpân și grav, cu trăsura la pas după el, pentru nimic n-ar fi voit să creadă în ce murdare și josnice locuri mergea acel impunător domn să se infunde pînă la ziuă“. La Gore Pîrgu, turpitudinea fiind modul ordinar de existență, personajul evoluează consecvent, pe o singură direcție. Pervers, „suflet de henger și de cioclu“, „murdar și putred“, „slujnicar“ fără probleme etice, detracat teribil cu „dorul vieții de dezamărire țigănească de odioasă de la noi, cu dragostele la mahala“ și „chefurile la mănăstiri“, — iată cîteva particularități. Imbatibil în ce privește „scirboșeniile și măsările“, limbajul lui Pîrgu dispune de un fond trivial enciclopedic, care, utilizat literar în alt

moment decît acela al **blestemelor** argezie-ne, i-ar fi adus prozatorului inconveniente. Capabil de „samsarlicuri“ și „pezevenglicuri“ infame, avînd acces în toate cercurile („pe cine nu cunoștea?“), individul e un instrument de „dezarticulare“ și „nimicire“, de unde portretul în negru sugerînd spiritul malefic absolut.

Lucru evident, legăturile dintre eroi, artificiale, au drept element comun concupiscenta, hedonismul, încît blazoanele se învecinează cu noroiul, în situații paradoxale. Între Pașadia Măgureanu și diabolicul Pîrgu nici un liant de ordin spiritual. Pîrgu, de altă parte, face un haz sinistru de pseudo-serafismul lui Pantazi. Repetate „hagialicuri“ nocturne, prin ulițe „fără caldarime și fără nume“, scot la suprafață reziduuri grele, întunecate, dintr-un București periferic, „spurcat și scîrnăv“, trăind intens fiziologic. Dealtminteri, panorama bucureșteană (atît cît se relevă) respiră un aer de luxurie și inconștiență generală, — profiluri de al doilea plan întîlnindu-se cu celelalte într-un sabat infernal. Dacă mobilul sufleteș al degradării lui Pașadia și Pantazi rămîne obscur, tabloul citadin în care aceștia evoluează reflectă, pe plan mai larg, un fenomen de decadență. Printr-un curios magnetism, Pantazi, „omul pătimaș după frumos“, pierdut în „aburoasa-i visare“, și Pașadia, emulul său, se lasă antrenaf de Pîrgu, amator de femei „schiloade, știrbe, cocoșate“ sau „peste măsură de grase“, „trupeșe“, „huidume și namile rupînd cîntarul la Sfîntul Gheorghe, geamale, baldire, balcițe“. Senzualitatea și bizareria merg laolaltă. Rașelica Nachmanson, frumusețe lascivă, cu ochi de „catifea“ arzînd ca o „flacăară rece“, a dat gata „doi bărbați în trei ani, bașca de ce-a mai forfecat pe de-a lături“. În jurul Curții-Vechi gravitează Pena Corcodușă, epavă umană în zdrențe, cu un trecut de curtezană. La periferie, în ulițe cu chițimii scunde, cu pămînt pe jos, populate de „parlagii și mățări“, misună în căutarea unui client țigănci în „flenderițe roșii sau galbene și desculțe“, apariții impudice cu instincte elementare.

Trăsătură psihologică rezumativă, pasivitatea lui Pașadia și Pantazi coincide cu crepusculul. Pîrgu însă, individ de altă speță, este omul inițiativelor diabolice, **mauvais génie** impertinent și necesar. La bețiile încheiate în zori, cu ciorbă de burță, în piață, Pîrgu pășește strîmb printre mese, provocînd hohote de ris, aprinzînd „chiolhanul“; lăutarii cîntă după directivile lui: „se pupă cu ei în gură“, trecînd apoi la înjurături și la palme. Cînd află că prozatorul vrea să scrie un roman de „moravuri bucureștene“, pafia insistă să-l conducă la „adevărații“ Arnoteni: „Ai vedea cite subiecte al găsi, ce tipuri!“ Casa lui Arnoteanu, descendent din neam boieresc, fost maior, oferă celor nepreveniți tabloul unui așezămint blestemat: amestec de „ospătărie, de tripou“, și de „balamuc“, loc de întîlnire al „deochiaților și deșuchiaților“. Peste oameni și locuri plutește „o piclă rînceadă de vițiu“; mobilier vechi, urit, fără gust, decolorat, „pătat de igrasie, prăfuit și afumat, mîncat de cari sau de molii, schiop sau schilod, ciobit, rupt sau desprecheat“. Ochiul lui Matei I. Caragiale găsește, ca acela al lui Balzac, afinități felurite între indivizi și mediu. Sub semnul ticăloșiei poiete, se aliniază „jucătorii și cheflii de meserie, dezdrumații, poticniții și căzuții, curățaiți rămași în vînt, chinuții de pofta traiului fără muncă și mai presus de putere, gata de orice ca să și-o satisfacă, cei cu mijloace nemărturisite sau necurate, cei fără-de-căpătîi și cei afară din rîndul oamenilor, unii foști în pușcărie, alții pe cale să intre“.

Deși evită tonul de moralist, pîrînd că plutește pe deasupra realităților, însoțitorul crailor manifestă față de mediul descris o repulsie totală. În jurul meselor de joc, se agită „bătrîne mucegaite“ cu figuri somnoroase și arțăgoase, manevrînd banii cu miini tremurînde, tinere femei „desmăritate cel puțin o dată“, urzînd tot soiul de „nade, dezbinări și dușmănii“. Printre ele circulă Maiorică, „stîrpitură bățoasă“ cu înfățișare de „țigan bătrîn“, respingînd cu aroganță atît batjocura cît și compătîmirea. Aici incestul și demența nu mai miră pe nimeni. Una dintre fiicele lui Maiorică („armăsăroai-cele“), întreține „legături împotriva firei“, cheltînd nebaneste pentru a intra în grația Rașelicii Nachmanson. Dintr-o împreunare a alteia cu tatăl a rezultat o copilă mută, degenerată. Altea detalii repugnante par de domeniu coșmarului, însă aglomerarea lor țîntește un efect de regie, sugerînd senzația unei „sminteli“ colective, cu resorturi psihiatrice, obscure. Singura ființă pură, Ilinca, adolescentă (crescută în alt mediu la Piatra Neamț), îi evocă lui Pantazi, „după mai bine de treizeci de ani“, episodul unei vechi iubiri înșelate. În Ilinca (moartă de scarlatină) reînvia Wanda.

Solitar cu veleități nobiliare, Matei I. Caragiale își proiectează în istorie propriile aspirații. Nu o dată însă, lucid, caragialian în modul tatălui său, el respinge iluzionismul. Craii nu reprezintă aristocrația. Distincția vestimentară a lui Pașadia, „snob feroce“, acoperă un fond hibrid; „cărturarul și cugetătorul“ din salonul rococo sînt „altoiți pe un ciocoi“. Unul dintre Pașadeștii înaintași se refugiază în Valahia pentru a scăpa de osînda unui omor; un alt Pașadia, acesta bunic, ajuns serdar, fusese „învinuit de tilhărie la drumul mare“ în Vlășia și de batere de bani calpi“. Tatăl, cartofar, crai și alcoolic, murise în „furiile nebuniei“, după ce risipise cîteva rînduri de moșteniri. Pantazi, visător și pasionat de orchidee, se dovedește, la „trebuiță“, cămătar abil, „con-

CONST. CIOPRAGA

(Continuare în pag. 19)

C.M.F.N. CLUJ

Pentru ducerea la bun sfârșit a sarcinilor trasate de Congresul al X-lea al P.C.R. privitoare la dezvoltarea economiei naționale în perioada cincinalului 1971—1975, industriei extractive îi revin sarcini de prim ordin. Valorificarea superioară a resurselor naturale ale țării, prin aplicarea celor mai moderne tehnologii

• C.M.F.N. — una din unitățile de bază ale Ministerului Minelor, Petrolului și Geologiei.

de extracție și preparare, este preocuparea de bază a tuturor celor care lucrează în acest important sector al economiei naționale.

Centrala minelor de fier și nemetalifere, ca una din unitățile de bază din cadrul Ministerului Minelor, Petrolului și Geologiei, are în profilul său exploatarea, înobilarea și implicit, valorificarea principalelor zăcăminte de fier de la Teliuc, Ghețlar, Poiana Ruscă, Căpuș (jud. Cluj), Lueta (jud. Harghita), precum și o serie de zăcăminte nemetalifere de caolin de la Aghireș (jud. Cluj) și Harghita (jud. Harghita), feldspat de la Muntele Rece (jud. Cluj), calcar de la Cuciulat (jud. Sălaj) și de la Bănița (jud. Hunedoara), bentonită de la Răzoare (jud. Maramureș), dolomită de la Voșlobeni (jud. Harghita) și Crăciuneasa (jud. Hunedoara) etc.

Produsele unităților C.M.F.N. Cluj, livrate la cca. 1000 beneficiari, reprezintă materia primă de bază a unor importante unități economice din industriile: siderurgică, constructoare de mașini, sticlei, ceramicii, hirtiei,

cauciucului, sodei etc.

Pentru asigurarea continuității producției în dinamica prevăzută în cincinalul actual și în continuare, în cadrul C.M.F.N. s-a elaborat un program de cercetare. Prin lucrările geologice ce se vor executa, se vor extinde rezervele de substanțe minerale utile din cimpurile miniere existente și se va crea baza materială necesară deschiderii și exploatarea altor zăcăminte noi, cum ar fi: zăcămintul de fier de la Băișoara (jud. Cluj), zăcămintul de nisip caolinoasă de la Mera (jud. Cluj), zăcămintul de caolin de la Parva (jud. Bistrița-Năsăud) etc.

În vederea asigurării în bune condiții a programului de producție ce revine Centralei noastre pe parcursul actualului cincinal, este nevoie de o dezvoltare a majorității unităților existente și, în același timp, de darea în producție a altora. Pentru aceasta, din fondurile sta-

tului vor fi alocate în perioada de 5 ani sume importante. Aceste fonduri vor avea drept consecință creșterea producției în 1975, față de 1971, la cao-

• Perspectivele cincinalului: importante creșteri ale producției.

lin de Aghireș, de 1,20 ori, la caolin de Harghita de 3,4 ori, la nisipuri de Aghireș de 1,22 ori, la calcar de Cuciulat de 1,8 ori, la dolomită de Voșlobeni de 3,8 ori, la dolomită de Crăciuneasa de 1,14 ori, la feldspat de Muntele Rece de 1,04 ori, la bentonită de Răzoare de 1,5 ori, prin introducerea în procesul de producție a unor noi instalații de prelucrare a materiei prime. Astfel la Exploatarea minieră Căpuș au fost montate sortoare electromagnetice la instalațiile de preparare, care ridică simțitor conținutul de fier în concentrat, asigurându-se astfel nu numai o îmbunătățire a calității produsului, dar și o creștere a randamentului de extracție. Și la Exploatarea minieră Teliuc s-au făcut eforturi în direcția amplificării randamentului pro-

• Noi zăcăminte vor fi deschise și date în exploatare la Băișoara, Mera, Parva ș. a.

ducției, montându-se încă o linie de măcinare și preparare.

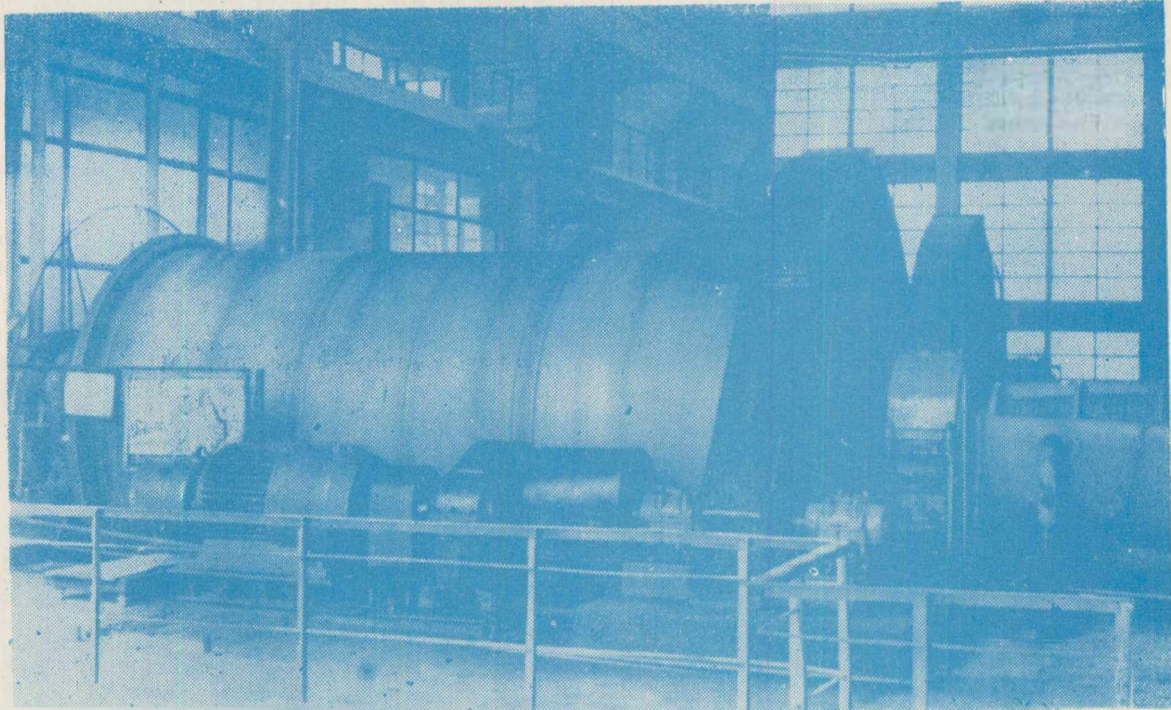
Pe lângă cele de mai sus, prin lucrările ce se vor executa din fondurile de investiții, se vor da în exploatare zăcămintele de fier de la Băișoara, de nisipuri caolinoase de la Mera, de caolin de la Parva și altele. Una din preo-

cupările de prim ordin ale Centralei precum și ale unităților miniere ce o compun, este obținerea unor produse de cea mai bună calitate, produse capabile să le înlocuiască pe cele din import și să fie în același timp competitive pe piața externă. În ultima vreme, în această centrală au fost asimilate în producție curentă — pe baza unor tehnologii proprii — o serie de substanțe nemetalifere, care înlocuiesc cu succes materiale obținute din import. În felul acesta vor fi realizate circa 5.000 tone bentonită albă de Răzoare

• În perioada 1971—1975, vor fi alocate din fondurile statului pentru dezvoltarea majorității unităților existente și a celor în curs de înființare, sume însemnate.

și 3.000 tone caolin albit de Harghita, necesare industriei de papetărie. La Exploatarea minieră din Zlăști se fabrică acum diferite sortimente de tale pentru industria farmaceutică și cosmetică, iar la Exploatarea minieră de la Cluj sînt în curs de asimilare diferite tipuri de bentonite. În lumina celor de mai sus, personalul tehnico-ingenieresc al Centralei, în colaborare cu institute de cercetare ca: ICEMIN-București, Centrul de cercetări al C.M.F.N. Cluj, filiala din Cluj a Academiei R.S.R. etc., execută cercetări și elaborează studii de îmbunătățire a tehnologiilor de exploatare și de preparare. Ca urmare a acestor studii și cercetări, se vor putea valorifica în mod economic minereurile sărace de fier din zăcămintele din Poiana Ruscă și de la Căpuș, va crește

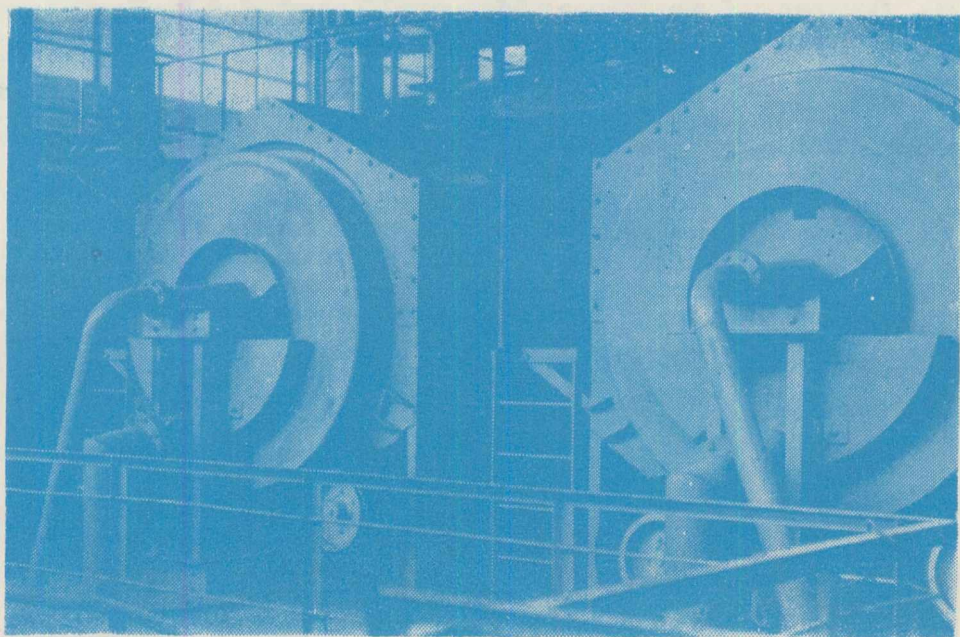
(Continuare în pag. 2)

C.M.F.N.
CLUJ

Centrala
Minelor
de
Fier și
Nemetalifere

Centrala
Minelor
de
Fier și
Nemetalifere

(Urmare din pag. 1)

substanțial calitatea și implicit valoarea caolinurilor de Aghireș și Harghita, a bentonitei de Răzoare și se vor putea valorifica în condiții tehnico-economice optime zăcămintele noi de nisipuri caolinoase, de fier, de caolin.

Din analizele și studiile făcute de specialiștii Centralei, a reieșit că una din căile esențiale pentru o eficiență economică sporită o constituie valorificarea deșeurilor care rezultă din prepararea minereurilor de fier și

● Produe indigene capabile să le înlocuiască pe cele din import.

nemetalifere în cele 10 instalații de preparare coordonate de Centrală. Până în prezent, din deșeuri s-au pus pe piață trei sortimente de produse noi.

În cadrul instalațiilor de preparare a nisipurilor caolinoase de la Aghireș, rezultă o cantitate apreciabilă de nisipuri grosiere, cca. 20.000—25.000 t an nisip cu granulația cuprinsă între 0,5—4 mm. Prin cercetările tehnologice făcute și anchetarea diferitelor unități economice — care s-a presupus că vor putea consuma aceste nisipuri — de către tov. ing. Timbuș Ioan și Vranay Ștefan, s-a ajuns la concluzia că ele pot fi valorificate integral după o atriționare în mori și o clasare suplimentară pe site la granulația necesară. Ancheta executată a arătat că necesarul total de astfel de nisipuri se ridică la cca. 25.000 t an, în valoare de 18—20 milioane lei.

O dată ajuns în posesia datelor de cercetare și de necesar cantitativ și calitativ din partea consumatorilor, un colectiv de specialiști, format din ing. Codrescu Păun, ing. Bogdan Aurel, ing. Chelu Gheorghe, ing. Barna Ioan și tehnicianul Bexa Ioan, a găsit soluții operative pentru

● Competitivitate pe piața externă.

realizarea practică a acestor sorturi de nisipuri. Una din liniile de flux tehnologic care devenise disponibilă prin darea în funcție a noi instalații de preparare — linia a IV-a din instalația I — a fost amenajată pentru prelucrarea și clasarea granulometrică a deșeurilor. Ca urmare a creării posibilităților de prelucrare a deșeurilor s-a contractat pentru acest an, cu diverși consumatori, li-

● Trei sortimente noi realizate din deșeuri.

vrarea a peste 18.500 tone nisipuri granulate pentru instalații de filtrare a apei și cartoane asfaltate cu dimensiunile de 1—3 mm și 0,5—2 mm, în valoare totală de cca. 15 milioane lei. De asemenea, la instalația de preparare a bentonitelor din Cluj, prin prelucrarea selectiv-menajată, pentru ridicarea calității bentonitelor, rezultă 10.000—15.000 tone deșeuri pe an, conștind în bentonite cu conținut ridicat în elemente de rocă

nebentonitizată în timp. Pe lângă faptul că nevalorificarea lor ducea la pierderi valorice, mai cauza și greutatea suplimentară legată de transportarea și depozitarea lor.

● Soluții operative pentru realizarea practică a sorturilor de nisipuri destinate beneficiarilor.

Prin preocuparea pentru valorificarea acestora și în special prin anchetele făcute de ing. principal II tov. Vranay Ștefan, la unitățile care s-a presupus că le pot folosi în fluxul tehnologic, s-au găsit soluții pentru vnzarea a cca 4.000 tone în valoare de 600.000 lei.

În prezent, Centrul propriu de cer-

● Prin valorificarea a cca 4.000 tone deșeuri s-au realizat 600.000 lei.

cetări-proiectări elaborează documentația tehnică pentru execuția amenajărilor necesare în vederea creării posibilității de ambalare și livrare, pentru ca, în 1972, să se poată vinde cantitățile solicitate. În continuare s-au inițiat noi anchete, la alți consumatori, pentru a putea valorifica toată cantitatea de deșeuri care rezultă din fluxul tehnologic. Toate aceste preocupări ale colectivului de muncă din Centrala minelor de fier și nemetalifere Cluj au ca scop valorificarea superioară a zăcămintelor de minerale din țara noastră, înregistrarea unei producții suplimentare în acest an, de circa 5 milioane lei, reducerea cheltuielilor pentru importul unor produse,

● O producție suplimentară, în acest an, de circa 5 milioane lei.

precum și 2,5 milioane lei economii la prețul de cost. La acestea se mai pot adăuga și alte succese, care să pună în deplină lumină hărnicia colectivelor din unitățile miniere aparținând de centrala din Cluj. Se poate releva, astfel, depășirea planului pe 8 luni la producția globală cu peste 22 milioane lei, iar la producția marfă — cu 16 milioane lei. S-au făcut, de asemenea, eforturi și în ca-

● 2,5 milioane lei economii la prețul de cost.

dru acțiunii de autoutilare, realizându-se patru foreze, în atelierele Întreprinderii miniere din Hunedoara, o instalație de producere a cuarțului pentru filtre și o altă instalație de chimizare a caolinului, la Aghireș. Înțelegind pe deplin importanța sectorului de activitate în care lucrează,

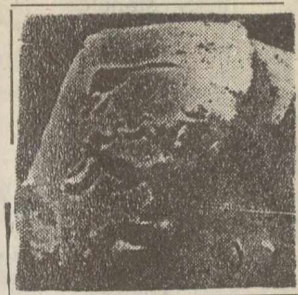
● Depășirea planului pe 8 luni : la producția globală cu peste 22 milioane lei ; la producția marfă — cu 16 milioane lei.

personalul Centralei minelor de fier și nemetalifere Cluj, însuflețit de mărețul program de dezvoltare în ansamblul ei a economiei naționale, va depune și pe viitor toate eforturile, astfel ca zi de zi și ceas de ceas, programul tehnico-economic pe care și l-a propus să prindă viață.

Centrala
minelor
de fier
și
nemetalifere

Centrala
minelor
de fier
și
nemetalifere

sensibilizarea concepției

(Urmare din pag. 1)

socială, politică, morală, filozofică etc., modificările esențiale survenite pe planul conținutului de idei și al funcțiilor pe care arta este chemată să le îndeplinească în socialism, au determinat, în mod dialectic, anumite schimbări de ordin estetic, un fenomen de innoire și îmbogățire a formelor și formulor artistice, un proces accentuat de diversificare stilistică.

În fața temelor și a problematicii actuale, fiecare creator simte nevoia de a exprima un punct de vedere original, unic, în consens cu personalitatea sa artistică, cu structura spirituală a poporului din care face parte, realizându-se un proces continuu de amplificare și diversificare a unghiurilor de apreciere și interpretare. Efortul neîntrerupt al creatorilor de a descoperi zone inedite, nedefinite ale realității, de cuprindere mai largă și mai adâncită a vieții sociale, se desfașoară paralel cu preocuparea de a găsi modalități noi de expresie, formule artistice adecvate, care să transmită cât mai fidel bogăția de idei a conținutului, știut fiind că, atunci cind forma este săracă, nerealizată, conținutul, oricât de important ar fi, rămâne exterior, incomunicabil artistic. Concepția științifică pornește de la premisa că diversitatea de stiluri, de forme și modalități artistice nu face decât să exprime mai pregnant conținutul, să-l facă mai accesibil omului pentru care este creată opera.

Ca urmare a politicii partidului, diversitatea de stiluri, posibilitatea fiecărei personalități creatoare de a se dezvolta nestingherit a devenit o realitate plină a vieții noastre culturale. Imperativul diversității de stiluri, nevoia descoperirii unor tehnici noi de expresie, determinate de cerințele reflectării unor structuri spirituale ce nu mai puteau fi exprimate în vechiul limbaj artistic, se realizează în condițiile socialismului pe platforma unității de concepție oferite de gândirea materialist-dialectică. „Numitorul comun al artei noastre socialiste — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința pe țară a Uniunii Artiștilor Plastici — este concepția filozofică marxist-leninistă, idealul de înaltă responsabilitate socială al artistului socialist”. Această unitate fundamentală prin care se traduce în fapt răspunderea creatorului pentru conținutul operei sale, nu numai că implică, dar chiar favorizează diversitatea de stiluri, nu împieteează asupra originalității artistice ci, dimpotrivă, garantează posibilitatea fiecărui artist de a se exprima original, autentic, în fața unei realități dinamice, înnoitoare, complexe. Asimilată organic, ideologia marxistă se răsfringe divers, multiplu, creator în opere de pregnantă individualitate estetică, corespunzătoare structurii specifice a numeroaselor personalități creatoare, păstrându-se în același timp unică, indivizibilă, nealterată. Unitatea de concepție și diversi-

tare, i se potrivește și maniera discontinuă a poeziei sale, fraza adesea neterminată, sugestia abandonată într-un gest vag. Aici este un punct esențial în care poezia sa se separă categoric de simbolistii francezi cu care a fost comparat și pe care, desigur, îi cunoștea. Dar, deși putem găsi motive identice, sintagme caracteristice lui la Rollinat („Aman-ta macabră” care cîntă la clavier, camera sordidă a poetului, „Triste chambre où l'ennui qui raille / Veille à mes côtés...”) sau la Jules Laforgue (cu „quartiers sinistres comme des Morgues”, cu toamna obsesivă: „C'est l'automne, l'automne, l'automne” și chiar cu frazele scurte, incisive, conținând obscure și categorice sentințe sociale), Bacovia se separă net de aceștia prin absența totală a unei retorici închise. Nu numai că poeziile sale nu sînt, de cele mai multe ori, edificii dezvoltate arhitectural într-un sens unic, adică epic, dar tipul lirismului său se opune categoric unei „desfășurări” oarecare, unei încercări de a distinge o consecuție logică (formală) și progresivă în poezia sa; ideea poetică se comunică direct, în notații esențiale, autonome în sine, pe care o dezvoltare metaforică sau o argumentare „epică” nu ar îmbogăți-o pentru că ea este, ca mesaj, închisă în sine și suficientă; fiind, totodată, deschisă unei serii practice inepuizabile de interpretări în gama indicată, orice încercare de dezvoltare a ei e superfluă, e inutilă, pentru că e conținută deja în stare latentă, iar, pe de altă parte, ar însemna o sărăcie a ei tocmai prin concretizarea fatal limitată a unor potențiale teoretic nelimitate.

Un procedeu specific poeziei bacoviene, cum este repetiția, nu infirmă această interpretare, pentru că revenirea mecanică a sintagmei-cheie nu însoțește noi ipostazieri ale enunțului pentru a-l „defini”, a-l îmbogăți, ci revine ciclic asupra aceleiași afirmații fundamentale, pentru a o sublinia, a o întări obsesiv. Funcția repetiției este întrucîtva diferită aici de rolul său exterior din poezia simbolistilor noștri; element de sensibilizare, de avertizare a cititorului asupra tonalității proprii a poeziei, un fel de cheie a mesajului, repetiția este, de obicei, în poezia altor simbolști, un element totuși exterior ideii, pe care o subliniază doar sau o explică (Minulescu). La Bacovia, cuvîntul sau sintagma care se repetă conține chiar mesajul în sine și — prin absurd — dacă restul poeziei s-ar pierde, sensul ei esențial s-ar păstra aici pentru că logica poeziei lui Bacovia nu este formală, supusă discursivității deci, informației cantitative cuprinse în versuri, ci are o esență „muzicală”, ea transmite mesajul său nu numai la nivelul lexicului, ci dincolo de el, prin sugestii „chinestezice”. Insuși caracterul apodictic, enunțativ, exclamativ al frazei, lipsite de copule gramaticale și logice, se opune unei obișnuite receptări liniare, discursive. Acest lucru nu înseamnă, bineînțeles, că versurile care nu se încadrează în această tipologie sînt străine, de umplutură, ci numai că ele verifică, doar, fără a adăuga nimic esențial, sugestia „refrenului”. Iată, de pildă, în **Plouă**, refrenul „Oh, plînsul tălângi cînd plouă” se verifică în fiecare dintre cele patru strofe ale poeziei, fiecare oferind o fabulă gratuită în sine, fără finalitate, fără importanță în ordine epică, dezvoltînd aceeași sugestie acustică; toate strofele diversifică în același plan senzorial, acustic, aceeași metaforă expusă lapidar în refren: **Da, plouă cum n-am mai văzut... / Și grele tălângi adormite, / Cum sună sub șuri învechite! / Cum sună în suflete-mi mut! / Desigur, imaginea este îmbogățită constant și i se pot asocia și alte domenii senzoriale, dar dominantă rămîne obsesia sunetului echivalent: **Și ce enervare pe gînd! Ce zi primitivă de tină! / O bolnavă față vecină / Răcnește la ploaie rîzînd...** Exemplul ales este, poate, mai clar, mai complet, dar același lucru se întîmplă în esență și cu celelalte poezii în care refrenul propriu-zis, absent, e înlocuit cu repetiția obsedantă a unui cuvînt sau a unei sintagme mai restrînse, chiar cu unul din termenii aflați în alternanță: plumbul, violetul, alternanța alb-negru („copacii albi, copacii negri”, „cu pene albe, pene negre”, „Și frunze albe, frunze negre” — **Decor**) etc. Este explicabilă în acest fel și impresia de monotonie pe care o lasă poezia sa la o primă lectură, pentru că într-adevăr, procedeele sale artistice sînt puțin variate, grupîndu-se în jurul acestei tehnici speciale a sugestiei directe, „deschise”, atît de caracteristice și inimitabile.**

MIRCEA ANGHELESCU

excepție, de surprinzătoare vibra-re interioară. Universul său tematic nu este inedit, el este chiar, într-o parte a sa, comun. Îmădit cu totul este timbrul, unic și irepetabil, al poeziei sale, pe care îl dă fuziunea deplină a tuturor elementelor, de sensibilitate, de expresie, de inspirație, concrescute ca un singur tot, ca un singur bloc, din sufletul unui poet genial. Poetul avea, ca mai toți reflexivii, izolați, închiși, o umoare instabilă, violent întoarsă asupra-si, cel mai adesea sumbră. Sub veșnică povară a abuliei sale, temperament nu lipsit de vibrație ci de putința și hotărîrea exteriorizării spontane, mare timid, Bacovia vede în general universul înconjurător sub lumina crepusculară a stingerii, a dezagregării, a sfîrșitului. Îl fascinează descompunerea materiei organice, universul văzut într-o perspectivă catastrofică. Nu este aici o perversitate a simțurilor, a idealului poetic, ci mai probabil, cum spunea Vladimir Streinu, simțurile sale tocite ca de o veche conviețuire cu evenimentele comune nu mai reacționează puternic decît în fața gesturilor fundamentale, a ecloziunilor violente. Această viziune particulară, care aparține unei sensibilități cu adevărat neurastenizate — cum sînt puține în literatura noastră — se transpune liric într-un mod surprinzător de direct, de lipsit de ar-

90 de ani de la nașterea
poetului

tificialitate, de prelucrare literară, și poate că și aici trebuie căutat „artificial” ei. Bacovia verifică adesea fraze jurnalistice, cu un vocabular de generalități curente, frecvent în presă sau în stilul oral (evenimente, suspecte umbre, ordine militar, produse) care fac un efect extraordinar în ambianța de viață primordială, adamică, în care se desfașoară lirismul său: **Erau ziare, evenimente / De vremuri grele, sau de regret — / Suspecte umbre de cabaret... / Erau ziare, evenimente.** (Ecou tirziu). Ceea ce întretine atmosfera de tulburătoare incertitudine, greutatea situației poeziei sale pentru cititor — pe un plan anume al descifrării ei (expresie a suferințelor personale? meditație cu caracter general, umanitar? tablou de natură?) este alternarea — inconștientă, poate — a cel puțin două registre de sensibilitate și de raportare la planul realității: unul, care îi dă de obicei textura concretă, ideea fundamentală, este meditația pe care o inspiră, o declanșează de multe ori un pre-text exterior, peisajul, de pildă. Așa este în **Amurg: Pe seară, la geamuri, un nou violet și de aramă, / Pe drum, l-aceiași oră, se tirie un lanț de fier / Și coincidențe aranjate pe-o tristă gamă — / Azi iar mi-l frică... și cred, și sper...** /.

În această situație generală a poetului în lume, în definirea lui față de peisajul momentului interior, sufletească și exterior, natural în același timp, adică într-un mediu transfigurat, esențializat artistic, se introduc cu ingenuitate elemente de realitate brută, nesofisticată, necondiționată („prin vecini s-aud mici pregătiri de masă”) sau fragmente de frază, sintagme stereotipe („produsele au început să dispară”), al căror acord profund și subtil cu ideea generală — dar într-un alt registru — frapează violent, surprinzînd cititorul și deschizîndu-i perspective vaste asupra sensurilor implicate în enunț, în prima strofă, pentru că acest procedeu al concretizării este repetabil în diferite feluri; și fraza poetului invită la repetiție, lasă loc cititorului pentru propriile sale completări. În acest fel, înțelegem că o „operă deschisă”, poezia lui Bacovia este extrem de expresivă și de apropiată sensibilității cititorului modern.

Acestui tip aparte de lirism, în-citînd la completare, la dezvoltare,

Poezia lui Bacovia a șocat de la început pe majoritatea comentatorilor prin sinceritatea desăvîrșită a expresiei, prin transpunerea directă în vers a neliniștilor și tensiunilor interioare care formau, în mod obișnuit, doar materia inițială a meditației poetice, ca și printr-o compoziție neobișnuită, stranie și obsedantă a poeziilor sale, în care revin obsesiv anumite versuri, sintagme sau cuvinte cu sens mai adînc, încifrat.

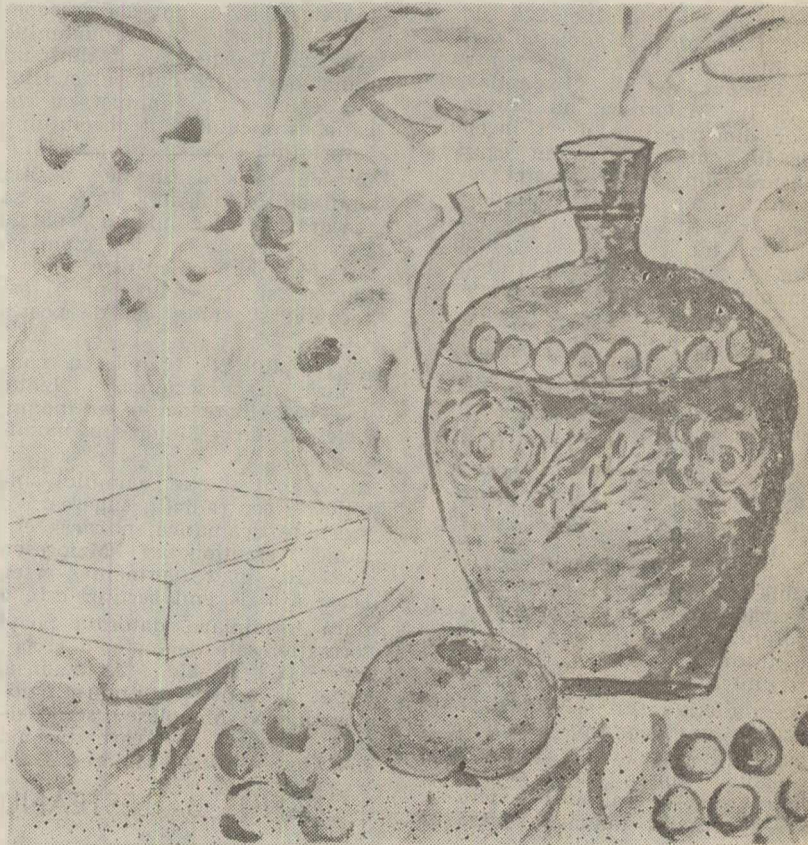
Pornind de la o observație de un adevăr absolut, aceea că „Bacovia înăbușă verbalismul; el aplică principiul esteticii verlainiene: *Prendre l'eloquence et tords-lui son cou!*”, E. Lovinescu înțelege poezia sa doar ca pe o expresie directă a unor stări primare transpuse nediferențiat în vers. Aprecînd în mod deosebit valoarea artistică a poeziei sale, mici Șerban Cioculescu nu este în fond de altă părere: „Trebuie precizat că Bacovia e un poet elementar, dar cu menționarea puterii sale primitive de sugestie cu totul excepțională”, observă acesta. De o opinie contrară, tot atît de excesivă însă, este G. Călinescu, care vede în Bacovia triumfal artificul ridicat la rang de artă: „Poezia lui G. Bacovia a fost socotită, în chip curios, ca lipsită de orice artificiu poetic (...) și tocmai artificul te izbește și-i formează definitiv valoarea”. Nu este nici o îndoială că un poet care prilejuiește atîtea opinii divergente dar, toate, elogioase în fond, este o personalitate artistică complexă, ale cărei valori nu pot fi căutate pe o singură coardă și că relativa monotonie tematică a poeziei sale, atît de relevantă și atît de reproșată, ascunde de fapt o mare bogăție interioară de sensibilitate și o diversitate derutantă a artei sale.

De fapt, ambele opinii exprimate mai sus, aceea a poeziei lui Bacovia ca „expresie a stării elementare” (Lovinescu, Cioculescu) ca și cea opusă, aceea a „artificialității” ei (Călinescu) sînt îndreptățite într-o anumită măsură și nu se exclud; poezia sa este, fără îndoială, de o mare sinceritate, de o expresie directă, care abia ascunde uneori ritmul fiziologic al senzației surprinse în chiar momentele ei de revelare, dar — pe de altă parte — arhitectura ei, poezia ca operă unitară, ca întreg indivizibil artistic este rezultatul unui îndelung proces de căutare, de elaborare, adică un „artificiu”. Expresia ca atare, cristalizare a unei intuiții spontane pe care poetul o realizează cu toată ființa, cu toate simțurile deschise, înseamnă la Bacovia numai o primă treaptă, și nu cea esențială, pentru că ea îi oferă numai materia poeziei, îi deschide un orizont, îi declanșează o viziune; și nu întîmplător, de multe ori, după chiar mărturia lui, versul fundamental, versul-temă al unei poezii îi vine în chip aparent firesc, nechemat, necăutat, gata turnat în formă definitivă. Construirea poeziei în jurul acestui vers este însă o muncă ulterioară și chinuitoare pentru poet, de lungă durată și de incertitudini, pentru că această poezie nu poate fi decât una, cea cerută cu necesitate, cea care se potrivește perfect acestui vers care conține sintetic întregul edificiu și rolul poetului este mai mult de a-l ghici, de a-l întui just, decât de a-l imagina, de a-l construi. De aici izvorăște în bună măsură relativa sterilitate a poetului și truda chinuitoare pe manuscris; de aici și impresia de fragmentar, de incongruență pe care o lasă unele din poeziile sale nereușite, care nu sînt banale, sau false, ci „dezacordate”.

Bogăția procedeele mecanice și importanța lor în poezia lui Bacovia se datorează aceleiași particularități, pentru că toate repetițiile, refrenele mascate, reluările în variante etc. nu sînt decât diverse modalități de reac-tualizare, de reamintire (și de verificare totodată) a tonului just, fundamental, pe care diapazonul versului-cheie l-a dat de la început. Această caracteristică este și cauza pentru care poezia lui Bacovia, în ciuda evidentei ei interiorizări și individualismului net al ipostazelor lui lirice, capătă un ton teatral, vag parodic uneori, declamator în sensul propriu al cuvîntului. Aceste elemente obiective ale tehnicii sale artistice, care nu aduc cu sine nici valoare, nici nu atestă vreo infirmitate a talentului, s-au întîlnit în chip ferecit cu o anumită predispoziție psihologică pentru zonele sumbre, măcinate, ale conștiinței, pentru stadiile primordiale, și cu abordarea unei tematici deoptrivă de închise, de dramatice; neobișnuită concordanță, adevăra misterioasă a acestor componente este ceea ce face din poezia lui Bacovia o operă de

tatea de stiluri reprezintă polii unui raport indestructibil în care se evidențiază natura complexă a fenomenului artistic, ca factor de înaltă delectare estetică, dar și ca propagator al unei concepții despre lume și viață, inriurind în mod egal sensibilitatea, voința și rațiunea consumatorului de artă. Situată organic pe făgașul unor valoroase tradiții militante ale artei românești, creația actuală își definește fizionomia specifică dobîndind dimensiuni aparte conferite de spiritul revoluționar al epocii noastre, de trăirea intensă a marilor ei comandamente. Diversitatea de stiluri, asimilarea de tehnici și procedee caracteristice artei moderne, nu pot fi luate ca paravan și invocate ca argumente în favoarea încercărilor de orolire a temelor legate de momente istorice importante, a tendinței de îndepărtare de pulsația vie a actualității. Diferențierea stilistică, explorarea de drumuri noi în gîndirea și limbajul artistic, dimpotrivă, trebuie să ofere posibilități sporite de surprindere a prezentului socialist, de exprimare deschisă a unei atitudini angajate, a unui mesaj înalt umanist. Coordonarea riguroasă, specifică a factorilor de ordin ideologic cu bogăția mijloacelor de expresie artistică este de natură să înlăture exagerările ce tulbură raportul real între unitatea de concepție și permanenta diversificare stilistică a fenomenului artistic. Se evită astfel, atît înțelegerea simplificatoare, nereceptivă la diferențele de planuri, care consideră că unitatea de concepție trebuie concretizată într-o unitate de stiluri, închinînd creația într-o singură formulă artistică, cît și tendința contrară de a identifica diversitatea de stiluri cu diversitatea de concepție, condamînd arta la eclectism, la abdicarea de la aplicarea fermă a principiilor marxist-leniniste. Noutatea autentică, receptivă la universalitatea cea mai actuală, dar organic integrată în evoluția valorilor tradiționale, izvorăște din nevoia de a reliefa sensul adînc al mutațiilor revoluționare prin care trece societatea noastră, din investigarea universului omnesc incdit pe care îl oferă socialismul, pentru că, deși creator, noul se plămădește din datele realului. Stilurile, modalitățile noi de expresie nu se împartă, ele se creează și se impun în măsura în care contextul social-cultural le solicită și le favorizează în același timp. Diversitatea de stiluri apare astfel ca rezultatul cel mai fructuos al lărgirii orizontului tematic, problematic și estetic de care beneficiază arta noastră contemporană, ca expresie a nivelului cultural și artistic ridicat al publicului nostru, tot mai receptiv la nuanțe, tot mai subtil în aprecieri estetice.

GH. STROIA

Eseul lui N. Manolescu „Contra-dicția lui Maiorescu” se fundează pe o idee centrală, explicitată de titlu: aceea a contradicției operei maioreștiene. (Căci Opera, și numai ea, reține atenția exegetului: „Critica istorizantă menține studiul biografic dintr-o pură inerție, căci în fond orice operă viabilă își absoarbe autorul, dăinuind în sine. (...) Biografia artistului își pierde sensul prin opera lui. Consacrind lui Maiorescu un capitol intitulat — în lipsa echivalentului românesc — **Par lui-même**, n-am urmărit nicidecum o cercetare biografică. M-a interesat însă, recunoaște deschis N. Manolescu, să confrunt imaginea lui Maiorescu pe care o puteam trage din operă cu imaginea pe care a voit să ne-o dea el însuși în „Insemnări zilnice”).

Maiorescu este o fire structural contradictorie, dialectică, hegeliană, un fel de Janus Bifrons profund, și negrotesc. Exegezele anterioare sesizaseră, subtextual, această dualitate, dar, prezentând fiecare cînd o față, cînd alta, le absolutizau unilateral, negînd totodată imaginea anterioară, la fel de adevărată. Nu descoperise Lovinescu un Maiorescu al „Insemnărilor zilnice”? Nu impusese portretul lui Tudor Vianu un mentor junimist rece, distant, academic? Nu-l numise Călinescu pe Profesor un Cațavencu „informat la o bună școală”?

Efortul și reușita deplină a lui N. Manolescu rezidă în aceea că reținînd aceste ipostaze, el vine în... contradicție cu preopinienții săi prin sinteza pe care o creează, conciliînd aceste fețe antinomice, „inconciliabile”. Originalitatea exemplară, a studiului său, nu trebuie deci să fie căutată în cutare sau cutare compartiment, deși și aici, oriunde, contribuția criticului e de departe vizibilă, ci în ansamblul, în sistemul ei integral. N. Manolescu n-a scris o carte din necesități circumstanțiale-exteriore, ci a scris cartea sa, spiritul ei sintetic îi aparține în întregime.

o sinteză maioreșciană

În viziunea sa, Maiorescu este criticul sfîșiat lăuntric, mai mult sau mai puțin conștient de sentimentul dual al contradicției, obsedat de gîndul începutului absolut, dar condamnat la o existență istorică, efemeră și, cu toate acestea, situat deasupra oricărei opoziții prin congruența sa unitară. I s-a obiectat lui N. Manolescu că formula unei contradicții nu este ceva absolut specific lui Maiorescu, pentru că și alte minți au fost obsedate de punerea temelilor fundamentale ale culturii românești. Obiecția este prea simplă; N. Manolescu însuși a presimțit-o și a preîntîmpinat-o. „Istoria culturii române, scrie el, cunoaște pînă la el (pînă la Maiorescu, — n.n.) citeva mari vocații ale începutului și nici un început indiscutabil”. Exemplificările sînt numeroase: Mircea Costin, Nicolae Costin, Ștefan I. C. Constantin Cantacuzino, corifeii Școlii ardelene, Heliade, dar în toate aceste cazuri e vorba mai mult de utopia intențiilor. La toți, „mentalitatea edificatoare se bazează pe o contradicție fundamentală: **vocația începutului impli-că, inevitabil, neîncrederea într-un început absolut**” (s.a.).

„Contradicția fundamentală” este deci aceea ce-l leagă pe Maiorescu de tradiție. Îl leagă, dar îl și desparte. N. Manolescu vede în Maiorescu „simbolul pentru un început” (s. a.). „Exemplaritatea lui Maiorescu, nu provine doar din năzuința de a începe absolut cultura, dar, în egală măsură, din eșecul acestei năzuințe” (s.a.). Și în continuare, disocierea fină: „Exemplar, Maiorescu nu este nici numai prin vocația începutului absolut, nici numai prin ratare: dar tocmai prin această contradicție — care-l împinge deopotrivă spre impersonalitate și spre polemică, spre abstragere din condiția sa istorică și spre opoziție față de ea — pe care el a trăit-o ca nimeni altul”. Așadar, contradicția și vocația începutului nu sînt ceva absolut specific lui Maiorescu, însă el a devenit **sinteză**, simbolul lor. Iată-l deci pe Maiorescu în dubla sa ipostază: continuator al tradiției, în sensul cel mai profund și mai organic, și rupt de tradiție, situat deasupra ei, într-un nou plan.

„Contradicția lui Maiorescu” devine un concept sintetic, esența ireductibilă, singulară, a unui cumul de contradicție, nu o calitate concretă — definind numai o trăsă-

tură (între altele, numeroase) de caracter. Ea reprezintă formula ambiguă, polivalentă, încifrarea operei maioreștiene, eseul lui N. Manolescu încercînd, reușit, o descifrare a acesteia pe multiple planuri întrepătrunse dual.

Există la Maiorescu, în viziunea lui N. Manolescu, o întreagă gamă de contradicții, pe care exegetul le enunță și le analizează pe îndelete. Opera lui Maiorescu este magnifică, sublimă, dar, aparent, aproape că nu există. Criticul este obsedat de început, dar se risipește pe numărate planuri, are vocația absolutului, dar, în aceeași măsură, vocația istorică. (a și scris o „Istorie contemporană”), manifestă ambiția esențialului, trăind în concret, efemer. Continuă tradiția, rupîndu-se de ea. Afirmă prin negație. Este în același timp Profesor și Critic, Creator și Interpret. Opera sa se clădește pe o aparent insolubilă contradicție între Idee și Istorie, între creație originală și didacticism: „Vom constata că polemi-cele, expresia cea mai directă a opoziției, tind către impersonalitate, iar discursurile, expresia cea mai directă a impersonalității, tind către polemică”.

Critic autentic (Manolescu aduce ca argument concludent adnotările făcute pe marginea cărților citite), Maiorescu este de o reticență ascetică, manifestîndu-se ca atare aproape numai ocazional, în virtutea altor scopuri. „Comediile d-lui Caragiale” și — demonstrează Manolescu — „Eminescu și poeziile lui” sînt replici indirecte la săgețile lui Gherea. Prima accentuează în mod deosebit ideea impersonalității și a moralității artistice, dar nu e mai puțin o contribuție fundamentală în exegeza operei lui Caragiale, superioară interpretărilor ulterioare ale lui Ibrăileanu sau Lovinescu, de pildă, și nu mai puțin actuală. Dacă vocația totalitară a criticului se manifestă numai prin critica excepțiilor, „critica latentă” — cum o numește, analizînd-o

pentru prima dată, N. Manolescu — „este o substructură și o introducere în opera critică fundamentală”.

Sub influența istorică a esteticii germane, Maiorescu prezintă condiția generală (materială ideală) a poeziei. Contradicția maioreșciană se poate, de asemenea, observa între originalitatea ideilor și ostentativă lipsă de originalitate, navigînd pe fluxul ale banalului, așa încît, A. Densusianu a și acreditat acuzația de plagiat. Logician desăvîrșit, Maiorescu scrie ironic și ambiguu, utilizînd din plin aluziile și sugestiile discrete. Scriind pagini de critică pentru a impune o estetică, el folosește o expresie imprecisă pentru a-și formula (într-o precizie cristalină ideile („frumosul cuprinde idei în materie sensibilă”, dar „Ideea este totdeauna un simțămînt sau o pasiune și nicodată o cugetare exclusiv intelectuală”). Cum spune Manolescu, „ideea nu e idee”). Profund contradictorii sînt și „Aforismele”. Deși are conștiința zădărnicii sisifice, el perseverează diabolic. În concepția lui Maiorescu, arta înseamnă „repaosul inteligenței”, dar acest repaos presupune efort perpetuu, colosal.

În „Literatura română și străinătatea”, N. Manolescu descoperă o teorie a romanului. Alecsandri este apărut dintr-un punct de vedere cultural și istoric de un critic, junimist, cu vocația esteticului și a absolutului. Imprimînd o direcție, Maiorescu se situează pe poziția unui cititor obișnuit. Creația sa majoră se ascunde în spatele unor fenomene istorice, efemere. În sfîrșit, Maiorescu este contradictoriu și prin felul cum a fost receptat și valorificat de posteritate.

Cartea lui N. Manolescu conciliază, în descrierea ei lentă, obiectivă, toate aceste antinomii, revelînd un Maiorescu monumental.

Ideea contradicției, cumulul sintetic de contradicții, sugerează o tensiune dramatică, o rară tensiune emoțională. Maiorescu avea în singe germeii artei. Dacă n-a devenit scriitor este o pură întîmplare, datorată poate formației sale de logician și poziției sale sociale. Avea, însă, suflul de artist. Intuindu-i fiziognomia, N. Manolescu scrie, de fapt, romanul pe care trebuia să-l scrie însuși Maiorescu.

FĂNUȘ BĂILEȘTEANU

CRITICA FIDELĂ ȘI UNIVERSITARĂ

Considerabilă este ponderea universitarilor în ansamblul ultimei promoții de critici: Mircea Martin, Liviu Petrescu, Florin Manolescu, Marian Popa. Ei nu sînt, cum greșit s-ar putea înțelege, universitari prin simpla natură a indeletnicirii, ci prin spirit, temperament și convingeri, divulgîndu-și repede adevărata condiție, e drept, adesea fără voie.

Față de criticii pe care i-am putea numi „publiciști” ori „foletoniști” (dintr-un snobism caracteristic ambii termeni sînt considerați injurios), precum M. Ungheanu, Valeriu Cristea, C. Stănescu, universitarii sînt conservatori, prudenți și predispuși la teoretizare, pentru ei exercițiul critic curent nefiind, chiar practicat cu regularitate, decît o sursă de pretexte pentru atingerea unor chestiuni de ordin principial. Ei nu se lansează nicodată în **Campanii** (titlul cărții lui M. Ungheanu), ignorînd un program circumstanțial. Nu vreau să spun prin aceasta că dincolo ar lipsi preocuparea de idei teoretice, însă la criticii pe care i-am enumerat drept universitari, predominanță este întoarcerea cu obsesie a privirilor către universal și etern. Ceea ce conduce, inevitabil, spre echilibru și moderație, nu o singură dată comentariul de actualitate falsificîndu-i și oferind o imagine alterată asupra adevăratei lor personalități.

Înțelegînd probabil mai bine acest lucru, Liviu Petrescu se ține departe de clocotul cotidian, retrăgîndu-se adecvat și strategic în cercetarea „raporturilor istorice și a filiațiilor literare” privitoare la tendințele europene ale romanului românesc interbelic (**Realitate și romanesc**, E.T., 1969) sau în examinare, sub multiple aspecte, a personajelor dostoevskiene (**Dostoevski**, ed. Dacia, 1971).

Chiar dacă a părut nefirească, abandonarea de către Mircea Martin a criticii foietonistice în favoarea unor studii și eseuri de largă perspectivă (**Filosofia ca artă și Filosofia și poezia în „România literară”**, Tudor Vianu, **simetria revelată a ideilor** în „Luceafărul”, un amplu studiu introductiv la Marcel Raymond, **De la Baudelaire la suprealism**, ed. Univers, 1970, p. 5—54) este un gest care se presimțea în cronicile sale, interiorizate și inactuale în spirit, uneori prin compensație calofile, indiferente la ierarhii (**Generație și creație**, E.L., 1969). Pentru Marian Popa, autor al unei sistematice și documentate lucrări despre structurile și ipostazele personajului (**Homo fictus**, E.L., 1968), cronică literară și-a pierdut înțelesul obișnuit, deoarece în postură de foietonist criticul încalcă flagrant o condiție fundamentală a genului, anume aceea a onestității profesionale, încît, atitudinea cea mai potrivită este de a socoti că ne aflăm în fața unui caz de deviere a vocației.

Critica universitară este prin excelență „fidelă”, caracterizîndu-se prin ferma credință în existența unei **unice** realități a operei. Orice relativism este respins categoric. Limpede și neșovăielnic se exprimă, în acest sens, Mircea Martin: „Critica e una, indiferent de pretexte, și identitatea ei o dă efortul interpretativ”. Nu interpretarea! Criticul va fi, așadar, un vasal al operei, încercările sale de a se elibera din această relație sfîrșind prin trădarea condiției. Singura libertate admisă este păstrarea strictă în limitele impuse de obiect. Explorarea are drept scop revelarea unui adevăr unic al textului, reducerea la esențe. „descoperirea, în spatele unor acțiuni empirice, a raporturilor fundamentale ale eroului literar (sau ale scriitorului însuși)”, după cum scrie Liviu Petrescu. Marian Popa fiind și mai net în această privință: „orice personaj demonstrează ceva precis, logica a ceva. Un personaj fără o logică de construcție nu demonstrează existența unui asemenea personaj illogic, ci incapacitatea autorului de a fi logic, adică artist creator și gînditor”.

Suprema însușire a unui critic universitar va fi, se înțelege de la sine, inteligența, manifestată înainte de orice prin alegerea unei metode potrivite. Criticul universitar **cercetează** sau **exa-**

minează cu răceală produsul literar; din precauții igienice, el transportă opera într-un laborator bine utilat, interzicîndu-și programatic să fie deceptat ori entuziasmat, ceea ce îl orientează cu precădere spre valorile consacrate. În genere, criticul universitar tinde către erudițiunea meticuloasă și pedantă; cînd imprimarea fanteziei și a emoției devine cronică, el se transformă într-un bun istoric literar, asupra contemporanilor exprimîndu-se drastic și sentențios, producînd texte asemănătoare cu Appendix Probi, mod specific de a-și marca rezerva și distanța; dar și nepuțința de a-i pricepe.

Un adevărat manifest al criticii de tip universitar trebuie considerat strălucitorul eseu al lui Florin Manolescu despre **Poezia criticilor** (ed. Eminescu, 1971). Nici antologie și nici studiu de istorie literară, cum s-ar putea crede judecînd după aparențe, cartea lui Florin Manolescu este în realitate cea mai vie și mai viguroasă reacțiune polemică în contra ideii de critică așa-zis „creatoare”.

Prin intermediul unei simulate investigații istorico-literare, Florin Manolescu urmărește demolarea metodică a pretențiilor creatoare ale criticii, alegîndu-și cu destulă perfidie calea de atac cea mai compromițătoare pentru adversar. **Poezia criticilor** este de aceea o deghizată punere la cale, un superb spectacol cu măști. Autorul vorbește de producțiunile poetice ale criticilor, în fond referindu-se la incapacitatea lor de a fi creatori adevărați; el analizează poeziile lui Radu Ionescu, Titu Maiorescu, Aron Densusianu, G. Ibrăileanu, Ilarie Chendi, Sextil Pușcariu, Mihail Dragomirescu, Ovid Densusianu, Nicolae Iorga, Perpessicius, G. Călinescu, Tudor Vianu, Vladimir Streinu, Al. Piru, Ion Vițner, Dumitru Micu, Ion Negoitescu și Matei Călinescu, expunîndu-și de fapt cu metodă concepția critică. Florin Manolescu ia un aer de falsă inocență, desface în bucăți poezia criticilor, pare uimit de trucurile mecanice pe care le descoperă însă cu o satisfacție abia ascunsă, pînă cînd, în sfîrșit, ne dăm seama că totul a fost o abilă inscenare, desfășurată conform unui plan bine chibzuit. La a doua lectură intenția detractoare sare în ochi, dar spectacolul nu rămîne mai puțin savuros. Criticul și-a făcut un stil foarte personal din ironia subtilă, spunînd cu un aer surizător lucruri dintre cele mai grozave: o simplă deplasare de accent ar prefăce cutare frază malițioasă în pamflet, ceea ce grăiește de la sine despre finețea acestui subtil erou. Nimeni nu este cruțat de verva discreditoare a criticului și aceste rînduri despre, de pildă, Ion Negoitescu sînt elocvente: „Cînd scrie despre **Poezia lui Eminescu**, Ion Negoitescu innobilează, oricît ar părea de curios (s.m.), o sugestie mai veche a lui Aron Densusianu (detractor eminescian n.n.), pentru care adevărată nu era imaginea maioreșciană a unui Eminescu laborios, absorbit de manuscrisele sale, ci dimpotrivă, aceea a unui poet căzut în nebulina viziunilor iraționale, cu inspirația marcată de o ereditate bolnavă. În felul acesta, Ion Negoitescu identifică poezia lui Eminescu cu un tărîm plu-

tonic, umbrît de paloarea somnolentă și rafinată a misticismului oniric, despre care, cine a citit **Povestea tristă a lui Romeo Ocz** sau **Balduin de Tyaormin**, poate spune că reprezintă de fapt lumea interioară a criticului însuși. Curios este că în poezie Ion Negoitescu procedea-ză invers. Dacă în critică structura subiectivă a exegetului își caută **corpul** în realitatea estetică a unei opere străine, în versurile sale o poză estetică amenință să înlocuiască fondul primar despre care, oricum, nu mai putem spune de unde începe (!). Există totuși (totuși — n.n.) un merit pe care versurile lui Ion Negoitescu îl au, și anume... etc”.

Înlăturînd, așadar, această plăcută formă de prezentare, să vedem acum ideile pe care le susține criticul în acest fel înșelător. Diferența de regim se constată imediat: tonul devine categoric, o severitate de catedră ia locul ironiei, sentințele pe care le putem extrage fiind apte de a se constitui într-un decret de funcționare a criticii: — „indiferent de iluziile noastre, în critică totul depinde de fidelitatea față de obiect”

— „criticul vrea să facă versuri indiferent de disponibilitățile sale lirice. El confundă „legile” poeziei cu poezia însăși, și chiar atunci cînd are talent, el nu se poate abține să-și illustreze conștiința estetică. Făcînd „poezie”, criticul nu se dez-minte. Altfel spus, criticul rămîne ceea ce este — critic !”

— „criticul suportă tirania unui model, lăsîndu-se în voia acestuia, acceptîndu-i tutela”

— „criticii care fac poezie sînt epigoni ai poezilor, epigoni ai curentelor pe care, ca nimeni altii, le înțeleg, epigoni ai ideii de poezie”

— „Criticul-noet nu poate „crea” decît potrivit unui program prealabil, căruia i se subordonează la fel cum criticul literar se subordonează, rămîne fidel textelor de la care nornește”

— „libertățile criticului sînt în-finit mai reduse decît cele ale creatorului”

— „Criticul străbate un cîmp minat de restricții, cu obligația de a respecta, pînă la urmă, adevărul textelor și — ceva în plus — adevărul celorlalte critici, pe care, pentru a fi, el trebuie să-i evite”

— „Impotriva textului, noi nu putem lucra !”

— „în timp ce calitatea supremă a poetului (sau a prozatorului) este aceea de a putea crea, calitatea criticului este aceea de a fi inteligent. Poetul inventează (creează), criticul descoperă”

— „Poeții pot fi clasici, roman-tici, simbolști; criticii sînt, întotdeauna, clasici”

— „spre deosebire de scriitor, un critic trăiește întotdeauna în trecut și (...) această continuă subordonare, această veșnică substituție de identități face ca, în „creație”, lipsa de nouitate a criticilor să fie izbitoare”

— „Criticul înțelege astăzi că în critică el nu se poate exprima pe sine. Dar aceasta este condiția de existență a criticii literare...”

Însă nu este foarte potrivit să ne întrebăm, după această aspră colecție de moralități, în ce măsură a fost criticul însuși fidel textelor pe care le-a străbătut? A descoperit el în poezia criticilor datele unei dramatice condiții ori a atribuit aceste termeni, ce pot ține de lumea sa interioară, unor texte preexistente? Critică fidelă ori critică infidelă? Simpla apariție a acestei dileme poate ține loc de concluzie!

MIRCEA IORGULESCU

MIHAI DUȚESCU

laudă torcătoarelor

din pridvoarele Gorjului,
torcătoarelor
ca niște viermi de mătase singure
invelindu-se, cu mătase și cu
povestea fusului
ca arătătoarele ceasului viața cînd
ne-o măsoară, linii ca dîra de
pasăre
pe un cer mai suav, fir de mireasă
și fir de ulcior și case cu stilpii
ciopliți din piciorul de căprioară
și din cenușa lunii cînd cade,
torcătoarelor laudă și baladelor
de lingă Jiu și liniștii mari cînd
munții vin în vârful picioarelor
spunîndu-ne vulturii.

ploile îndrăgostiților

suavele, recunoscătoare ploi care le
udă părul pe frunte și bluza și
sînul ei
ce își umflă obraji, ploile acestor
tinere,
îmbrățișați peste vreme, rămași aici
de la începutul lumii, îndrăgostiții
de la Sarmisegetuza, fetele blonde
cu brațe subțiri și mijloc de iarbă
ploile îndrăgostiților din cetăți,
cariatide și luptători, vestale și
fumuri
de jertfă întru căderea acestor ploi
care le udă părul pe frunte
ouăle pietrelor cum crapă ca niște
castane
și trec ceruri cu inscripții de păsări
deasupra îndrăgostiților din cetăți,
rămași nemișcați, alături,
tu și eu și Ion și Ana și Mircea.

VASILE BOTTA

înaintea soarelui

Timpul îmi mîngîie ochii
Desprins tăcerilor cern cuvintele
prin lutul fierbinte.
Viața aruncă după mine
ploi de luceferi
Și bătrînii schimbă poveștile-n
litere veșnice.
Baladele odihnesc pădurile
sculptînd frumosul
pe amiezi lungi.
Potecile mă-mping jumătate-n
basm.
Și-o dragoste rotundă
întîrzie pașii trimiși
înaintea soarelui.

ION PANAIT

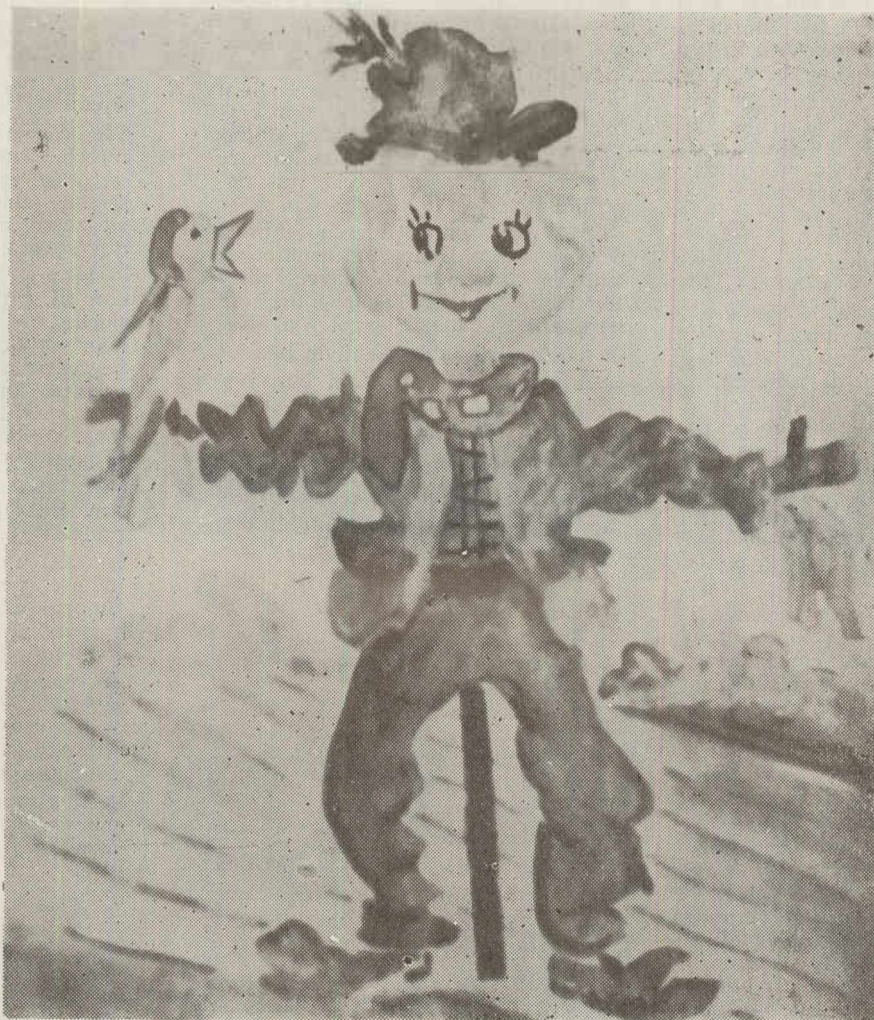
stare de stea

În seara asta-i mai aproape lumina unei alte taine,
Ochiul visînd drept înainte și steaua care ne apasă,
Steaua ce ne deschide ușa ca un parfum uitat în haine
Și pe metafora luminii cuvîntul cel dintîi își lasă...

Și de venim pe-o altă lege, țara e legea tuturor
Unde melancolii se schimbă cu dor pe-o unică fereastră
Și ceea ce iubești din suflet, pămîntul, apele și hora
Rămase dintr-o altă lume visînd pe luminarea noastră.

Ca pe-un copil ne iubim țara de care singele ne leagă,
Ca pe-un copil scandînd cuvîntul încet, pe-o unică mișcare
Cu o secundă mereu amplă pe-aceiași pasăre întregă
Venind ca la un țărîm al apei strînsă în ochi de fiecare.

De undeva ne vine țara, cuvîntul inimii ce-l lasă
Și cade drept în unghiul ierbii, cu dragoste și cu virtute,
Oameni frumoși trăind în dreapta și albul florilor din casă
Iubind un anotimp cînd steaua trece în noi, să ne sărute...

LUIA STOICA

patrie

Mă voi scâlda
într-o baie de untdelemn
certificat de genele aștrilor,
Să îmi păstrez
clipa de
Lumină...

anotimp

Aerul, singur mă înfășoară
Cu marcajul orizontului
mereu mai departe de linia
ochiului alb...

Pe drumul galben trei țărani
Cu frunțile pierdute în ninsoare
Călcau praful cu viteza
din urmă a florilor...
Timpul luase cu sine
toate cărările...

invocație

Palma blîndă dansează
în mine — țărînă.
Cu pămîntul meu
Pași pe ape trandafirii
— subtilă reîntoarcere —
Cu veghea la treapta de aur
a Soarelui!
Țară ca un domeniu de lumini
sfinte, împodobit
cu răsufări albe,
Un foșnet de inimi
suav se înalță.

FLORIN MUSCALU

balada lecturilor

Toți subcarpații ard de amintiri
Că a plecat un domn la vînătoare
Și armele în teacă sînt subțiri
Ca steaua lui de rouă plutitoare...

Dar steaua e-un castel cu margini limpezi,
Și cu o fată-n el de dragoste lividă,
Ce umblă nesfîrșit, ca o corabie, prin cer
Și c-o statuie lipsă în firidă...

Ea vinde cărți pletoase-acolo-n zori
Cînd teii înfloresc spre viața noastră,
Și cel ce-o vede sărută un cocor
Cu ochiul și aripa ca o umbră-albastră...

Eu am citit pe-o pagină acolo
Că subcarpații ard de amintiri,
Că steaua voievodului-i castelul
Cu marginile verzi ca de uimiri,

Că-n el trăiește-o fată nu știu cum —
Vreau să vă spun ca clinchetul ceresc —
Și vinde cărți, de două mii de ani,
Și eu, de două mii de ani, citesc...

SPECTRUM

NICOLAE GH. LUPU — DOSPIREA PLOII.
În fine, încă un poet al Cîmpiei — ne întrebăm și acum dacă este o modă sau un timp propice de afirmare al unui spațiu liric. Nicolae Gh. Lupu are, balcanic, voluptatea materiei, a dospirilor fecunde cu emanații iuți. Metafore concrete, imagini antropomorfe susțin o atmosferă de basm în care se agită, contorsionate grotesc, mai mult spiritele rele. Cîmpia nu este un tărîm cu păduri sau pașiști argintate ci, ca și la alți confrăți ai săi, mai mult lumea întunecată în care hălăduiesc în sarabande drăcești, zmeii, ființe primare și foarte terestre, deloc spiritualizate, din care parcă descinde și poetul. Cuvintele sînt grele, mustoase, aruncate anume pentru a te lovi de ele, regionalisme discret strecurate întăresc conturul geografic. Unele poeme sînt structurate subtil și se pare că în acest sens autorul a avut multe de învățat de la marți maeștri (**Lumină**).
Dintr-un hedonism țărănesc, voit lipsit de rafinament, poetul renunță să-și înăbușe o parte din umanitate pentru plăcerea de a bate senzual, cu piciorul gol, pămîntul. Avem în față un talent viguros, din păcate prea lesne clasabil într-o comunitate.

VLAICU BĂRNA — CORABIA DE FUM.
Pentru Vlaicu Bărna poezia reprezintă un mijloc sigur de întoarcere spre copilărie, așa cum și aceasta, la rîndul ei, provoacă

tă, are ca scop poezia. Gingășia tonului, simplitatea podoabelor, lirismul omului matur ce-și retranspune scenic temeri și episoade de mult uitate, au nota lor de sinceritate peste care nu putem trece. „În cortu-ntins pe funii al serilor cu frig, Mustind de stele coapte ca boabele sub teascuri, / Am ridicat o vatră imbrobodită-n vreascuri / Și spiridușii nopții cu flacăra îi strig. / Răspund din sihle negre, din scorburi de sub stînci, / Din pulsul viu al apei trecut prin izvoare, / Din turele de cetini tronînd netemătoare...” Emoțiile reîmprospătate se lovesc însă în permanență de barierele de prejudecăți ale autorului, ridicate de instrucție, ce crede necesare plicticoasele incursiuni mitologice, comparațiile prețioase și bombastice — adeseori rizibile, lucrătura migăloasă dar artificioasă: „Cu trudă mîngii coama alertului Pegas / Înstrăinat de tine ca un urzuc gheront / Și clocotind cu lava strunit îl duci la pas / Tăcut urmîndu-ți umbra pe-ngustul orizont...” sau „Zorile ieșeau din goarnă în izmene / Și fumul din clăia de vreascuri alene...” etc. Multe latinisme aparute, bizar, într-o epocă de fixare a limbii literare (selba de stejar) și nenumărate regionalisme ce-ar trebui să sugereze neapărat nota locală (albineț, vinars, feredeu etc.). Autorului îi lipsește lejeritatea și tracul lui apelează, în defavoarea lirismului original, la măștile de care vorbea într-unul din poeme. Meditațiile, acolo unde sînt, se desfășoară greoi și lipsite cu desăvîrșire de orice farmec.

DUMITRU TRANCĂ — INVOCĂȚIA SOARELUI. „Unde sînteți fecioare cu-

minți? Unde sînteți femei adorate?” — acestea sînt versurile ce s-ar fi potrivit cel mai bine ca motto la placheta lui Dumitru Trancă, definindu-i obsesiile și sugerîndu-i stilul. Un erotism cu înfățișări mai mult sau mai puțin grațioase, conturbă liniștea poetului impunîndu-i-se în forme nerafinate sau mult prea vagi. Filozofia amorului ca și anacreontizările provoacă ilaritatea cititorului ce s-ar fi așteptat să le găsească poate în altă parte, împanate, e adevărat, cu mai multe of-uri și ah-uri: „Iubirea noastră e o floare, / plecată tristă pe cîmpie, / înflorată de amintirea / ce-o crede, poate, încă vie. / Lumină stînsă, depărtată, / trecutul se stecoară-n noi, / punînd pe cești adînci de ceară / pe ochii murgurilor moi...” (**Trecut**). Tristețile sînt convertite în clamări profetice de mică respirație. Imagini stridente („Cireadă de tauri în goană, / Căzînd în genunchi / pentru rugă / pe-o cîmpie uscată / cu sunete grave de fontă / e sufletul meu cînd tu pleci...”), comparații banale ce n-au măcar nici farmecul ingenuității („Pătrunde noaptea-n mine / cantr-o odaie albă, / adîncă și pustie...” etc), un arsenal de locuri comune ce întunecă autenticitatea trăirilor și momentele de meditație, compun textele de față. Poezia interogativ-exclamativă a lui D. T. se zbate teatral în versificări întimplătoare, în notații simple ale unui suflet ce dorește să producă poezia.

DINU FLĂMÎND — APEIRON. Dinu Flămînd este un suav prerafaelit ce nu poate renunța, din fericire, cu totul, la ereditatea sa ardelenescă. De aici, o poezie rafinată, o fugă spre înalături alimentată de fioruri adolescentine, alune-cări grațioase în concepții imaculate sau translații pure ce tinjesc imaterialitatea muzicii („În fierberea aceasta tot mai mare / și nu mai știu pe unde am ajuns / E miezul alb al muzicii,

rotirea — / planete zumzăie în nepătruns... Pe după noapte ape volatile / atîrnă de pămînt ca un fum lung / și muzica se face scrum de teamă / acolo-n margini, unde nu ajung.”) și — pe de altă parte — nervul, virilitatea esențelor tari și a imaginilor îngroșate prin ansambluri remarcabile (**Poetul în grădină, Ghetsimani, Organistul**). Poeziile lui D. F. au acea ambiguitate derutantă a imaginilor stereoscopice ce se ivesc mereu altcum ochiului în mișcare. De aceea, erosul este în același timp delicat și brutal prezentat în înscenări aventuroase (**Printesa**), natura este în același timp stilizată dar și revărsată în plînătate (**Fum**), copilăria devine locul unei pioase evocări dar și pretextul unui tablou în care se agită cu rivină materii (**Tirziu, copilărie**): „Tirziu copilăria reveni / cînd izbăvit, priveam spre umbre / mai matur, / tirziul unei lăștăți domoale / mereu la îndemînă, ca și viața. / Și-această toamnă, aproape de uitare / un sat cu preotese gîrbovite / fierbînd grăsimi rîncedă pentru săpun / aceste uliți cu nuci balcanici, / aerul putrezind în șuri stătute / încît te simți învins, stupid de bun. / Iar de prin curți un clocot de magiun, / poarta uitată-n lături dimineața / cînd pleacă-n grabă un copil la școală / Cristoși de tablă stînd desculți în iarbă / spre care faci o cruce mare, cu sfială.”

Poemele, în parte, fără o structură sigură, pierd pe parcurs prin latura lor explicativă, prin exploatarea exagerată a ideii. Se apelează, pentru susținere, la diverse artificii ce vin în contrast cu frumusețea imagistică a versurilor liminare. De aici, intervine adeseori un limbaj abstract ce-l atrage spre meditație seacă ce nu poate rivaliza cu puterea sugestivă și calitatea versurilor recomentate. **Apeiron** este cartea de debut a unui poet de certă vocație.

S. IOANA

LEGENDA

de DAN POLIZU

Pierduse mult sînge, tîrît după el ca un șarpe din email roșu. Își amintea cum i se rostogolise cornul în coap-să și durerea simțită mai tîrziu, după ce și el și calul erau una sub copitele sfîrtecătoare. Revedea frun-tea lăptoasă repezită și ochii pum-noși acoperiți de o peliculă neagră de ceață. Apoi, forțele părăsindu-l, capul i se răsucise cu viteză de ti-tirez făcîndu-l să vomeze de greață și amețeală.

Nu se gîndea că o să moară singur. Voia doar să ajungă sus, pe coa-ma viroagei umede, umbrită de aluni și să-și încălzească frigul la soarele în fața căruia mersese, ven-ind dinspre apus, de două zile. Îi auzise sforăitul deodată și copi-tele înfipte în pămînt, iar calul ca-brat se întorsese de-a latul alunecînd de spaimă pe picioarele dina-poi, încordate pentru o săritură im-posibilă. Venise din stînga și el nu apucase să lovească măcar o sin-gură dată, deși ținea în mină arma, pusă de-a latul pe oblic de obicei. Se prăbușiseră zvîcnind din mii de fibre, în vreme ce fruntea de di-mensiunile unei stinci, ocolea în așa

MARIN MINCU

marea piramidă

Patria e marea piramidă
crescută pe lacrima Poetului
el fără tihnă e ochiul
de veghe peste lespezile-i
milenare.
Ochiul solar se închide
cu o durere blindă
peste vatra Patriei
rotind un roi de lumi
în noaptea neagră
ce se culcă pe străbunii mei.
O, dacă odihnă n-ar fi în veci,
cum am putea să înălțăm
Marea Piramidă a Patriei.

columna

Asemeni brazilor răsturnați
de furtună care-și indoaie
doar trupul rămînînd zdravăn
înfipți în rădăcini,
așteptînd ca ursul,
marele domn al somnului,
mirosul de primăvară,
Dacii urcară tăcuți
columna învingătorului
urmîndu-și Calea netulburată
și așa dăinuiesc neolintîți
surpați în datina lor
moștenită
precum munții în ființele
planetei.

chemare

În noaptea asta se mutară
codrii
cu freamăt greu și tropote
prelungi
se revărsau puhoaiete de
zimbri
boncăluind chemări
misterioase;
păsări străine împungeau
văzduhul;
spre miazăzi țîșniră focuri
mari
în aer tînguia un svon
cumplit
și-și răspundeau din lună
armăsari;
peștii din ape fulgerau în
beznă
fumuri ciudate împinzeau
pădurea
ieșise cîrțița să se-mbâieze
și nu-și mai nimeri
culcușu-aiurea;
curgea din munte totul
către văi
furnici, albine, apă și
copac
cînd se albise zarea-n
asfințit
orice suflare se făcuse dac.

fel încît să se repeadă din față. Mugind și prăvălîndu-se, trecuse încă o dată peste ei, cu ochii lin-gînd pietrele acoperite de mușchi, lovînd și lovînd mereu în masa moale a lui și a calului, cu grea-bănul sur învîrtoșat ca un arc în-dărătnic, cu picioarele scurte și prea subțiri și prea nervoase, pentru un trup atît de mare.

Se lipise de spatele animalului inert, lăsîndu-și singele amestecat cu al lui, fiind prizonier încă greu-tății ce-i apăsa cealaltă coapsă.

Privise cerul și poteca subțire, ridi-cată între aluni, oprită instantaneu și-atunci îl văzuse mergînd încet, greoi ca un urs, dar mult mai mare, cu gîtul aproape la fel de lat ca și spatele, aplecăt înainte, mergînd și lăsîndu-i ca pe două pietre picate în drum, pe care le ocolești.

— Dar mi-am dat seama că nu mai mergea ; plutea mimînd parcă mer-sul și l-am văzut în aluniș cu grea-bănul sur și capul întors fără dis-preț, pârîndu-mi-se că-i zăresc în frunte, lîngă coamele arcuite, pata singelui meu aprinsă și tristă.

Tîrziu, către amiază, reușise să-și scoată piciorul din scară și să si-l tragă de sub burta rotundă, zgur-mînd cu mîinile transpirate. Pal-mele apucau pămîntul sprijînin-du-se în el ca într-un umăr.

— Și mă tîram urmărîndu-l de-a-tunci înainte avîndu-l în fața ochi-lor sfîrtecați de durere, capul mon-struos, îmbărboșat de timp, ca să ajung să scap din ghemul de liniște, înolțit cu verdeață, către cerul des-coperit de picile, către filonul de aur crud al soarelui.

Își părăsise calul mort, cu arme cu tot, cu chingile topite în sînge, ca să-i fie mai ușor drumul. Drumul alb, halucinant, înconjurat de ape opaline, de contururi nesigure ca și cînd aerul ar fi devenit dintr-o dată gelatinos, lipsit de viață, înecat într-o unduire interminabilă.

— Nu mă puteam folosi de picioare, deși încercam cu stăruință dispe-rată. O rană urîtă, spumegîndă, a-mestecată cu cheaguri de fîmîngine, mi se lipise de creier împiedîcîndu-mă să gîndesc, să deosebesc o frunză de o piatră, o creangă de un șarpe, căci toate îmi erau indife-rente, căci toate erau numai peta-lele unei flori de o mărime și o voracitate extraordinară, în al că-rui miez căzusem ca o insectă cris-talină, neputincioasă.

Dar asta a durat numai o vreme. I se părea, mai tîrziu, că pămîntul urca în zigzaguri spre carcasa lui cenușie, aeriană, devenind din ce în ce mai mult portocalie pe o su-prafață și violetă pe cealaltă, cînd el ca un arhanghel întors istovit, către alte tărîmuri, zărea în sfîrșit semnul de hotăr, care-l încredința că drumul nu-i fusese zadarnic.

— Recunoscusem bradul stingher, sterp de sămîntă, crescut din pămînt lutos crăpat de vînturi, acoperit de praf, unde timizi păianjeni cu picioare de-un stîngen, aleg bul-bucate ochiuri de piatră, hălăduind spre locurile verzi, unde vor ajunge striviți de sete și înconjurați de tă-cerea unui coșmar.

Voia un pîriu înghețat, un pîriu unde să-și arunce picioarele incan-descente, un pîriu de apă vie, din care să scuipe peste cadavrul de cal, sau o mătărgună imensă, mis-terios lăcaș de alchimist, unde voința devenea viață.

— Și i-am răspuns, trîntit în fața lui, prosternat pentru că n-aveam picioare, căutîndu-l cu privirea, ca și cînd n-aș fi știut că pătrunsese în miezul sufletului meu, cu toate că aflase cu mult înainte ca eu să i-o pot spune, sau poate, știînd-o dintotdeauna. Întrebarea lui fusese plată, albă, concentrînd puterea unei vindecări fără zgomot, fără rezonanțe, strict personală, ca o mișcare, sau un gest efectuat într-o cameră închisă, săpată doar prin voință într-o falanță fără nici o formă.

— Un vîntător de bouri ! Un vînă-tor de bouri ! răsunară ecouri de peșteri. Apoi s-a făcut tăcere și mari inele lichide, din ce în ce mai mari, părăseau piciorul de stalag-mită al bradului.

— De ce te-ai întors ? Vorbește !

Și deodată se revăzu ridicîndu-se din colb, cu cal cu tot, și bourul în fața lui arînd cu copita, alunișul tapisat cu frunze, peste mîzga groasă de după ploaie. Îl urmărise de mult, recunoscîndu-i mersul pe cărările de munte și simțîndu-i privirea seacă de monstru îm-bătrînit, ațîntită cu insistența unei stele apărute pe orizontul nocturn, cînd umbli hotărît să-ți petreci noaptea în sa, peste cîmpiile scă-pate de zi, de zece ori nesfîrșite în tăcere și noapte.

Așteptau amîndoi, știînd că lupta lor n-avea nevoie de semne, căci era lupta unor constelații, a căror distanțe în nesfîrșire făcea imposi-bilă moartea în timp, cunoscîndu-și posibilă cealaltă existență, prelun-gită către izvoarele spațiului și pu-terea lui Proteu, atît de uimitoare pentru tot ce era precis și ne-schimbător.

— Mă ridicasem din colb numai pentru o clipă, căci la următoarea izbitoră zăceam sub cadavrul calu-lui meu, un alt Pegas mort din hergheliile tale. Și-apoi agățîndu-mă de trupurile verzi de pămînt și de pietre, am ajuns în buza vi-roagei, văzînd de departe galopul lui, ca un roi cafeniu de albine, printre dîmburi tăiate de soare. Și m-am întors pentru că a trebuit s-o fac încă o dată... M-am întors, m-am întors...

— Taci ! Să nu hulești ! Nu știi cine e !

— Se spune că a venit din Mara-mureș și s-a oprit pe apa Moldei căutînd. E smead la chip și sin-gur.

— Un vîntător de bouri !
—Am auzit și eu ! Dar cei ce l-au zărit vorbesc c-ar fi bălai.

— Bălai sau smead ?
Stătea privind și cerul galben ca o pastă se întindea înverzît către margini. Zărise coama calului des-prins din atelaj și trombe subțiri în picioarele sale. Se ridică sub bra-dul stingher, măsurîndu-și din ochi umbra și se pregăti de plecare.
— Și tu Zalm, cînd mi-ai porun-cit s-aduc în stema țării aceleia ca-pul de zîmbu știaai adevărul.

— Nu capel, ci sîngele lui, Săgetă-torule ! Singele lui. Se-ndepărta în trap mărunț cu umerii de arhanghel rotunzi, fără nici-o podoabă, perin-dîndu-și prin minte defileuri și ploi, și stepe și nori, pentru a treispre-zecea oară.

— L-am văzut ! unlă bărbatul transpirat. L-am văzut. A ucis zîmbul în poiană ! Și toți alergară către margini.

— Zice că-l cheamă Drag !
— E bălai sau e smead ?
— E bălai.
— Nu, nu, e smead și umblă singur !
Știa că vor veni. Se lăsase în ge-nunchi, lîngă trupul uriaș mustind de sînge ca pămîntul de ape și-i sărută ochii verzi și fruntea vio-rie, care mai păstra încă cheagul din sîngele lui de-atunci.

— Și iată Zalm că te-am ucis, așa cum ai vrut ; căci ale tale erau tru-purile de vulturi și frunțile de bouri și urmele de lupi și cărările negre pe care m-am întors. Privea cerurile limpezi printre nori și dragostea lui se dezlănțuise ca un răsărit. Singele curgea între pămînt și piatră. Asculta.

— Îi aud Zalm, îi aud cum vin ! Am făcut cum ai vrut tu ! Totul e bine !

Se lăsă înainte și cuțitul alb îi încinse vîntrele, chircindu-l peste zîmbu, ca și cînd l-ar fi doborît mușcîndu-i beregata cu dinții, în-cremenit în efortul uriaș, contrac-tat ca un arc năzuind către liber-tatea capetelor sale.

— Au crescut apele ! urlară oame-nii. Apele roșii, mari, umflate. Au crescut apele ! urlară ei.

Peste cîmpuri albastre, bradul stîng-her se înălța ca o stalagmită. Îi văzuse de sus, venind acoperiți de pulberi de ani și ani, de sute de ani crescînd înaintea lui.

— Să nu te temi Zalm ! Ne vom întoarce cînd vei dori tu !

— Cînd vor avea nevoie, Săgetăto-rule !

Erau crîmpeie doar, crîmpeie din vorbele unui drum.

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Trei ciobani ortaci
Doi mai mici și-un baci,
Măre că-mi găsiră
Într-un lăstăriș,
Mindru aluniș,
Cap de bou tăiat
De coarne-aninat,
Cu o stea în frunte
Ruptă dintr-un munte,
Și de-atunci din zori
Cei înalți feciori...

DAN MUTAȘCU

patru preludii marine

1
Dincolo de pont, de floarea de ferigă
a farului
se aud cornurile călăreților lui
Neptun...
O, malul purpuriu de scoici și crab
și pete de petrol și pași elegiaci
și norocul iubirii
această hîntie semnată de Steaua
Polară...

2
Și iată cum archebuza fulgerului
alungă umbrele plajei
și lungile tale gene
„ca niște sărutări de colibri”,
apoi, după naufragiul furtunii,
ies stelele și ele sînt ouă de broască
țeptoasă
și noi ne plimbăm pe nisip, printre
ele.

ca pe un covor plin de acele tale
de păr.

3
După roata de scor,șoară a
sărutului
să privim de pe dig
o nemărginire de porfir și piatră
pomce,
căci am plutit pe marea nopților,
la Constanța (cîntînd înainte de a
vorbi)

4
Povestea barcăgiul șalupei,
un Homer șchiop, ou pipă,
povestea ca un ticăit de ceasornic
și pină în larg
cuvintele ou solzi de poveste
căpătau culoarea oelor O mie și
una de nopți...

PERSPECTIVĂ

Traversat de apele lenese ale riul Carasu, orașul Medgidia are o ler-nitatea istorică a tuturor orașel-dobrogene. Străzile urcă în pant creînd iluzia unor terase de piatr iar casele sînt inundate de o vegi-tație ruginie. Mai ales toamna, or-șul pare că doarme într-o liniș-gravă, de bronz. Îți trebuie un oar-care timp pentru a pătrunde i-viața localnicilor, pentru a afla c-de înșelătoare a fost prima impre-sie. Iar dacă nu ai la dispoziți-timpul acesta, e deajuns să ur-pînă în virful colinei și să des-chizi poarta înaltă a Liceului nr. 1. Înăuntru, pe unul dintre coridoarele pline de flori, se află cel mai con-vîngător argument al contopirii ora-șului în marele flux al construcți-naționale. O hartă cu ghidaj elec-tronic, realizată de elevi, indică pri-becuri aprinse centrelor noastre eco-nomice. Privești această Români-feerică și îți imaginezi mîinile tî-nere din care s-a ivit. A venit întîi un adolescent visător și a desenat-granițele cu o linie pură. Un altul apoi a ridicat munții și a netezit cîmpiile pînă ce mina lui s-a scu-fundat în mare. Cineva a așezat un bulgăre de lumină în locul Bucureștiului, altcineva a presărat-sciinte acolo unde își înalță fur-nalele Hunedoara. Cu fețele lumi-nate de țara care li se dezvăluia, ei au fost cu toții cuprinși de frenezia construcției. Bicazul, Iașul, Borzeș-tiul, Galațiul, Constanța, Argeșul, Porțile de Fier, Bocșa-Montană, Re-șița, Lupeni atunci s-au născut, sub mîinile lor înfiorate de atingerea luminii.

La înapoiere, cobori îngîndurat stră-zile Medgidiei. În spatele tău, ora-șul urcă încet, reîntrînd în vechea lui liniște. Treci podul peste Ca-rasu, intri în gară și iei trenul care parcă te aștepta nerăbdător că în-tîrzii. Locomotiva se urnește gre-oii și, pe fereastra vagonului, vezi orașul îndepărtîndu-se cu sfială. Apoi viteza crește, casele cu acope-rișurile strălucind în soarele toam-nei se unesc și se retrag tot mai-repede pînă cînd, ajunse la orizont, se transformă într-un punct de lu-mină.

ALEXANDRU ȘTEFĂNESCU

VÎRSTA ORAȘULUI

Un lucru e sigur. Medgidia, așa cum mi s-a dezvăluit în dimineața aceea de început de septembrie, cu soare dulce, într-o frunză galbenă, într-o frunză cu contururi de flacără, croîndu-și drum spre ochiul cel inefabil al versului, Medgidia, cu nume fără aură de letopisețe, îmi propune o nevisat de autentică ba-ladă despre tinerețe. Nu una singularizată, purtînd nume de fete și băieți, cu rezonanțe exotice eventual, ci una totală, a locurilor și a oamenilor în același timp. Am descoperit aici, ca și la Tulcea de exemplu, că tinerețea este un sim-bol al întregii așezări, o a doua ste-mă, cu mindrie cizelată de toți cei de pe aici.

Aceste blocuri, cu ferestrele, toate, deschise spre soare, neagă, vedeți, maidanele cariate de bălării și în-tumeric, răvășite, pînă mai ieri, de tristețea grea a unor pași trauma-tizați de sărăcie. O floare deschisă sentimental surîsului, în acest colț de parc bine îngrijit, aceste pier-sici — bulgări de aur cu irizări ro-șii —, aceste sărbători zilnice, și-a-ceste frunze care cad și cad, și-a-ceastă ploaie-n infinit, a verilor me-reu mai altfel, ca să-l parafralez (dar pe o dimensiune a optimismu-lui) pe mereu tinărul Verhaeren.. Orașul, așa cum îl văd eu acum, șantier imens, nu mai este o măr-turie a tentacularității obsesive, ni-micitoare, ci un punct proximal al fertilității cîmpiei, al rodniceiei fructificate. O vocație telurică leagă locuitorii acestor spații spi-rituale de vîrsta, încă nelimpezită, adolescență, a pămîntului greu con-verțit în verticale. Și, chiar blocurile de care vorbeam, cu geo-metria lor destul de neutră, poartă încă în ziduri proaspăta cicatrice a șantierului. Medgidia este, îmi place s-o repet, toată, încă un șantier unde oamenii continuă lupta cu inerția, cu limitele. Orașul — altă-dată un fugar intermezzo pentru ac-celeratele obișnuite doar cu persoane strălucitoare — își cucerește, prin acest efort colectiv al oamenilor de aici, alte și alte dimensiuni, indus-triale în primul rînd. Deopotrivă însă, Medgidia își ridică statuia — fulger de piatră și lut în care această sublimă tinerețe să se con-feseze, să se regăsească —, argu-ment peste timp al extraordinaru-lui decantat în gesturi și cuvinte firești. Pe malul canalului am re-găsit forfota unui șantier cu totul neobișnuit. Un șantier al ceramiști-lor, prima tabără de creație de acest fel din țară ; un șantier mai neobiș-nuit, desigur, fără schele, fără schimb de noapte, dar nu mai pu-țin impresionant. Și mi s-a părut absolut firesc să găzduiască tocmai Medgidia această reuniune entu-ziasată a unor tineri și foarte tineri plasticieni, veniți cu dorința de a se împărtăși din vîrsta oraculară a

dobrogeanului oraș, împrumutînd totodată străzilor și parcurilor ceva din fiorul unic al anilor lor... Oricum, gestul acestor tineri care au pus, primii, temeliele Taberei de vară a ceramiștilor, rămîne de o însuflețitoare noblete. I-am cunoscut și m-a impresionat modestia lor, credința, mai ales, în utilitatea muncii lor creatoare; și o dată mai mult am înțeles de ce pămîntul acesta, cu reflexe aurii, e o perpetuă sărbătoare a adolescenței, în sfîrșit restituite, de ce nu inspiră doar iubiri pasagere, de-o vară... Statuile acestea vor puncta, discret, noile drumuri ale Medgidiei. Ele sînt și o dovadă, spun eu, a acestor iradiante tinereți ce-și cere dreptul la o publică recunoaștere...

CARMEN KEHIAIAN

ÎN CĂUTAREA TINEREȚII

Poate nu e o regulă, dar orice rememorare mi se pare firesc să înceapă cu acea dintre imagini care dintr-un motiv sau altul ți-a rămas mai apăsător pe retină. Chiar neesențială, ea capătă esențialitate în ceea ce întreprinzi tocmai pentru că mental ți s-a impus față de altele. Pe mlașul canalului, acolo unde încă timid iarba încearcă să înșele ochiul și să-i ascundă că miini de om au săpat vadul și-au chemat apele, căutau soarele cu ramuri de salcie împletită cițiva băieți în cămăși cadrilate, veniți de la o fermă din apropiere. Pe urmă s-a iscat zvon de hirjoană și chiot, și... caii lor albi au stîrnit curcubeie în aer, o sălbatecă broderie udă, cusută cu fir de lumină...

Pornisem să caut tinerețea pe meleaguri dobrogene și desigur luasem cu mine ceva din nesocotința acelei fiu de împănare care călătorea spre țărîmuri fermecate după „Țara fără bătrînețe”, devreme ce mi-am îngăduit (fie și numai pentru o clipă) gîndul că ea poate fi găsită anume undeva. Pîndcă tinerețea e pretutindeni acolo unde ceva nou se naște, unde sînt oameni care construiesc. Și unde, la noi, trece o zi fără ca pămîntul să-și înmulțească darurile, fără ca mintea și brațele oamenilor să deschidă mereu alte porți?

Derulez filmul întîmplărilor zilei, cercetez atent imagine cu imagine și mă trezesc fără să vreau față în față cu o constatare poate neașteptată: fetele și băieții Medgidiei nu sînt mai altfel decît cei pe care i-am cunoscut cutreierînd țara. Același fel sănătos de a se entuziasma, aceeași privire în care ghi-cești puterea și hotărîrea, același zîmbet... Stau mărturie drumurile incrusate dimineața și seara la dus și la întors, la fabrică sau la fermă, pe care tinerii le bat în rînd cu ceilalți, șantierul de renovare a Casei de cultură pe care ei au cerut să lucreze voluntar, serile de poezie din sala cea mare a clubului fabricii de ciment.

De gînduri limpezi, de cuvinte rostite în șoaptă, de tinerețe imi vorbește și peștele roșu cu trei capete răscuite, din care țîșnește apa finții din parc, unde seara vin băieți cu ghitară și fete frumoase, completînd șirul niciodată complet al tuturor îndrăgostiților din lume.

Pe Maxim, tînărul acela în salopetă, care mi-a vorbit despre morile de ciment ca despre niște bătrîni prieteni cărora le este devotat, l-aș fi putut foarte bine întîlni la Hune-dora; sau pe Lili Dragomir, dansînd în halatul ei alb ca o pasăre printre licorile vorii care se zbat în labirintul de sticlă al laboratorului, nu m-ar fi mirat s-o cunosc la Săvinești... Dar ei trăiau și munciau aici într-un oraș dobrogean răsărit cu zgîrcenie de adierea vîntului uscat și m-am întrebă ce anume au specific oamenii acestia tineri.

Să fie dragostea de aceste locuri acea ceva pe care-l citeș pe fața fecăruia dintre tinerii cu care am stat de vorbă despre viața, dorințele și bucuriile lor?

La 35 de ani, inginerul Velicu a fost în Italia la specializare, a vizitat Franța și Elveția, e mîndru de piersicile lui care colindă Europa și visează să poată vedea o coridă, dar nimic nu-i e mai drag decît ferma la care lucrează de cînd a terminat facultatea și n-ar pleca de aici în altă parte. Nici Maxim n-a vrut să audă de așa ceva. Cîți din fabrică nu s-au calificat la locul de muncă, au învățat în alte părți și s-au întors înapoi, tot aici? Aproape toți tinerii. Imi place siguranța cu care o spune, îi simt certitudinile și îi mulțumesc pentru vorbe și pentru boabele negre de clincher, posibile nestemate într-un straniu colier, luate pentru mine din măruntaiele coloșilor de

fier pe care-i stăpînește (el și alții) cu atîta pricepere. Plecam și-n loc de rămas bun am făcut cu mîna băieților de lîngă pod, pentru spectacolul acela în care n-am știut să deosebesc jocul de muncă. Tinerețea le împletea fără să vrea pe amîndouă... Peste dealuri, soarele împrumutase ceva din roșul focului din cuptoare, așa cum îl văzusem prin sticla măștii de protecție. Cobora palid în septembrie, simțindu-se parcă dator să îndemne să vrem pentru mine o zi mai plină. Mi se strecurase deja pe nesimțite în suflet dorința de a revedea curînd acești tineri care știu să traverseze neobișnuit ceasuri și întîmplări obișnuite.

DOINA BERCHINĂ

„SECTORUL 53”

Iată-mă, după cîteva scurte formalități, cu insigna, obligatorie pentru vizitatori — „IMUM”, litere negre, zimțate ca o creastă de munte, pe fond alb-sidefiu de plastic — pe piept, expunîndu-i tovarășului Anton Pavel, secretarul de partid, rostul venirii mele. „Înțeleg, spune tovarășul Pavel, vreți să scrieți despre tineri — și-și face în gînd o

care largă înainte, după un șir de răsuciri repezi, apoi, cînd pasurile șurubului s-au îmbucut convenabil, se lasă pe vine și țîșnește în sus, ca „Discobolul” elin, într-un ultim avînt.

Ora 10. Butucii au fost strînși pînă la refuz, în scrișnetul cheilor, atît de forțate încît la ultima învîrtitură omul alunecă un pas înainte, gata să cadă. Ion Paraschiv ia un baros de 7—8 kg și bate îndirjit în găoacea de metal pînă ce butucul viitoare roți începe să se învîrtească. Unsoarea dată din gros a acoperit și certificatul de naștere, săpat în metal, pentru cită vreme se va învîrti roata remorcii peste cîmpuri — IMUM, 2 R 5 A.400. 03A.FC 20 — titlu lung, un pic ezoteric, pompos ca un nume de hidalgo. Într-un răgaz, mă uit mai bine la Feliciu. Scund, nu i-ar ajunge lui Muțu la umăr, fața rotundă, veselă, deschisă, nas cărnos, îmbrăcat într-o cămașă îmbibată de sudoare și ulei, sortea plăci metalice pătrate, cu cinci găuri, ca o față de zar. Le așează cu ușurința copilului ce se joacă cu cuburile. Le-am ridicat și eu și aflui că jucăriile astea au cam 2 chile, iar Feliciu ia cite cinci într-o mînă. Pe masa de montaj — șase osii. Jos, în dreptul lor, șase căpăcele roșcate, de forma unor pălării de capucin. Cinchiți, șase tineri lucrează în tă-

ratul pistoalelor de la vopsitoria „de peste drum”. O femeie îmbrobodită strașnic — i-au mai rămas doar cerceii de argint lungi, strălucitori, tresăltînd sub lobul urechii — îndreaptă pistolul maroniu spre niște șasiuri de fier; un strat păs-tos se așterne peste metal, grund de culoarea ecului fier.

Ora 10.50. Echipa aduce la masa de montaj a doua serie de 16 anvelope cu inscripția „Danubiana — Fabricat în România — 0,30”. Pînă să le priveșc, pînă să pipăi șanțulele săpate în materia tare și elastică a cauciucului, oamenii le-au și montat, au făcut și turele de probă. Paraschiv „ia” podul, alt băiat potrivește cîngile în locașul arcurilor — un impuls abia văzut al miinii căruia îi corespunde alt impuls, nevăzut, al energiei chemate prin cabluri, și halterele cu greutatea de gumă alunecă lin, așezate lîngă celelalte, gata să fie călcate de greutatea loitrelor metalice.

Ora 11. De la „52”, sectorul vecin, un soi de cărucior aerian cu rafuri aduce o nouă serie de osii, repede trecute pe masa de montaj. Un scut de tablă ferește ochii de fulgerele sudurii și, pe el, o mînă a dat, cu creta, factor comun pe „Hai” ! urmind în paranteză (Năstase, Țiriac) și un imperativ „Vrem salatierea de argint”. Nimic cu „Farul”. Montorii așează osiile și abia acum, la seria nouă, văd îndea-proape anatomia organelor interne ale roții. Întîi, Feliciu pune pe planșa sabotului o piuliță pe care o silește să se învîrtească pînă la ultimul pas al filetului. Învrtește cheia energic, fără grabă aparentă, flansa vine unde trebuie să vină și, din urmă, Costică Bodeanu — 27—28 de ani, ochi scilpitori de inteligență, obraz emaciat, de un brun mat, înalt, subțire, sort de piele prins pe după gît în nituri, peste pantofi (niște ghetre cu cata-ramă, tot din piele) — înaintează cu aparatul de sudură. Feliciu așteaptă cu mîna streșină pînă ce nu mai vede, reflectată pe geamurile halei și pe sticla grăficelor de programare sulilete orbitoare de lumină...

Ora 12.30. Ion Socol, lăcătuș-mecanic, „merge pe 18 ani”, așează niște burdufuri mici de cauciu pe capetele unor șuruburi. Pe urma lui, Paraschiv fixează rulmenții, scoși dintr-o baie fierbinte de ulei. Socol ar fi prîslea al echipei. A venit din Mio-rița, de lîngă Hirșova, la școala profesională de la IMUM. Feliciu ține o daltă cu coadă, Socol înșcăcă barosul și izbăște, darlovitura cade într-o dungă. Ștefan Constantin îi ia ciocanul — „nu așa, băiețică, uită-te la mine”. Izbitori scurte, precise, care degajează flansa și butucul începe să se învîrtească liber, ca o morișcă.

Ora 13. Încă opt osii pleacă spre caroseriile metalice care le așteaptă. Pînă la remorca finisată, e încă drum. Trebuie să se monteze conductele frinei, extincotorul, să vină pistolul pneumatic și vopseaua verde ca tulpina grîului, galbenă ca miriștea proaspătă, neagră. Trebuie să se instaleze lanternele, cîrligele... Echipa de montori de la sectorul 53, tinerii acestia cu ochii iluminați de o înaltă strălucire interioară, și-au făcut însă partea lor de datorie și pe fețe li se așterne o expresie caldă de mulțumire, venită din adînc, din preaplînul sufletului...

AL. MIHALCEA

M. ROZNOVEANU

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

poem

Insule călătoare sîntem,
paradisuri
în derivă sub zodii fierbinți.
O pasăre colibri poposește o
clipă
în ochiul nostru apoi se topește.
Vase trecînd la orizont ne
descopăr.
lansează șalupe albastre. Fericiți
sînt cei care, cu subțirile grele
de scoici, luminează irisul mării.
Fruntea lor, Finister orgolios,
tulbură
timpul fără riduri; graiul lor
amărui
scrișnește mereu — ca o bucată
de zahăr

ronțăită de dinții cailor
ciștigători.

alegoria roșii

Ca niște zvelte spițe ale roșii
prin apă trecem. Și prin nori.
E lung
acest pelerinaj. Și știm cu toții
că plaiurile-acestea nu-i ajung.

Făgașul nostru, celorlalți osîndă,
conduce undeva?... O, sfînte
veri!
O vrabie se scaldă-n colb,
plăpîndă,
sufflînd cenușa marilor poveri...

cere, cu mișcări repezi. Au ceva gnomie în calmul și iuteala precisă cu care montează căpăcelele.

Ora 10.30. „Litigiu de muncă”, un electrocarist „s-a băgat” sub podul rulant pe care-l comandă Paraschiv. Acesta oprește scurt mișcarea lanțurilor, osia cu două roți la capete dansează prin aer, cîteva sute de kilograme de balans la înălțimea statului de om, pendul care, dacă ar izbi în plin, ar fi ca un berbec repezit într-un zid. Paraschiv strigă cit îl ține gura, celălalt — la fel, dar vocile sînt absorbite în zgomotul general care umple hala, ca țîrîitul unui greier într-un pod acoperit de ropotul grindinii. Oamenii sînt nevoiți să recurgă la mimică și observ cit de fină, de nuanțată este mimica lor, în stare să exprime un registru afectiv foarte larg. În haosul halei ajunge cu greu pînă la timpan, dar ajunge, un soi de duruit prelung, ca de izvor de munte coborît din piatră-n piatră. E șuie-

Țîmp de patru zile, între 28 și 31 august, s-au desfășurat la hotelul **Neptun** din Mangalia-Nord lucrările **Simpozionului internațional privind limba și literatura română**. Organizat sub auspiciile Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, de către Centrala Cărții, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, pentru prima dată la noi, acest simpozion a reunit un număr de 33 de traducători ai literaturii române peste hotare, veniți din 13 țări, începînd de la învecinatele Uniunea Sovietică, R.S.F. Iugoslavia, R.P. Ungară, R.P. Bulgară, R. P. Polonă, R. S. Cehoslovacia și pînă la îndepărtatele India și Japonia. A face o enumerare a tuturor participanților este greu, după cum mult mai dificil este a încerca vreo evidențiere, pentru că la prestigiul internațional al unora, profesori la universități, doctori în științe, scriitori și oameni de cultură recunoscuți, se adaugă inestimabila contribuție a tuturor la răspîndirea și cunoașterea culturii românești peste hotare, la circuitul universal al capodoperelor literaturii noastre, efortul și entuziasmul cu care fiecare se interesează de evoluția limbii, de subtilitățile și virtuțile ei artistice, pentru ca valorile noastre spirituale moderne și mai ales contemporane să fie receptate în toată eflorescența ideilor lor umanist-progresiste. Din necesități jurnalistic-informaționale să amintim totuși, cu riscul unor inevitabile omisiuni, prezența la acest simpozion a doamnei Rita Boumi Pappa (Grecia), autoarea unor excepționale traduceri din Eminescu, Creangă, Arghezi, a doamnei Amita Ray (India), scriitoare indiană de limba bengali, care a tălmăcit în limba sa **Poezii** de Mihai Eminescu, **O scrisoare pierdută** și **O noapte furtunoasă** de I. L. Caragiale, **Desculț** de Zaharia Stancu, a istoricului literar și scriitor Iuri Alexeevici Kojevnicov (U.R.S.S.), traducător al operei lui Creangă, Eminescu, Caragiale, Sahia, Sadoveanu, N. Breban, autor al unor studii despre Eminescu și romantismul secolului al nouăsprezecelea și despre M. Sadoveanu, a lectorului universitar Atzushi Naono (Japonia), doctorand în limba și literatura română de la Universitatea din Tokio, traducător în limba japoneză a romanului **Desculț** de Z. Stancu și **Risipitorii** de Marin Preda, a lui Mihail Vladimirovici Friedmann (U.R.S.S.), bun cunoscător și prieten devotat al scriitorilor români, care intenționează să traducă integral în limba rusă opera lui Sadoveanu, prezența dr. Alice Sabova Sufliaska (R.S. Cehoslovacia), care a tradus în special literatură contemporană, a conferențiarului universitar Domokos Samuel (R.P. Ungară), tălmăcitor din Alexandru Macedonski și Lucian Blaga, a lui Valentin Lupescu (R. D. Germană), de origine română, care, identificîndu-și aproape activitatea cu cunoașterea și traducerea literaturii române, a semnat de curînd cel de-al unsprezecelea roman, **Șatra**, în versiune germană, prezența, în fine, a Ewei Strebingeroava (R. S. Cehoslovacia), al cărei interes pentru literatura noastră pornește de la

simpozionul internațional privind limba și literatura română

Tiganiada de Ion Budai-Deleanu și a ajuns la **II elegii** de Nichita Stănescu, a poeziilor Ioan Bălan și Adam Puslojic, ultimul așteptînd deopotrivă apariția de sub tipar a tălmăcirilor sale din poezia lui N. Stănescu și a volumului său în versiunea românească a lui N. Stănescu. Țîmp de patru zile, lucrările simpozionului s-au desfășurat în frumoasa stațiune dobrogeană Mangalia-Nord, unde distincții oaspeți au avut posibilitatea să înlănească prestigioși scriitori români, oameni de cultură și artă, directori și redactori șefi ai editurilor noastre, ziariști etc., să ia contact direct cu frumusețea litoralului românesc, cu întreaga viață economică și spirituală. Simpozionul a fost deschis de conf. univ. Ion Dodu Bălan, vicepreședinte al C. S. C. A. și salutată de acad. Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, care, dincolo de cuvintele emoționante pe care le-au rostit, au participat efectiv zi de zi la lucrări și la discuții cu participanții, într-o tulburătoare cordialitate. Oaspeții au avut apoi ocazia să asculte sintetica expunere a criticului literar Aurel Martin, directorul editurii **Minerva**, intitulată **Aspecte și tendințe ale literaturii române**, documentată trecere în revistă a **Prozei românești contemporane** prezentată de conf. univ. Ov. S. Crohmălniceanu și emoționanta panoramă a capodoperelor **Poeziei românești moderne și contemporane** realizată de scriitorul și criticul Vasile Nicolescu. Acad. prof. univ. Al. Graur a conferențiat pe tema **Cu privire la unele aspecte ale lexiconului limbii române actuale**, realizînd un veritabil colocv cu participanții cu privire la subtilitățile și dificultățile pentru traducere ale lexiconului limbii omâne, iar prof. univ. Ion Coteanu a făcut o ntroducere în stilistica noastră, prezentînd iteva **Aspecte ale analizei stilistice a textelor omânești** într-o modalitate pe cît de riuroasă, pe atît de atrăgătoare. Expunerea criticului literar Valeriu Răpeanu despre **Dramaturgia română contemporană** a răsponsucerilor unor unanime deziderate ale traducătorilor olicitați în țările lor deopotrivă de edituri și e teatre. În sfîrșit, preambulul teoretic al rof. univ. Romul Munteanu, directorul editurii **Univers**, asupra activității de traducere și iscuțiile conduse de domnia-sa au constituit, ate, corolarul întregului simpozion. Într-o deplină reușită, inițiativa Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și a Centralei rții a oferit posibilitatea cunoașterii re-proce a unor oameni de cultură din cele ai diferite colțuri ale lumii cu a reprezentan- or culturii noastre, totul în atmosfera fertilă dialogului artistic și umanitarist întreținut de România Socialistă.

B. FĂNUȘ

TINERI SCRITORI STRĂINI

maria victoria atencia

Născută pe malurile Mediteranei, sub cerul veșnic însořit al Mălagăi, — unde continuă să locuiască și în prezent, alături de soful ei, poetul Rafael León, și de cei patru copii ai lor —, Maria Victoria Atencia este cotoată la ora actuală în patria ei drept una dintre cele mai promițătoare voci poetice feminine din tînăra generație. A debutat în reviste literare spaniole dintre cele mai prestigioase, ea însăși editînd la rîndul ei, împreună cu Rafael León, niște „Căiete de poezie” care au jucat un rol însemnat în promovarea celei mai bune poezii malagheze din ultimul deceniu. Dintre plachetele sale de versuri care au atras în mod deosebit atenția criticii, cităm Cañada de los ingleses și Arte y parte — publicate, cu cîtiva ani în urmă, prima la Málaga, iar cea de-a doua la Madrid, în cunoscuta colecție „Adonais” —, care au fost ulterior traduse aproape integral în Italia, unde au cunoscut de asemenea un frumos succes de public. În ultimele zile ale anului 1970, Cañada de los ingleses a apărut la Málaga — sub titlul de Vilceaua englezilor — în versiunea românească a semnatei acestor rînduri. Cu această ocazie, i-am solicitat tînerei poete — care este și o iscusită tălmăcitoare a poeziei universale în limba ei maternă — cîteva gînduri în legătură cu această dublă fațetă a personalității sale creatoare, de autoare și traducătoare de versuri. Iată cîteva dintre răspunsurile primite :

— Cum ai defini conceptul de poezie ?

— Există multe lucruri, foarte diferite, uneori chiar opuse, cărora li se dă fără deosebire numele de poezie. De fapt, poezia este acei „ce” pe care îl au ele toate în comun. Poate o pasiune pentru frumos, care se cere exprimată în cuvinte, astfel încît lucrurile să rămînă spuse odată pentru totdeauna în felul acela. Dar nimeni nu știe, sau nu știe să spună exact, ce este poezia. Este ceea ce face poetul, atunci cînd este poet cu adevărat.

— Tu însăți, „ca poetă adevărată”, cum scrii, cum simți poezia ?

— Ceea ce știu limpede este că nu aș putea scrie conform unui țel prestabilit, conform unei intenții prealabile. Unele motive, unele situații mă aduc într-o stare sufletească ce încet-încet cristalizează în cuvinte. Atunci le aștern pe hîrtie. Și sînt dăți — foarte puține — cînd îndrăznesc să dau acelor cuvinte numele de poezie.

— Totuși, în opera ta, dincolo de spontaneitatea ei, se observă anumite preferințe pentru un anumit mod de a înțelege poezia.

— Mi se pare firesc ca toți să ne exprimăm pornind de la experiența noastră personală. care pentru mine izvorăște din adolescență cu toate descoperirile ei. Totodată însă, găsesc firesc să ne exprimăm pornind și de la acele experiențe culturale care ne-au produs impresia cea mai adîncă. Mărturisesc că datorez mult — ca simplu imbold, firește — unei anume poezii engleze (Wordsworth, Hopkins, mai ales tradus de Muñoz Rojas), unei anume poezii germane (Rilke) și, mai cu seamă, unei poezii castiliene cu rădăcini orientale: mă gîndesc, de pildă, la San Juan de la Cruz. De aceea, cînd am cunoscut lucrări precum „Coroana regală” de Avicibrón, am simțit fiorul repăsirii a ceva ce cunosteam deja prin tradiție și prin simțire paralelă.

— Imboldul acesta al poeziei universale îl primești, deci, cel puțin uneori, prin mijlocirea unor texte traduse. Socotești că poate și că trebuie tradusă poezia ?

— O anumită poezie, cel puțin, desigur : cea care are un suport, un „corelat” mai universal și mai uman. cred eu. Dar, firește, cu condiția ca versiunea s-o facă un poet, chiar dacă la început ar avea nevoie să pornească de la o traducere prealabilă riguros fidelă și exactă, care poate fi a altcuiva. Totuși, versiunea — cea căreia trebuie să i se ceară consistență de poem — e întotdeauna un lucru total diferit de poemul original : mai bun sau mai prost, dar diferit. Nu este cazul să vorbim despre fidelitatea traducătorului, atunci cînd ceea ce se asteaptă de la el, și chiar i se cere, este o nouă creație. sau măcar o încercare de așa ceva. Eu i-am tradus astfel pe Martial și pe Rilke. între alții. Iar poeme de-ale mele au fost traduse în acelasi fel. Poemele mele sînt altceva — chiar dacă mai puțin valoroase, fără-ndoială — decît traducerile lor. Așa cum traducerile pe care le-am făcut eu nu sînt Martial sau Rilke, și nu sînt nici substituttele lor. Sînt altceva, însă bazat pe ei.

— Dacă nu mă-nșel, ai tradus și din Ana Ahmatova, și din Pasternak, și din poeți italieni. Ești o cunoscătoare pasionată a litericii universale. M-ar interesa să aflu, tocmai de aceea, și tîind și că ești o prietenă sinceră a țării noastre (prietenia caldă pe care ai arătat-o mie și colegelor mele aici la Málaga ne-a făcut să simțim acest lucru din plin), ce cunoști din poezia românească ?

— Cred că la ora actuală am o perspectivă destul de bogată asupra virfurilor ei. Efortul țării voastre de a-și face cunoscută cultura mi se pare admirabil. Aici, la Málaga, nu-l vom uita lesne pe Iorgu Iordan făcîndu-ne să vă-nțelegem limba. Fiindcă limba și poezia sînt de nedespăr-

țit. Și nu vom uita nici conferințele din Săptămîna culturală românească de acum doi ani, care ne-au împărțisit în amănunt tainele sensibilității voastre poetice. Ca să mă limitez doar la acele manifestări care sînt socotite de obicei cele mai spontane, trebuie să mărturisesc că doinele voastre și, mai cu seamă, bătrînul poem al Miortei înseamnă pentru mine o descoperire definitivă.

— Îți mulțumesc. Te rog, în final, să-mi îngădui să te prezint cititorilor noștri printr-o poezie din volumul „Arte y parte”, pe care o socotesc foarte reprezentativă pentru feminitatea ta lirică, și a cărei traducere românească este încă inedită : Sazon.

Interviu realizat de DOMNIȚA DUMITRESCU

maturitate

Totul e matur. Mă simt implinită, mă recunosc femeie și-mi infig în pămînt adîncă rădăcina ; iar în văzduh mi-tînd ramura sigură, prin tine, de recoltă.

Cum crește ramura și cît de dreaptă ! Tot trunchiul meu e azi o singură dorință : să trăiesc, să trăiesc, să mă-nalț către cer, tinzînd spre verticală ca săgeata spre nor.

Mi-e ramura-ntr-atita de înălțată, încît glasul tău a-nvățat meșteșugul de-a o deschide surîzînd înflorită.

Mă infioară acest glas, prin care simt cum ramura-ndoită se îndreaptă și fructul vocii mele crește-n vînt.

În românește de D.D.

mulți și fericiți ani

de JERZY BROSKIEWICZ

— fragment —

Unul din reprezentanții de seamă ai generației mai noi de scriitori polonezi, este Jerzy Broszkiewicz, cunoscut și în România prin monografia sa Chipul Dragostei, în care Chopin e înfățișat veridic, sub autentică lui fizionomie de artist militant și cetățean prin excelență. Romancier și dramaturg, Broszkiewicz a scris recent romanul Dlugo i szczenslinre, ceea ce s-ar traduce cu aproximație în românește prin Mulți și fericiți ani. E o lungă, vibrantă, sinceră confesiune, a unui comunist din ilegalitate, care la bătrînețe simte nostalgia paternității și adoptă un copil — e nota care leagă tematica de bază a romanului cu problemele tineretului contemporan. Jan Lach (așa se numește eroul lui Broszkiewicz) nu alege ca fiu adoptiv pe vreun copil model, ca să n-aibă nici o bătaie de cap, ci pe unul a cărui conduită frizează delinquența. Cum se transformă acest mic Tadek alături de bătrînul comunist, fost luptător în Spania și în două războaie mondiale, iată ceea ce formează o parte din capitolul IV al romanului, unde Jan Lach povesteste Barbarei — logodnica tînrului — tribulațiile lui cu fiul adoptiv. Redăm acest fragment într-o traducere prescurtată :

„Nici eu, nici Tadek n-am fi putut spune mai tîrziu cum de s-a hotărit băiatul — la un ceas după chelăneala încasată pentru furtul microscopului — să rămînă cu mine. Nu mi-a cerut iertare, nu s-a umilit. Te pomenești că mucosul a preferat să stea într-o odaie cît de cît încălzită și să mănînce zilnic o strachină cu mîncare ? Dar poate nu numai atît ! ? Fapt e că eu i-am pus condiții grele și el le-a acceptat. Dar tot atît de adevărat e că împăcare n-a fost între noi...

Dacă Tadek mi-a primit condițiile, asta nu înseamnă că a început între noi o adevărată idilă. Cu-atît mai mult cu cît directorul școlii, după afacerea cu microscopule, a spus că-l mai ține pînă la finele semestrului. Atît — nici mai mult, nici mai puțin. Era om blajin, înțelegător, a promis că n-o să-l mai pedepsească, dar... eu începui să-i caut băiatului loc în altă școală. Abia am găsit, cu condiția ca rezultatele semestrului să fie bune... Așa încît, lui Tadek îi rămînea șansa de-a obține bune rezultate pînă la încheierea semestrului și pînă atunci nu mai era mult. Dar s-a dovedit că băiatul știe să lucreze. Știi, fată, cînd privești lucrurile mai de departe, se văd tare frumos ; uite, s-a schimbat, uite, i s-a luminat conștiința. Ei, dar atunci lucrurile nu s-au petrecut chiar așa frumos. În fiecă zi îl întrebam, ca să văd ce-a învățat din manuale și-l băteam la cap. îl pisam pentru toate măgăriile pe care le făcuse în primele patru luni. N-aveam nici o cruțare. Și-acum îți spun deschis : am procedat ca un om și prost și rău. L-am chinuit degeaba, fără să mă gîndesc : rezistă ori ba ? El îmi răspundea la întrebări cu o furie înghețată, cu vădîtă ură în glas. Însă era clar : voia să cîștige meciul. Și l-a cîștigat. Și cu mine și cu școala. Așa încît, directorul însuși mi-a scris : băiatul poate rămîne la școală. Iarna fu blînd în anul acela : geruri domoale, omăt curat. Mă îmblînzisem și eu. Dar el se ținea mereu departe de mine, tăcut, îndîr-

jit, îndărătnic. Și uite, chiar în preajma Anului Nou, lipsi de acasă trei zile. Mă duc eu la familia Szymonek, la revelion... Și cînd mă întorc — era chiar a doua zi după revelion — bate cineva în ușă. Abia mă țineam pe picioare, deschid — uite-l pe Tadek, cu doi tipi mai vîrstnici decît el, mirosînd a rachiu, mult prea veseli și suspect de politicoși. Tadek, și el, avea ochii împăienjeniți și fruntea imbrobonată de sudoare. Salută cei doi, pun pe masă două sticle de vin prost — din al de doisprezece zloți — și un sfert de rachiu, chipurile, să-și dregă gustul. Se prezintă : cutare, vărul lui Tadek, cutare — prietenul vărului. Vor să închine cu mine pentru Anul Nou, da'mie mi-era lehamite de-atîtea închinăciuni. Tip la Tadek : de unde dracu venea, că mirosea cît colo, și ce balamuc vrea să facă la mine ? Vinul cu rachiu se turnaseră deja în pahare. Ceilalți își țineau paharele în mîini, Tadek căuta să și-l ia pe-al său. Eu le-arunc dintr-odată pe toate la pămînt și le strig la toți trei : Afară cu voi ! Cei doi aveau peste douăzeci de ani. Și deosebirea de vîrstă și cea de forță erau în folosul lor.

O clipă de liniște. Tadek pâlise. Aia se uitau la mine zîmbînd, cu ochii sticloși — așa-i văzui și deodată parcă mi se luară vederile. Unul m-a pocnit cu sticla de băutură. M-au prăvălit și m-au lovit cu călciele. Nu simțeam durere, dar știam că e rău de mine și că peste-o clipă poate fi și mai rău. Îl prăvălii și eu pe unul la pămînt, îl apuca de beregată, pesemne. Căci începuse să geamă, dar se vede că celălalt, slobod în mișcări și mai sprinten, era gata să mi-o facă : îl auzii pe Tadek țipînd : „Nu ! Nu cu cuțitul ! Lasă-l ! Lasă-l !”.

M-am trezit în aerul rece, pătruns pe fe-reastră. Tadek mă freca, muiașe o cîrpă în apă. Și el era cu buza ruptă și cu ochiul vinăt. Ailalți o șterseră... Imi lăsaseră drept amintire : radioul stricat, pătura de pe pat tăiată cu cuțitul și un geam spart. Atunci l-am văzut pentru prima și ultima oară pe Tadek plîngînd cu hohote, copilărește. Neștiînd că eu îmi venisem în fire, bocea și blestema cît putea. Cum deschisei ochii, tăcu milc. Cînd am putut să mă scol de jos, să m-așez pe pat și să-mi iau seama, pricepui totul : Tadek mă apăsase. Îl întrebai de-ndată. El, nu și nu ! că l-a adus pe văru-său, așa, ca să petreacă de Anul Nou, că ei s-au purtat elegant, dar că eu m-am arătat ca un bătăran ! Eu cel dintîi ridicasem mîna, eu jignisem, de la mine începuse totul. Și-atît se frămînta și se zgîlția, că pe mine — oricît de rău mă simțeam — m-a apucat risul. I-am poruncit să lipească geamul spart cu hîrtie și cu pap. M-a ascultat. Și-apoi ne puserăm să ne măturăm odaia noastră faimoasă... În fine, îi promisese că voi cere souze vărului, cu condiția ca vărul să plătească geamul... Și mă-nduioșam de viața noastră sărmană — dar totodată i-am făgăduit lui Tadek din toată inima c-o să vină o dată și-o dată primăvara și pe ulița noastră și-atunci are să vadă el cum vom sărbători-o ! Da'el țipă că nu vrea s-audă, nici să știe de nimic — și fugi așa cum era în casă ; în gerul acela crunt de ianuarie.

S-a întors pe seară. Îmi zise cu glas dur că rudele lui își cer souze și că ne poftesc de Bobotează. Și uite-așa începu pentru noi doi o nouă etapă : cele dintîi zile de pace, primele săptămîni de înțelegere... Eram bolnav cînd mă dusei la rudele lui Tadek — prima mea congestie pulmonară. În preajma primăverii o avui pe-a doua. Tadek umbla în jurul meu, tăcea, învăța. Avea treisprezece ani împliniți, însă știa destule despre viață...

Ce să mai spun ? Că și-a trecut maturitatea, primind medalie și că examenul de admitere la politehnică l-a luat în stil mare ?...

Ei, dar îmi amintesc cum a fost cînd l-am îngropat pe tovarășul meu vechi, pe Teofil Szymonek, la cimitirul Powanski. Eram acolo : văduva, fata cea mare cu soțul, eu cu Tadek, niște tovarăși, prieteni. Din țărîna trăgea un frig umed, de sus un vînt uscat de ger ; oamenii, înghețați, necăjiți, abia ascultau ce bodogăneau eu deasupra coșciugului aceluia, cuvintele mele umflate și politicoase, fraze de mii de ori spuse și niciodată ascultate pînă la capăt. Și ce mai puteam zice ? Doar atît : că viața lui Teofil, ca și-a mea, ca și a altor tovarăși, a fost ca un șirag de zile, de nădejde și de trudă dreaptă — c-ai trăit mult, Teofile, mulți și fericiți ani... Lui Tadek îi fu rușine de biata mea elocvență. Își întoarse fața de la mine și strîne dinții. Asta a fost acum trei ani. Peste un an ne-am dus toți trei — Lucia Szymonkova, Teofil, și cu mine — la mormîntul lui Teofil, după cum e obiceiul. Tadek m-a întrebat : îmi mai amintesc de cuvîntarea mea de anul trecut, la mormîntul ăsta nearătos ? Ne dădurăm ceva mai la o parte, căci Lucia — tot după obicei — își jelea bărbatul, cu durere și cu liniște. I-am răspuns lui Tadek că-mi amintesc și el atunci, fără să mai aștepte să zică eu ceva, rosti cu glas limpede, răspicat — că da, acuma a înțeles și el, în sfîrșit, ce-am vrut să spun eu, la ce cugetasem, fără să mă pot exprima în cuvinte potrivite. A înțeles ce-am gîndit, zicînd că noi, comuniștii, am trăit îndelung, trăim mulți și fericiți ani. Și el, băiatul, s-a uitat la mine și de două ori a dat din cap în chip de incuviințare. Fără veste — împotriva obiceiurilor noastre — l-am cuprins cu mîna pe după umeri și l-am îmbrățișat“.

Traducere din lb. polonă de R.C.I.

Ion Maximilian, regizor, directorul Teatrului de dramă și comedie din Constanța: Nu voi vorbi despre mine. Găsesc că îmi fac o onoare mie însumi încercând să desfășor evantaiul unor nume, de mai mare sau mai mică importanță, care s-au legat de teatrul nostru. Fac asta cu oarecare crâpă, fiindcă mina transmite, totuși, condeiului, emoția pe care aniversările o dau amintirilor...

A apărut, acum câteva luni, în colecția „Mica bibliotecă de istorie”, o cărtică modestă, de 150 de pagini, nu prea îngrijit tipărită. Austeritatea copertii nu este întrecută decât de titlu: „Teatru între baionete” de C. Z. Alexandru. Am parcurs cu înfrigurare această carte scrisă simplu, nemeșugit, dar dogoritor. Revine, pe parcursul multor relatări, numele unui regizor, animator al mișcării culturale muncitorești, pictor, decorator și de afișe în același timp, dascăl de teatru. Autorul povestește că acest om „își bătea capul cu noi, niște muncitori, amatori în ale teatrului, parte din noi semianalfabeți... pornind de la primele începuturi ale teatrului pe pământ și până la teatrul de mine, de la abecedarul rostirii unui cuvânt și până la mimică și gestică, de la interpretarea unui vers și până la sublinierea unui subtext, de la cum trebuie să stai pe scaun, la cum trebuie să te miști pe scenă...” E de neînchipuit câtă trudă, câtă voință, câtă risipă de energie a făcut regizorul nostru și, o dată cu el, și noi, până am reușit să ne însușim câte ceva din teoriile lui. Și, mai ales, să înțelegem ce importanță are acest teatru, ca armă de luptă împotriva dușmanului de clasă.

„Acest regizor se numea Bernard Lebli. A fost, timp de câțiva ani, până în 1957, director și regizor al teatrului constănțean. L-am cunoscut în perioada aceea, la o conferință, la București. Aici, în teatrul nostru, mi s-a vorbit mult despre el. Între altele am aflat că locuia în teatru. Teatrul reprezenta totul pentru el. Aș vrea apoi să amintesc de Mișu Bejan. Eram elev în prima clasă de liceu, la Giurgiu. Era război. Un actor, pe care mi-l amintesc ca fiind mic de statură, foarte negricios, cu sprâncene stufoase și destul de vîrșnic (sau poate mi se părea, eu fiind foarte tânăr) venise cu o trupă să dea spectacole în folosul văduvelor de război. Piesa — un fel de alegorie, cred — o scrisese chiar el. Se numea „Poetul și Moartea”. Actorul interpreta ambele roluri. Ne luase pe noi, școlari, să alcătuim figurația (roluri de spiriduși și zine). Am trăit câteva zile de adevărată fascinație, mai întâi pentru că eram direct implicați „în procesul de creație” și apoi — dar în cel mai înalt grad — sub impresia acestui artist care se transforma dintr-un palid, visător și suferind poet într-o sumbră, cutremurătoare întru chipare a implacabilului destin. Mișu Bejan a slujit mulți ani și teatrul constănțean. Am auzit — și am citit — că a creat un „Cetățean turmentat” de mare savoare și colorit în spectacolul „O scrisoare pierdută” cu care s-a inaugurat, de altfel, teatrul nostru, acum două decenii. Dem. Psatta și Mircea Psatta erau tată și fiu, actori de prestigiu profesional și adevărată prestanță a însușirilor artistice și fizice. Bătrînul juca în multe teatre din provincie și capitală. Avea un glas minunat: bas profund și vibrant, un timbru deosebit ridicat la valori supreme de o dicție ireproșabilă. Firește, era solicitat foarte des și pentru emisiunile de teatru radiofonic. Pe scenă era impozant, nu atât prin statură, cit prin expresivitatea ochilor, cărorora un nas coroiat și o frunte înaltă le amplifica penetranța vultuească. Mircea a fost actor de vervă și eleganță în același timp, un om plin de farmec și un foarte bun camarad. A pierit în plină tinerețe... Un stupid accident de circulație... Berseniev din „Ruptura” lui Lavreniev și Trufaldino din „Sluga la doi stăpîni” de Goldoni sînt numai două medalioane în care spectatorul constănțean păstrează imaginile celor doi Psatta. Acestea întregind, împodobind copertile unor albume cu numeroase roluri.

Dan Herdan : E minunat că, la răstimpuri, se întîmplă cite o aniversare. Sărbătoarea de azi e mai ales un bilanț. Ca actor, mi-am împlinit viața cu cea a teatrului, pe parcursul unui deceniu. Am jucat roluri bune, în piese bune, cu regizori buni, într-un colectiv ce poate face cîinste, cred, oricărei scene mari din țară. Unele personaje, ca judecătorul Barbu Dragomir din piesa „Dacă vei fi întrebare” de Dorel Dorian, sau Benedict Soveja din „Lovitura” de Sergiu Fărcășan, le-am interpretat cu pasiune, în credința că arta noastră poate și trebuie să contribuie la formarea caracterelor. Mi-ar plăcea să am parte de cit mai multe roluri construite pe aceste dimensiuni : oameni cinstiți, fermi, dintr-o bucată, care iubesc și slujesc adevărul, comuniști iradiind o emoționantă exemplaritate. Și mi-ar plăcea să știu că la conturarea fizionomiei lor spirituale am contribuit și eu puțin. Și cit de formidabil este să-ți recunoști eroii în lumea ce freacă în jurul tău, să constăți că exemplul lor găsește ecou, însuflețește. Educația, cred eu, educația prin frumos a publicului este și trebuie să fie scopul principal, pivotul artei noastre. De la acest deziderat nu avem voie să ne abatem nici o clipă.

Ileana Ploscaru : Acum 20 de ani, la Constanța, a luat ființă Teatrul. Eveni-

ment în viața culturală a orașului. Numelor prestigioase de poeți, dramaturgi și prozatori dobrogeni li se alăturau astfel cîțiva pasionați slujitori ai Thaliei. În 1961 aveam să vin în acest oraș romantic, revărsat spre mare, cu soarele său incandescent, cu oamenii lui inegalabili, să vin și să-mi continui viața de actriță. De la această dată pot vorbi despre întreaga activitate a teatrului. Spațiul este, totuși, prea mic. Nu voi putea descrie turneele de mare succes prin țară, în Capitală ; nu voi putea vorbi, în amănunt, despre realizările de seamă ale teatrului. Seriozitatea și valoarea repertoriului, a muncii întregului colectiv au făcut cu puțință realizări actoricești de prestigiu... Piese românești ori din dramaturgia universală, contemporane ori clasice au constituit punctul de plecare pentru montarea unor spectacole de rezonanță. Succesele teatrului pe plan republican s-au răsfrînt și asupra mea, concretizîndu-se în două premii de interpretare actoricească. La împlinirea acestor 20 de ani de activitate, teatrul nostru se poate mindri cu 138 de premiere, cu mii, zeci de mii, sute și sute de mii de spectatori. La împlinirea celor 20 de ani de activitate, Teatrul de dramă și comedie din Constanța se prezintă cu șapte premii obținute în ultima stagiu. Semn de necontestat că teatrul nostru se înscrie pe drumul indicat în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, la împlinirea cu activul de partid și cadrele din domeniul muncii ideologice. De fapt, anii mei de muncă, ca actriță, alcătuiesc tot cifra 20. Această dublă sărbătorire mă bucură, firesc, succesele noastre se suprapun... O spun cu secrete mindrie a celui care, în timp, s-a contopit cu totul cu năzuințele colectivului în care își desfășoară activitatea.

Petre Lupu : Ca emoția să-ți fie sinceră, în asemenea împrejurări — cum este a-

tru a ne împlini. „Sîntem pentru cea mai largă libertate de creație, pentru cea mai largă exprimare a imaginației, dar în spiritul concepției noastre despre lume și viață”, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Consfățuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologic și al activității politice și culturale-educative. De fapt fiecare cuvînt, fiecare frază din expunerea secretarului general al partidului nostru are pentru noi, artiștii, valoarea unei adevărate profesiuni de credință.

Sandu Simionică : Spunea cineva că o formă sublimă a aducerilor aminte este sărbătoarea, acest atribut definitoriu al omului. În viața noastră privată facem spectaculoase puneri în scenă la celebrarea anului nașterii, a căsătoriei, îi sărbătorim pe cei ce ne sînt dragi, ne bucurăm de fiecare an nou, prilej de a regîdi anii duși, ai noștri, ori ai predecesorilor noștri. De aceea nu concepem nici viața obștească fără aniversări. Istoria bate în fiecare moment la ușa fiecăruia dintre noi : ne aduce daruri, ne împodobește clipa prezentă. Și iată-ne în clipa cînd sărbătorim, ne bucurăm și regîdim 20 de ani ce s-au adunat în chip de fructuoasă experiență teatrală... Regîdirea acestor ani o vom face regîdind munca noastră din acești ani, cu atît mai mult cu cît recente propuneri privind îmbunătățirea activității politico-ideologice de educare marxist-leninistă stimulează o privire retrospectivă. Gîndindu-mă la munca mea îmi dau seama cît de multe mai am de realizat pentru a răspunde, alături de ceilalți actori, înaltele comandamente ale educației comuniste. Este adevărat că, uneori, noi, actorii, ne-am văzut, cu surprindere, așezați la marginea problemelor repertoriale ale teatrului sau, și mai rău, în situația de a rămîne simpli executanți ai viziunii și voinței regizorale. Deveniți element pasiv, actorii și-au ară-

Peste cîteva săptămîni, Teatrul de dramă și comedie din Constanța va sărbători împlinirea a 20 de ani de activitate. O știre, banală la prima vedere ; ne-am obișnuit cu asemenea bilanțuri, aureolate, discret, cu sonurile de surdîină ale festinului. Spectatori fiind, și la propriu și la figurat, privim, desigur, — nici nu s-ar putea altfel, — detașați un asemenea eveniment. Eveniment, da, în adevăratul înțeles al cuvîntului. Mai întîi pentru că nu este vorba de un bilanț statistic ci de unul mult mai amplu, retrospectiva fiind, de fapt, un prilej de cînstire a celor care de-a lungul a două decenii și-au închinat talentul artei autentice, fiecare nou spectacol fiind o nouă etapă evlutiivă, o filă de carte vie, tivită cu emoții și plenitudini, cu nemulțumiri și, uneori, chiar insuccese. Găsim, de aceea, că este mult mai firesc să ocolim articolul doct și sobru, al redactorului implicat, cu confesiunile sincere și directe ale regizorului, actorilor, scenografului, pentru că, în definitiv, cine, dacă nu ei, vor da cel mai exact dimensiunile acestor 20 de ani de continuă activitate, purtînd semnele grave ale artei ?

C.K.

niversarea teatrului nostru, se cuvine să-și stîi istoria. Dar poate că eu, de doi ani numai integrat acestui colectiv, nu am dreptul să încerc retrospective. Prin foaiere, în mașină, la repetiții, în culise, îl ascult ades pe Costel Rădulescu povestind... Tot începutul este greu. În timp ce actorii joacă actul I, se vopșește în culise decorul actului II și entuziasmul și munca, mai ales munca fără pauze... Se putea vorbi și atunci de un teatru politic, angajat, teatru ca expresie și necesitate a momentului istoric. Și pe măsură ce anii au trecut esența aceasta a teatrului s-a relevat tot mai pregnant. Ceea ce facem noi, astăzi, poate sta și stă mai mult ca orînd sub semnul angajării, al politicului. Teatrul : eveniment al evenimentelor. Sîntem, acum, în fața unei noi stagii. Repertoriul deschide perspective noi pentru afirmarea talentului fiecăruia dintre noi : plese originală, reluări de valoare, spectacole în cadru natural, recitaluri, conferințe, cursuri practice și, mai ales, Studioul de teatru politic. Ateia și atitea posibilități ni se oferă pentru a ne autodepăși, pen-

lat, în asemenea cazuri, doar satisfacția de a juca și atîta tot. Consolidînd-ne, însă, cu orice rol, numai ca să jucăm, am pierdut din vedere perspectiva muncii noastre, finalizarea ei. E oare nevoie să mai spun că noi, actorii, nu precupețim timpul pentru a construi spectacole bune, că dorința noastră supremă este să muncim ? De aceea, doresc teatrului nostru — care se bucură de o trupă excelentă — în primul rînd un repertoriu valoros, prin intermediul căruia să se valorifice întreaga putere creatoare a colectivului, printr-o mai bună distribuie a forțelor actoricești. Sigur, mai sînt multe lucruri de spus, de făcut, dar capătul drumului nu este o simplă abstracție, el se găsește în chiar... parcurgerea lui...

Longin Mărtoiu : E drept, nu am ajuns încă la vîrsta amintirilor... Dar sînt sentimental din fire și, apoi, împrejurări ca cea care determină discuția de azi învâluie aducerile aminte într-o aură anume, de strălucire. Am pășit pragul Teatrului de dramă și comedie din Constanța în urmă cu 16 ani. Se pregătea spec-

tacolul „Mireasa descultă”, pe care teatrul îl dedica Congresului partidului. Era a 29-a premieră montată aici și am interpretat, cu acest prilej, primul meu personaj contemporan : un tînar colectivist, corespondent al „Scînteii”... Pînă atunci jucasem numai Caragiale, Gorki, Ostrovski ș.a. De atunci și pînă azi, teatrul nostru a pus în scenă peste 130 premiere.

E adevărat, rolurile de mai mare importanță ce mi-au revenit în acest interval de 16 ani au fost puține (Cleânt din „Bolnavul închipuit”, Ferdinand din „Intrigă și iubire”, Garibaldi din „Centrul înaintaș a murit în zori”, Bărbatul din „Cîteva palme false”) ; se pot, practic, număra pe degete... Am, totuși, bucuria de a constata, la ora acestui bilanț, că am făcut parte din distribuția a peste 50 de premiere. Și dacă mă gîndesc că în fiecare an am jucat mai bine de 100 de spectacole... În contribuția modestă, dar neîntreruptă pe care am adus-o la strălucirea instituției noastre — totdeauna venerind arta căreia i-am consacrat întreaga mea putere de muncă — stă rațiunea existenței mele, echilibrul și liniștea mea. „Liniștea” e un fel de a spune, pentru că, din clipa cînd am rostit întîia replică pe scenă, în prezența marelui actrițe Aura Buzescu — care mi-a fost profesoară — am simțit mereu acea vie nemulțumire de sine, freamătul pentru noutate, mirajul perfecțiunii, conștiința răspunderii... Fiurul acestei mari răspunderi cu care este investit actorul l-am înlînit în privirea adîncă și în glasul de neuitat al marelui actor George Vraca, cu care am avut fericirea să joc chiar pe scena acestui teatru ; în pasiunea cu care Vasile Crețoiu, alt mare actor legat de scena constănțeană, ne-a vorbit, în atîtea rînduri, de noblețea artei noastre, în atîtea și atîtea personaje din dramaturgia eroică, interpretate cu credință și mare putere de convingere de actorii ce și-au legat numele, pentru totdeauna, de succesul acestui teatru și lîngă care mi-am făcut ucenicia : Zoe Caraman, Marcela Sassu, Costel Rădulescu, Jean Ionescu. Și regăsesc fiurul acestei răspunderi la toți colegii mei de acum... Cum aș putea uita vreodată modestia exemplară, căldura, hazul irezistibil al marelui nostru coleg — dispărut în plină maturitate artistică — Constantin Morțun ? Sau autoritatea fascinantă pe care o exercita asupra noastră, a tuturor, talentul nativ, imensa experiență de viață și de scenă a actriței Mania Antonova ? O dată și încă o dată m-am încredințat că fără devotament absolut, fără o pasiune mereu vie, nu se poate închipui un bun actor...

Elena Forțu, scenograf : Orice aniversare este totodată un bilanț și un program de viitor. În ceea ce mă privește, de la prima colaborare cu teatrul constănțean, întîmplată prin 1956, și pînă azi, am montat numeroase spectacole, optînd pentru o modalitate realistă, în sensul cel mai larg, fără a neglija asimilarea descoperirilor datorate altor sisteme de expresivitate ; diversitatea soluțiilor scenografice fiind determinată atît de varietatea formelor dramaturgice cit și de atribuirea personalității creatorului și de orientarea generală a artei spectacolului în momentul respectiv. Dincolo de îndoielile și neliniștile inevitabile, caut un limbaj plastic care să asigure profunzimea și suplețea necesară exercitării funcției cognitive și educative a teatrului, încercînd să stabilesc o cit mai organică legătură între aspectul social, național și universal al creației.

Depășind unele aspecte contradictorii ale evoluției teatrului nostru, se poate spune că asistăm azi la o adevărată eflorescență teatrală constănțeană. Preocuparea pentru crearea unor spectacole în aer liber, Studioul de teatru politic sînt tot atîtea modalități de valorificare a potențialului artistic al întregului nostru colectiv.

Val Mugur, Maestru Emerit al Artei : Născut din elanul unui grup de artiști amatori și sub egida forurilor politice și administrative locale, Teatrul de dramă și comedie din Constanța și-a împlinit, cred, în toți acești ani, misiunea educativă, de formare a unor întregi generații de spectatori... Spectacole ca „Hanul de la răscruce”, „Ovidius”, „Omul cu mirtoaga”, „Gaițele”, „Febre”, „Io, Mircea Voievod”, „Romanșioșii” etc., au însemnat tot atîtea succese, tot atîtea trairnice punți de legătură dintre dramaturgia noastră originală și un public tot mai exigent, tot mai rafinat. Azi, trupa teatrului este de o remarcabilă omogenitate, bine echilibrată ca genuri și vîrste actoricești. Dacă din toate aceste reușite s-ar permanentiza entuziasmul constructiv de înaltă valoare umană și artistică, înlăturîndu-se cu totul subiectivismele de orice natură (întotdeauna dăunătoare !), dacă generozitatea artistică se va împlini și în continuare cu poezia și finețea intelectuală, sînt sigur că teatrul constănțean își va cuceri, în timp, un prestigiu sporit, devenind chiar, de ce nu, un impunător „Teatru Național”. Eu, ca vechi militant în viața teatrală, ca devotat acestui teatru, nu pot decît să îi urez, în prag de aniversare, o cit mai spectaculoasă împlinire.

• Scenă din spectacolul cu piesa „Vlaicu Vodă”

Aș vrea să evoc un sentiment parțial naiv, parțial ridicol, dar autentic uman, în acest veac măreț, contradictoriu, derutant. Da, poate și pentru că o memorie îngrozită reține acel grup de fete fanatice, adoratoarele odiosului ucigaș Charles Manson. Desigur, câteva confesiuni ce au puțin comun cu profesionalismul criticului cinematografic, dar... Dar nu era firesc a te îndrăgosti, la 12 ani, de un actor de cinema? Firească eram și eu, la vârsta singurătății, vîrsta cu imaginație dilatată. Am alcătuit, țin minte, un club „Gary” cu statut și... însignă, care număra cinci membri, întrucît restul zdrobitor al clasei îl prefera pe frumosul, stupidul, netaalentatul, stereotipul și, încă de pe atunci, cam adiposul Robert Taylor. Amorul visător se transformase în partizanat. Opțiunea noastră se sprijinea pe argumente: eram de partea spiritului, în dauna unei accidentale simetrii de trăsături. Alegeam dinamismul și nuanțele personalității, refuzînd încremenirea în poză, fotogenia cabotină, surisul dentar. Deosebeam pe artistul viu de vedeta confecționată și schematică. De ce tocmai Gary Cooper? Poate pentru că el era pentru mine un stimul și nu un simptom al orientării mele printre oameni și valori. Deși, l-am înlocuit, după un timp, cu Leslie Howard și, mai apoi, cu Ludwig van Beethoven.

Îi datoram însă aceste rînduri lunganului ideal al adolescenței mele; a fost fermecătorul năuc în care învinge neconformismul, omul care nu suportă convențiile și convenția, extravaganțul practicant al atitudinilor cu adevărat firești, într-o lume a nefirescului constituit. A fost eroul sobru, neostentativ, a cărui canoare dă și mai mult relief actului justițiar, deseori cu motivații mai profunde decît o sugerează aparențele, drept care nu o dată a avut parte de ingratitudine și neînțelegere și, pentru a nu preda brutalității pe altul mai slab ca el a luat asupra sa acuzațiile nedrepte și rușinea, demnitatea rămînd intactă pe funtea-i curată, în ochii săi floralii, în crisparea dul-

LAUDĂ ADOLESCENȚEI

ce bărbătească a buzelor sale. A fost îndrăgostitul adolescentin, cu zîmbet mic și brusc, cu sărutul stingaci, dat în aplecarea protectoare a oamenilor foarte înalți, sau falsul nepăsător, sau falsul cinic, întotdeauna convertit la tandrețe finală, sau cel care nu are timp pentru dragoste, dar pe care dragostea nu-l poate ignora. Am privit de-a tătea ori filmele și fotografiile sale încît îi cunoșteam fiecare gest și fiecare tic facial. Nici biografia, nici monografia sa nu mă interesau, ci ființa sa care, pe peliculă, era mai „în carne și oase” decît a fost vreodată pe stradă — acel „tu” desăvîrșit din zona purificată a artei. Da, firească eram văzîndu-i filmele de cite 6—7 ori fiecare și plîngînd cu veritabilă durere, pentru că știam că nu-l voi întîlni niciodată, că sa-l spun ce mult îl iubeam și cît rivneam să fiu, de el, iubită. Am luat, o dată, un dicționar român-englez și am extras, cuvînt cu cuvînt, conținutul unei scrisori către el, de o năstrușnică intuiție gramaticală, scrisoare pe care nu i-am trimis-o din orgoliu, pentru că ar fi trebuit să știe că exist. L-am revăzut recent (pentru prima oară) la Cinematecă în „Marocco” (de o tinerețe improbabilă, alături de o tot atît de neverosimilă Marlène Dietrich) și (pentru a 5-a oară) în „Avangarda eroică”, prizonier al indienilor, torturat și divin răstîgnit, și mi-am amintit de el marinar, în drama „Suflete pe mare” și de el din „A 8-a nevastă a lui Barbă-Albastră”, ori cîntăreț la tubă, în „Extravaganțul Mr. Deeds”, soldat și civil, temerar, ironic, pueril, dezarmat și m-am indus din nou de aburul celui miraj de demult în care visam la el, suavul lungan al adolescenței mele!

NINA CASSIAN

LA ÎNTREBAREA NOASTRĂ :

„cum vedeți relația tineret — muzică”

Atît de multe se pot spune în legătură cu acest subiect, cu această numită „relație”. Cred în primul rînd că nu se poate vorbi, cum s-a făcut în nenumărate rînduri, de o artă dedicată exclusiv tinerilor, pur și simplu pentru că la 18—20 de ani — adică în clipa cînd receptarea fenomenului artistic este conștientă, arta devenind o necesitate de dimensionare spirituală — educația este dublată de autoeducație. La această vîrstă tînăru este, cred eu, capabil să formuleze chiar judecăți de valoare, să aibă propriile sale criterii estetice, și ceea ce se cere în acest moment esențial pentru formarea gustului, este arta de calitate, de cea mai bună calitate. Bineînțeles, pornesc de la niște premise ideale, acelea ale inoculării, încă din primii ani de școală, a interesului pentru artă. Mereu îmi vin în minte cuvintele lui Lenin: „Trebuie să visăm!... Cînd există oarecare contingență între vis și viață, totul merge de minune”. Un cîntec, o poezie, o proză bună, o acuară a lui statuie pot reprezenta tot atîtea prețuri pentru fantezie de a se manifesta, de a se dezlănțui în frenetice și mirifice jocuri. Dar jocul poate fi gratuit, o pură exhibiție imagistică, poate chiar... naște erorii intelectuale sau, dimpotrivă, poate fi albul receptacol din care pasărea adevărului să izbucnească, orbitoare. Depinde ce anume declanșează mecanismul re-transfigurării. Eroul kaffian este un „prizonier al drumului” pe care se trezește fără voie mergînd, „fiecțiunea” lui Borges sugerează o dezordine mai gravă decît cea a incongruității, dispersia absolută care anulează orice posibi-

litare de sinteză, un anume exorcism al memoriei păcatului și al morții transpare și din opera beckettiană, o filtrare, în verb, a imemorialului prin atemporal se poate depista în multe din opurile literaturii occidentale. Intenții obscure și melancolii afazice pecetluiesc și multe din curentele de ultimă oră din muzica apuseană. O tendință de maximă incifrare, de sondaje precipitate în zonele tulburi ale neliniștii, incertitudinii, derutei și spaimei. Este firesc de aceea, poate, ca în apus, să se vorbească de o tot mai îngrijorătoare înstrăinare a tineretului de artă. Adolescențul, de oriunde ar fi, clocotește de viață, de pasiune, privirea lui cuprinde beatitudinea mării și a cîmpului, tandra mișcare a frunzelor ori cromatica fascinantă a străzii într-un fel nedisimulat, sincer. Traumatizat însă de lecturi ce-i propun obsesii, asaltat de formule inchizitoriale, de profeții sumbre, într-un limbaj greu accesibil, el va căuta un refugiu, o oază în care să se regăsească, să-și manifeste dorința de a-și recunoaște chipul interior. Iată de ce cred că muzica ușoară de pildă se bucură de atîtea milioane de fani. Într-un reflex de apărare ei se constituie chiar în cluburi, sacralizîndu-și idolii. Gestului îi lipsește însă credința, ei trec cu ușurință de la o vedetă la alta, o nestatornicie ce-și află substanța în gustul amar al perisabilității obiectului de adorație. O înțelegere matură a situației le asigură însă, multora dintre ei, puterea de a depăși clipa ancorării pasagere în divertisment. Și îi admir pe cei care, respingînd compromisurile, încep să caute sensurile umane și adînci ale existenței, a-

RĂSPUNDE

Ludovic spiess

le artei adevărate, ieșînd chiar în stradă și spunînd „nu” surogatului de viață burghez. La noi nu se poate vorbi de așa ceva. Părerea mea este că tineretul nostru se află într-o permanentă și firească relație cu arta, el însuși creator de opere, în unele cazuri remarcabile. Și dacă uneori, în sălile de concert, tinerii sînt în minoritate, vina este numai a noastră. Înseamnă că n-am făcut încă totul pentru a-i informa, pentru ai atrage, pentru a le dezvălui toate frumusețile unei sonate ori simfonii. Anual apar la noi zeci de volume semnate de tineri. Și aproape că nu există competiție muzicală națională, europeană, chiar mondială, la care să nu se afirme încă un tînar interpret român. Numele sînt atît de multe, unele deja de prestigiu, încît mi-ar fi greu să le enumăr pe toate... Și asta, spun eu, fiindcă există un cli-

mat spiritual propice, pentru că educarea tînărului pentru și prin artă nu se face la voia întîmplării, ci a devenit o problemă de stat. Există o adevărată politică educațională care, cum se vede, dă roadele scontate. Și tineretul nostru iubește muzica ușoară, și el se lasă sedus de ritmurile sale frenetice, pentru că însăși vîrsta aceasta e o dimensiune a ritmului. Dar, în același timp, setea sa de cunoaștere este cu tact direcționată spre drumuri cu orizonturi infinite, spre profunzimile cîntecului, acolo unde, tainic, începe poezia permanențelor; și, dacă vreodată vom întîlni o privire absentă lunecînd peste umărul alb al statuii, un mic clopoțel de alarmă să înceapă a suna în noi: „am făcut totul pentru ca tînărul de lingă noi să înțeleagă sensul plener al artei?”.

preliminarii la o discuție despre teatrul pentru copii

artistic, în care frumosul se asociază adevărului. Adultul educat astfel discernce, poate mai lesne, frumosul, dar copilul are imense posibilități naturale, multiple valențe libere pentru a recepta armonia și disarmonia artistică a sunetului și luminii, a culorii și mișcării. Spectacolele plate, vădute de tresăriri sensibile, fac abstracție de aceste disponibilități ale copilului, îi jignesc simțul, intuițiile frumosului, reducîndu-și paleta la un microcosmos rudimentar, la sărăcia tristă a lipsei de inspirație. Teatrul de păpuși trebuie să dezvolte la copil, odată cu elanurile de noblete etică, și gustul pentru artă, pentru arta cu majusculă. De aceea sînt ferm convins că teatrul pentru copii este dator să devină o tribună de amplă educare artistică, o universitate, nu o grădiniță, a frumosului și a bunului gust. În acest spirit, să nu așteptăm ca micii spectatori să ajungă la vîrsta recitărilor pentru a înțelege și iubi frumosul. Să-i lăsăm să ne însoțească de la început, în paradiisul autenticilor bucurii artistice. Pe această cale ne vom întîlni din ce în ce mai des și mai legitim, în aceeași sală, adulți și copii, îndrăgostiți, dar nu geloși unii pe alții, de aceeași muză. Și aici apare încă o incertitudine care trebuie transformată în certitudine, o problemă foarte impor-

tantă a genului. Copilului i se povestesc de multe ori de pe scenă istorioare legate de copilărie. Dar i le povestesc, cum e firesc, adulții. Maturii și-au trăit copilăria, amintindu-și-o cu multă nostalgie. Povestind-o copiilor, ei o rememorează; adesea noi sîntem foarte mirați că cei de-o șchioapă nu ne urmăresc fascinați... Există, însă, și aici o explicație. În plan fiziologic vîrsta primilor ani de viață rămîne destul de asemănătoare de-a lungul mileniilor. În plan psihologic, însă, istoria, dezvoltarea civilizației, își pun amprenta solidă pe existența tuturor generațiilor, lăsîndu-le să apară diferit pe parcursul timpului. Din această cauză, cînd se apropie de copii, și scriitorii și autorii spectacolelor trebuie nu să rememoreze, ci re-imagizeze copilăria, ținînd seama de ceea ce îi este astăzi caracteristic. Oricît ar părea de curios, la prima lectură, copilăria noastră, cuprînzînd și date universale valabile ale vîrstei respective, includea în ea și date particulare, care azi, și din carte și de pe scenă, sună adesea desuet, neinteresant, needicator pentru micuții noștri spectatori.

Sînt oare acestea singurele probleme care trebuie să agite astăzi spiritele nobile ale păpușarilor? Sigur că nu! Dar mi se pare că înțelegînd rațiunea superioară a frumosului ca dat de satisfacere a disponibilităților copilului și de indispensabilă educare artistică, se face un mare pas înainte. Sînt doi pași propuși cu talent de spectacolul cu „Copilul din stele”, de alte spectacole. Sînt pașii care marchează, poate, unele elemente de gîndire nouă pe acest tărîm. Și mă incumet să cred că asemenea tentative ar trebui să intre în practica teatrelor noastre. Să nu fie adică niște experiențe singulare!

HORIA DELEANU

EROUL CONTEMPORAN ÎN DRAMATURGIA ROMÂNEASCĂ

Fiecare moment istoric își are eroii săi preferați, dar, adevărul erou rămîne acela ale cărui trăsături pot fi valabile de-a lungul a cit mai multe perioade istorice, secretul longevității constînd în progresismul său, în capacitatea de a înfăptui viitorul cu mijloacele prezentului. În acest sens putem vorbi de contemporaneitatea lui Mircea Voevod, magistral interpretat de Sandu Simionici. sau a lui Vlaicu I. îndrăgit de public în interpretarea lui Romeo Stănciugel; contemporani prin capacitatea de a acționa (veridic în timp și spațiu), în conformitate cu trăsăturile psihice și intelectuale ale epocii noastre.

Și putem vorbi ca fiind un personaj depășit, necontemporan (în ciuda datelor existenței sale fizice) de Nely din „Febre” — interpretată cu finețe și rafinament artistic de Yolanda Copăceanu-Mugur — ca purtătoare a unei problematice mic burgheze transpusă automat, neintegrată organic în cadrul social.

Trebuie precizat că în unele cazuri imaginea eroului pozitiv se poate contura, fără ca el să apară,

prin contrast cu personajele și acțiunile prezentate, ca în piesa „O casă onorabilă”. Sau, poate fi purtător de cuvînt al noului, un întreg colectiv, care întrunește trăsăturile specifice eroului de tip nou. Dar teatrul trăiește, în primul rînd, prin personaje bine individualizate, de o mare forță psihologică, frîmțate de probleme de interes general, de stringență actualitate, ca de exemplu inginerul Soveja din „Lovitura”, cu care Dan Herdan a izbutit să se identifice.

Dintre trăsăturile caracterologice care definesc eroul contemporan, pe linia conexiunii între individ și colectiv, devotamentul față de cauza comună a luptei pentru comunism, izvorit din conștiința datoriei obștești, este strălucit ilustrat de Caterina (Ileana Ploscaru) sau rănitul (Longin Mărtou) din „Marele fluviu își adună apele”. Dragostea față de patria socialistă, cîntecul, simțul datoriei, dirigența în apărarea cuceririlor poporului muncitor au dat viață sergentului Tudor I. Tudor, interpretat de Gh. Enache, în „Furtuni de primăvară”.

Intransigența față de dușmanii comunismului, față de dușmanii patriei, a căpătat vigoare și adevăr scenic prin creațiile lui Dem Hagiac (Capitanul Valeriu Pandrea) și Longin Mărtou (Locotenent Velicu) în piesa „Hipnoza”.

Atitudinea față de muncă, față de avutul obșteșc, combaterea servilismului, trîndăviei și necinstei transfigurează pe blindul Spiridon Biserici din „Mielul turbat”, așa cum l-a înfățișat un C. Morțun, ca și pe blajinul Mitică, hărăzit simpatiei publicului prin talentul lui Mircea Constantinescu-Govora. Munca conștientă pentru binele societății dă sens existenței, aparent bîntuită de contradicții, a profesorului Cristian din „Camera de alături” (interpretat cu aspră luciditate de Emil Sassu). Colectivismul și intrajutorarea frățească, devotamentul și spiritul de sacrificiu dau tensiune dramatică și căldură omeanească vieților lui Dumitru Gorzav (Artistul Emerit Vasile Crețoiu) și Alexe Voitan (Gh. Enache) în spectacolul cu „Urișul din cîmpie”.

Atitudinea față de familie, așa cum e înțeleasă azi în societatea noastră, constituie problema Sofiei (Valentina Sămbră) în „Prietenă mea Pix” și într-un registru mai grav, cu profunzime, tenacitate și înțelepciune, în modul de a rezolva situația dramatică în care se găsește, a personajului creat de Zoe

Caraman-Ștefan în „Fiicele”. Grija față de om, trăsătură esențială a eroului zilelor noastre, a prilejuit actorului Jean Ionescu o galerie de interesante portrete de activiști, ca Mitică Ionescu (în „Mielul turbat”), lt. Bădoiu (în „Furtuni de primăvară”) etc.

Eroul nu e un fenomen al naturii, nici nu cade din cer, el se formează într-un anumit context social-istoric. are o evoluție și o firească capacitate de perfectibilitate, bransată pe o complexă experiență de viață: Bunica (Mania Antonova) sau Irina (Marcela Sassu) din „Citadela sfîrșimată” ca și fermecătoarea eroină interpretată de Aurora Simionici în „Iubesc pe al șaptelea”, sau chiar incrinenatul Mastacan (Costel Rădulescu) din „Prietenă mea Pix”. Chiar dacă, în piesele de început ale dramaturgiei noastre socialiste, au existat personaje schematice, neadincite, personificări ale unor idei abstracte, prin dăruirea și credința artistică cu care au fost interpretate ele au devenit vii, concrete, izbitor de asemănătoare realității. Astfel, prin dragoste și înalt spirit de răspundere actorii teatrului conștăntean au contribuit la integrarea fenomenului teatral contemporan în procesul culturii artistice de masă, specifică momentului de afirmare culturală de mare amploare a epocii noastre.

ELENA FORȚU

Descendent al clasicismului lui Ion Andreescu, Lucian Grigorescu, autentic artist al peisagisticii românești, folosind procedeul simplificării liniilor descriptive îngemănate cu strictul cromaticii luminii, într-o viziune de amplă expresivitate, rămâne un fiu de onoare al zonei constănțene. El a văzut lumina zilei la 1 februarie 1894, în Medgidia. Format la Școala de arte frumoase din București, — unde printre profesorii săi de frunte s-au numărat G. D. Mirea, Gabriel Popescu, Friederich Storck, — Lucian Grigorescu s-a perfecționat, în grele condiții materiale, peste hotare (în Italia și Franța), în plină ofensivă a expresionismului. Prezent din 1918 în expozițiile și sa-loanele țării, el a participat glorios și la numeroase expoziții peste hotare, afirmând prin talentul său remarcabil (la Moscova, Paris, Praga, Viena, Varșovia, Budapesta, Roma, Belgrad, Veneția, Dresda) geniul creator al poporului român și al școlii lui plastice, în particularitatea profundelor semnificații vitaliste.

În anii construcției socialismului, Lucian Grigorescu — a cărui viață, vreme de decenii, fusese confruntată cu tot soiul de neînțelegeri din partea oficialităților burgheze și cu greutăți bănești, cărora n-a putut să le facă față decât prin privațiuni, prin foame și sacrificii — a fost prețuit ca Artist al Poporului, ales membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, distins cu laurii Premiului de Stat, decorat cu Ordinul Muncii și cu alte numeroase însemnuri ale culturii creatoare.

Pictorul cetățean înceta din viață la 28 octombrie 1965, lăsând tezaurului național de artă o trairă, pe cât de splendidă, operă picturală, iar artiștilor plastici din țară suverinul unui om întreg, unui coleg învârcat de harurile generozității, unei pilde, unui artist de prestigiu.

Din etapa studiilor peste hotare ale lui Lucian Grigorescu comunicăm un grup de scrisori către Mihail Tacorian, cunoscut al pictorului și administrator al Salonului „Arta” din București (str. Franklin, nr. 6), scrisori din 1920 și 1921, ce vădesc avaturile prin care-a trecut pictorul dobrogean și soția lui, Otilia, în Italia, conștiința lui profesională tenace și caldul patriotism profestat.

Roma, 6 Dec. (1920)

Dragă Mișule,

După zile întregi de mizerie începute în momentul când am părăsit scumpul și neprețuitul nostru vas „Împăratul Traian”, iată-ne la Roma! Trebuie să știi că toate frumusețile ce ne înconjoară ni se întind în fața imposibilității gășirii unei camere. Nu cunoaștem orașul, „naț” care am găsit-o aici. Petrescu, Onofrei și alții sînt în examene, așa că nu pot vedea de noi; ce să-ți spun? Italienii ne speculează nerușinat. Se mai opresc și ei cînd le spune cineva că suntem... Am fost pe la Legația pentru schimb, e trist însă trebuie să-ți spun că nici nu prea a voit să ne asculte cel puțin. Nenorocirea e că nici ministrul nu e la Roma (îl așteptăm să vină zilele acestea); pînă atunci schimbăm nenorocirii noastre de bănci pe piață (500 lei — 197,75 lire) și ne nutrim cu speranța că ne vom aranja odată ce va veni ministrul. Mîine de dimineață plecăm la Frascati, o stațiune climaterică lîngă Roma. Să nu-ți treacă prin gînd că ne-a lovit nevoia aerului curat, avem destulă poftă de mîncare, pe care ne cam jernăm s-o satisfacem din cauza inimei care ni se rupe cînd trec lirele în buzunarul patronului, dar pentru că la Frascati e frumos, frumos cum nu-ți poți închipui, orașel cu străzi vechi și interesante, jur împrejur vii și peisaj foarte variat. Sperăm să găsim acolo o casă mai ieftină, pentru că acum fiind iarnă Frascati nu prea e aglomerat. Cu toată iarna e așa de bine încît eu toată ziua umblu cu haina pe mine. Am auzit că pe la voi e iarnă în toată legea, bine că am scăpat de frigul acela...

Cu toate acestea, dragă Mișule, tot mai bine era acolo decît printre streinii acestia cu care n-am nici o legătură sufletească. Veniam la tine (!) stam de vorbă la căldurică, vedeam băieții; aici e altfel (!) cu toate că e cald, e rece. Poate că în momentul cînd grija instalării va pieri și cînd voi primi schimbul de-l voi primi, să încep să tubesc și eu pe sora mai mare a mamei mele, care deocamdată nu prea are drag de nepotul care a îndrăznit s-o viziteze, încurajat de bunul prieten care ești tu. În caz că în Ianuarie nu ai grijă de mine praf mă fac, nu pot cu ce am să rezist mai mult de două luni.

Răspunde-mi, dragă Mișule, cit de curînd pe adresa lui Petrescu Dragoe Via Colosseum 7, Roma — asta pînă cînd îți voi trimite adresa mea exactă. Nu știu de ai primit de la mine (cărțile) poștale și o telegramă prin T.F.F., ți-am trimis(-o) în momentul cînd am văzut în zăre Bosforul. Te las, dragă Mișule, cu credința că tu, care ești deocamdată singurul meu sprijin, nu ai să mă neglijezi, te sîrut și îți doresc multă sănătate.

Lucian Grigorescu

Nene Mișule, îți trimit și eu cîteva rînduri din grabă. După o săptămînă de a-lergătură — abia astăzi am parvenit să ne aranjăm, așa că vei avea rîndurile noastre mai des. Adresa ți-a

spus-o Luce, care pînă acum a fost într-o perpetuă enervare. Salutările mele afectuoase

Ly Grigorescu

Frascati 20 Dec. (1920)

Dragă Mișule, să nu te miri că-ți scriu așa de des, sunt însă vesnic nemulțumit din cauza greutăților ce îmi împin mereu și pentru că în fiecare scrisoare trebuie să-ți pomenesc și ție mizeriile ce am, ba cu schimbul, ba cu italienii, îți scriu mai rar căci și tu ai destule. După cum știi stau în acest Frascati, e drept că iarna nu se pomeneste (!) e umed însă, o umezeală care îți intră în oase și pe lîngă asta încă două prăpăstii: nu au foc, în casă nu se pomenesc sobe, iar pe jos că-rămidă sau piatră pusă. Eu o duc mai bine (!) Otiliei însă îi e tare frig, rădă și ea (!) însă ce să facă?! Cite odată îmi vine gustul să mă plimb printr-o zăpadă pînă la briu, așa cum e pe la noi și după ce am înghețat bine să intru într-o cameră caldă ca o bae. Ce zici, nu am gust prost, mai ales aici unde nici zăpadă, nici cameră caldă nu găsești să dai cu tunul! Mișule dragă, Legația a trimis o hîrtie cu o întrebare despre situația noastră Ministerului Artelor. Domnul Cioflec mi-a dat cînd eram la Buc. un referat către minist. de Finanțe pentru valută. Acel referat mi-a servit mult aci la Legația; tot cam în felul acela de referenză acum suntem salvați, adică mi se va da schimbul. I-am scris deja o rugare D-lui Cioflec (!) nu ar strica însă să te duci și tu la D-lui și să întărești rugămînta noastră. Spune-i chiar că eu sunt pensionarul tău, ca să vadă că concursul ce-mi dai nu se mărginește la un serviciu așa de mic. Mai spune-i că cu ceia ce avem nu putem trăi schimbînd pe piață și că păcat ar fi să ne întorcem după ce am făcut atîtea cheltuieli cu drumul. Mișule, de nu ne aranjează nu-

(cu cinci documente epistolare inedite)

mai noi am fi cei mai nenorocoși, căci sunt destui din cei ce primesc schimbul fără ca să vezi pe unul că face vre-un lucru care să-ți placă, de ce adică ar fi soarta mai vitregă cu noi? Așteptăm să ne aranjăm cu schimbul definitiv și-apoi plecăm ori la Neapoli ori mă stabilesc la Roma căci am intenția să fac ceva lucruri mai serioase.

Ascultă un alt lucru acum tot așa de serios (te cred), am mari speranțe că-mi trimiți bursa pe Ianuarie la începutul nu la sfîrșitul lui, că praf mă fac, Mișule, să știi! Pentru ca să fim siguri că o primesc o trimiți la Legație, nu de alta, dar mi-e teamă să nu pue mîna frații pe ea. Să nu mă lași, nene Mișule, că e distrugere și-apoi gindește cu ce inimă lucrez cînd sunt asigurat. Îți spun încă odată (!) sunt sigur că nu mă lași. Acum, pentru că restul îl las Otiliei să-ți scrie cite ceva, te las îmbrățișîndu-te și mulțumindu-ți anticipat.

Lucian Grigorescu

Banii îi trimiți pe adresa Mircea Cristian pentru mine
Legația Română, Piazza Cairolli. Roma
Domnul Cristian e atașat comercial aici. Suntem puțin prieteni. Salutări tuturor băieților, în special D-lui Netter, Biju și Titeanu.

Sărutări

Grigorescu

Îți trimit și aici salutările mele, Nene Mișule. E ajunul Crăciunului 24 Decembrie, afară e cald și frumos, un soare de primăvară. Și ca culmea ironiei muștele se distrează la geamul meu. Cite grade de frig aveți?

Salutările mele

Ly Grigorescu

(11 dec. 1921)

Nene Mișule,

La 5 Ianuarie încep cursurile la Academia Franceză. Examenul se ține după sărbători. Sper să iau un loc. Voi avea unde desemna de la 5½ la 7½ seara. De cîteva zile plouă pe aci, iar noaptea tună și trăsnește ca la noi vara (!) cu burta nu o ducem tocmai bine, nu ne împacă cu broaștele italiene.

Salutări

Lucian și Otilia

(Pe o ilustrată înfățișînd cetatea mănăstirească di Camaldoli văzută de pe colina Fuscolo)

Roma 17 Martie (1921)

Dragă Mișule,

Îți spun drept că nu îmi închipuiam că ai să procedezi de maniera aceasta cu mine.

Ți-am scris scrisoare după scrisoare, rugîndu-te cit puteam mai frumos să-mi trimiți cele 2.000 de lei nenorocite, care pentru oricine în țara românească nu înseamnă nimic, absolut nimic, și tu nu ai voit (!) nici nu ai încercat să vrei cel puțin să mi-i trimiți.

Nu îți fac reproșuri cînd îți spun aceste, cred însă că am dreptul pe care oricine în locul meu l-ar fi avut, de a-ți atrage atenția că în felul acesta nu ar fi acționat nici un necunoscut cînd ar fi știut situația în care mă găsesc aci.

Mi-ai spus să plec fără nici o teamă. Îmi spuneai că în fiecare lună îmi vei trimite 1.000 de lei și cînd din 6.000 cit ar fi fost din Ianuarie și pînă în Iunie, nu îți cer decît 2.000 lei nu înțeleg ce te-a făcut să nu mi-i trimiți nici pe aceia cel puțin. Și-apoi știi bine că nu mi-i trimiți ca să joc cărți sau să-i dau pe mai știu eu ce.

De nu poți să faci singur pentru tine ceva ce să mai aștepi la cei din jurul tău, zice o vorbă bătrânească. Nu te supăra te rog, dragă Mișule, dar sunt așa de supărat și de plin de venin cum nu-ți închipui și sunt și departe de țară.

Credeam că tu vei fi prieten bun mai ales la nevoie, vîd însă că nici tu nu te gindești. E ultima oară cînd îți mai scriu. Dacă nici de data aceasta nu vrei să te ții de cuvînt nu te mai supăr niciodată.

Cu aceeași prietenie
te îmbrățișează

L. Grigorescu

6 mai (1921), Roma

Dragă Mișule,

Am sub ochi scrisoarea ta din 11 Aprilie, care începe așa „Scumpe Lucică, nu-mi venea să pui mîna pe condei înainte să-ți fac bucuria așteptată”. Asta m-a făcut să cred că mai jos e vestea că mi-ai trimis banii.

Fără să citesc mai departe am ieșit la geam și i-am strigat circiularului de jos „Un litro”, l-am băut și după am aflat că nu ai nimic de gînd. Între timp cred că ai primit o scrisoare de la mine în care îți scriam foarte supărat, gindește-te și tu ce pot să-ți scriu și ce pot să fac cînd îmi cunoști mai bine ca oricine situația. Gindește — atît îți spun, înțeleg prea bine precum înțelegi și tu că argumente aș găsi ori cînd ca să fac albul negru și vice-versa, însă ce pot să-ți mai spun cînd îmi cunoști nevoile. Cred că nu mai poți aștepta un moment cel puțin ca să-mi trimiți ori prin Blank pentru Banca Comercială Roma, ori depunînd suma la Banca Națională la București în numele Dlui Alexandru Lahovary, ministru la Roma, iar chitanța mi-o trimiți mie prin poștă.

Domnul ministru are un depozit de bani la B(anca) Națională și mi-a spus că imediat ce-i voi arăta chitanța trimisă de tine, îmi dă bani Domnia lui. Vezi deci că în 3—4 zile pot avea banii. Nu-mi scrii dacă ai mai dat vre-o bucată de a mea. Apoi te-am rugat să-mi păstrezi sala numai pentru 1—15 Decembrie în caz că nu poți să mi-o dai pentru 1—15 noiembrie.

Îmi spui că expozițiile merg prost. Fănuță Dumitrescu care e aici de cîteva zile mi-a spus că toți s-au umplut de bani.

Ce mai faci tu?

Noi bine cu sănătate. Spune complimente băieților, lui Aurel Constantinescu și lui Titeanu multe salutări. Pe tine te sîrută

Lucian

Oti lucrează — așa că scuizîndu-se că nu poate să-ți scrie îți trimete multe salutări.

Lucian

Epistolele patetice de mai sus documentează pe istoricul picturii românești și pe admiratorii de pretutindeni ai operei lui Lucian Grigorescu asupra vitregiilor cu care acestuia i-a fost dat să lupte, deși bursier al statului român, pe drumul perfecționării lui artistice într-o vreme cînd „favoriții” lipsiți de talent și beneficiind de relații cu suspușii regimului burghez din țară dispuneau de schimb valutar din partea Ministerului Artelor și de punctualitate în livrarea subvențiilor nemeritate, neacoperite de talentul și de vocația plastică a titularilor.

Umorul amar stilizat epistolar pe marginea „greutăților ce îmi împin mereu” dă alteori loc protestului legitim al lui Lucian Grigorescu împotriva indolenței, bunului plac și haosului de criterii ce guvernau sectorul culturii de-acum o jumătate de veac și-n care pictorul dobrogean înscrisa un mesaj profesional de clasicitate perenă. Originalele scrisorilor se află în arhiva mea de autografe.

AUGUSTIN Z. N. POP

(ETHEL ȘI SILVIU BĂIAȘ)

vocația monumen- talului

„Pentru început, să facem structurile dinamice“ ! Regăsim, cred, în lapidăritatea profesiunii de credință a unui Gaudi, nu numai nobilul efort al artistului de a da o replică tradiției secolelor, în arhitectură, cît necesitatea de a găsi cea mai potrivită expresie statuariată nelineistă și fertilului clocoț al spiritului modern, romantism și luciditate, patos și echilibru. M-am gîndit acum tocmai la acest precursor al artei contemporane, fiindcă mi se pare că această dinamică a structurilor definește tot mai plenar plasticianul care are vocația monumentalului concurînd și el la o cît mai rafinată estetică urbană. Și m-am mai gîndit fiindcă lucrările unor pictori ca Ethel și Silviu Băiaș sînt, de fapt, impresionante flăcări albe, fragmentînd masivitatea pereților noilor construcții, șoaște catifelte, cu parfumuri ametoare de culori...

I-am găsit pe cei doi pictori în ambianța cunoscută a atelierului. Ascunse între salcîmi și oțetari frunzoși, atelierele de creație de la Mamaia impresionează vizitatorul nu numai prin atmosfera de poezie și mister ce le înconjoară, cît prin blocurile mari, de piatră, ce așteaptă atingerea cu dalta pentru a deveni păsări albe și frumoase, trăind o a doua viață, a statuilor nemuritoare. Cuptorul de sticlă zumzăind înfundat, semn al lucrului de zi și noapte, material brut, peste tot, neprelucrat încă, tablă, fier, țevi, elemente banale ale unui joc complicat, cu atîtea necunoscute. De cealaltă parte, intrarea apare strălucită de trunchiuri retezate de copac, de „pietre de arman” (cu care dobrogenii treierau grîul pînă acum 30 de ani), fcluite de ploii, cu rotunjimi mingioase, ori inundate de vârtejul culorilor creișurilor, a graciilor și spinoșilor trandafiri. Pregătît astfel, la intrare, vizitatorului i se dezvăluie treptat universul specific, populat de diferite obiecte funcționale — mobilier, materiale și ustensile de lucru, vase, cărți — într-o asociere numai în aparență eteroclită. Aceste obiecte, ce-i apar intrusului ca bizare, fantastice ori voit excentrice, au, de fapt, o logică distribuire. Aici, în aceste camere — ce și-au cucerit o nouă identitate — lucrează Ethel și Silviu Băiaș. Pasiunea lor rămîne arta monumentală. Am în față zeci și zeci de schițe, secretă succesiune de idei și forme, care preced lucrarea definitivă. Drumul acesta, deloc lin, de la schiță la altă schiță, mereu la altă și abia tirziu — cînd s-a fixat conturul definitiv al operei viitoare — la lucru propriu-zis. pe material, este, spun eu, o dovadă a seriozității și probității profesionale. Renunț la orice divagație și încerc să află de la oaspeții mei cît mai multe lucruri legate direct de ultimele lor lucrări...

— Am văzut mozaicul recent terminat, care decorează holul sediului Comitetului județean de partid. A fost, îmi închipui, o operă migăloasă, cel mai la îndemînă argument fiind cele peste 50.000 de cubulețe de marmură colorată încastrate manual în cimentul ud... Personal, am apreciat armonia deplină dintre imaginea figurativă — ca simbol — cu efectul decorativ al liniei compoziționale, tehnica de îmbinare — valorație...

— De fapt, îmi răspunde Ethel Băiaș, am vrut să cuprind în această compoziție elemente definitorii, activitățile specifice județului nostru. Am pornit de la stema județului Constanța, închegînd însă într-o altă viziune arabescurile liniilor, elementele simbolice, heraldice, de muncă ori de faună, conferind ansamblului mai multă grație și unitate. Am optat, de această dată, pentru distribuirea culorilor pe planuri mari, în așa fel, încît să ne adevăm locul de decorat, suprafețe date, ținînd cont și de forma sa dreptunghiulară — cu latura de sus ușor convexă —, ca și de spațiul de amplasare, de lumină, recul, unghiurile din care este privită din mers etc...

Există între această compoziție de ultimă oră și lucrările celelalte ale celor doi pictori o firească legătură, o comuniune, ceva adînc le leagă, dîndu-le consistență și unitate. Cele 7 lucrări de artă monumentală destinate stațiunii Olimp, executate în colaborare cu Ion Stoica, pot să-mi susțină ideea. E adevărat, în acest din urmă caz, tehnica de lucru a fost cu totul diferită. Ca material folosit: mozaicul de marmură cu ciment alb, turnat în cofraje în forme prestabilite, implantate apoi în peretele de terasit. Concepînd decorarea nu a unei suprafețe singulare ci a unui ansamblu de construcții, ei au ales tehnica ce permitea organicitatea fiecărei lucrări în parte. Ei au știut apoi să valorifice ingenios și efectele de umbră și lumină, la Mangalia mai intense ca oriunde. Se remarcă mai cu seamă sobrietatea ansamblului, albul pur al lucrărilor asociindu-se cu verdele copacilor și albastrul cerului. Și am convingerea că reușita s-a datorat, cum mai spuneam și în altă parte, colaborării fructuoase cu arhitectul, atît la stabilirea suprafeței de decorat cît și în ce privește gășirea soluțiilor de transpunere: material, tehnică, amplasare, distribuirea elementelor pe suprafața dată etc. Totul făcut nu la întîmplare, ci prin calcule precise, matematice, prin consultarea, în tot intervalul muncii pe șantier, a arhitectului proiectant Șerban Manolescu, de la Institutul de proiectări „Carpați” din București. Am ajuns astfel la prezența artistului pe șantier. Mi se pare că ea se impune ca o necesitate... Ur-mărînd execuția, artistul poate să intervină la timp, să opereze eventuale schimbări, să corecteze unele detalii, în funcție de noile cerințe, ce se ivesc pe parcurs, pentru că, așa cum spunea Delacroix, „execuția... trebuie să țină seama întotdeauna și de imprevizibile... Ea nu va fi frumoașă decît cu condiția ca acesta (artistul, n.n.) să-și fi rezervat libertatea de a-și da puțin drumul, de a găsi ceva nou în timp ce execută”. Decorațiile de la stațiunea Olimp, variate ca subiect, sînt în același timp unitare prin aceea știință a grupajului, prin compunerea unor mase echilibrate, prin eleganța asigurată de calitățile albului. Cît privește tematica, Silviu Băiaș îmi mărturisea...

— Am considerat întotdeauna necesară legătura artistului cu realitatea, cu viața, cu mediul înconjurător. Bogăția impresiilor vieții se plantează adînc în conștiința artistului, ele reapărînd apoi, transfigurate, în creația acestuia. Așa îmi explic faptul că acum zece ani, cînd ne-am stabilit la Constanța, portul, cu elementele lui componente, ne încălzea imaginația, el apărînd, aproape obsesiv, în lucrările noastre de pictură și grafică, în variate ipostaze. Artă prin excelență decorativă, arta monumentală preia și transpune mai firesc elementele ce se pretează unei interpretări libere, cu posibilități de stilizare. Iată de ce mediul înconjurător ne-a sugerat, pentru stațiunea Olimp, compoziții ca „Soarele”, „Ziua și noaptea”, „Scoica”, „Calul de mare”, „Păpădia” etc.

În liniștea calmă a atelierului am mai vorbit despre talent, despre încrederea artistului în forța sa creatoare, despre necesitatea îmbogățirii mijloacelor de lucru, inventivitate și receptivitate, despre relația dintre creație și realitățile vieții contemporane etc. Ansamblul creației celor doi pictori constă în — Ethel și Silviu Băiaș — gravură, pictură și artă monumentală, ne convinge încă o dată că „talentul nu se obține decît cu prețul timpului și al studiilor”, dar și al muncii pasionate, totale.

FLORICA POSTOLACHE

ZILELE CULTURII LA CONSTANȚA

Reluarea, de la an la an, a unor manifestări de amploare, nu este expresia unui automatism cultural și nici nu înseamnă topirea în niște tipare comode a unor intenții, bune, de a cuprinde, într-un fel, roadele activității artistice dintr-o anumită perioadă. Nevoia de sinteze, de bilanțuri, se exprimă nu numai în cifre și referate detaliate ci, mai ales, printr-o publică recunoaștere și etalare a rezultatelor, prin intermediul spectacolului viu, ori a comunicării eseistice. Se relevă în felul acesta, o dată mai mult, mobilul intim al artei, amatoare sau culte, se supune judecății cetății produsul artistic ; o bivalență necesară, în care este cuprins însăși sensul major al niciodată perisabilei relații artist-operă-spectator.

„Serbările mării” reprezintă în acest sens un festin estival al cîntecului, dansului, teatrului, dovedindu-se, de trei ani încoace, o modalitate fericită de comunicare publicului constănțean, turiștilor din țară și de peste hotare, a plenitudinii, multilateralității mișcării artistice din orașul nostru. Ele se situează însă pe o coordonată pur spectacolologică ; o evaluare de altă natură se făcea simțită, o reuniune artistică care să fie dublată și de un obstinat caracter de lucru, de cercetare, de dezbateri, în plenul creatorilor din acest spațiu spiritual, ori legați (nu numai sufletește) de el. O manifestare menită să-i cuprindă și pe scriitorii, pe plasticienii, arhitecții, muzeografil, arheologii din județ, care îndeobște nu prea au parte de prea multe manifestări de mari dimensiuni. Iată, deci, care au fost cîteva prime temeiuri ce au dus la proiectul „Zilelor culturii la Constanța — Pontica —, ce se vor desfășura între 17 și 24 octombrie.

Aceste 8 zile ale științei și culturii constănțene le gândim ca pe un nou prilej de adîncire a legăturilor dintre creatorii și specialiștii din unele domenii științifice, cu viața oamenilor muncii, în scopul materializării și la nivelul județului nostru a programului elaborat de conducerea partidului, privind îmbunătățirea activității politico-ideologice, pe baza propunerilor formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Am dori, bineînțeles, să le investim cu aura permanenței, această primă ediție fiind hotărîtoare pentru ca manifestarea constănțeană să intre în tradiție, să devină o dominantă în viața științifică și cultural-educativă a acestui colț de țară. Manifestările programate, deși variate ca tematică, sînt concentrate spre un singur scop : eficiența maximă a activității științifice, culturale, artistice... Acum zece ani am organizat ceva asemănător. Faptul că aproape toate propunerile, toate ideile, toate concluziile înscrise în epilogul acelei trecute manifestări au prins pînă acum viață, ne dă dreptul să avem, a priori, e drept, certitudinile în ce privește utilitatea unei atari inițiative. Campania de decorare a litoralului — începută atunci — a impus lucrări și artiști remarcabili. Este timpul, acum, ca și această acțiune să se bazeze pe o concepție unitară, tatonărilor și întimplării să-i ia locul funcționalitatea rațională, integrarea fiecărei opere de artă monumentală nu numai în ansamblul

arhitectonic ori peisagistic al unui colț sau altul de stațiune, ci într-o viziune cuprinzătoare, a întregului litoral. Acum zece ani s-a mai luat inițiativa înființării muzeelor Constanței. Între timp, Muzeul de artă, muzeele din Medgidia, Limanu, Topalu, și-au cucerit un bun prestigiu, o binemeritată popularitate, în firească euație cu fondul plastic, de mare valoare, etalat în sălile de expoziții. Ne gândim acum la un muzeu de artă contemporană, la unul de artă plastică dobrogeană... Deși profilul lor este sensibil diferit de al Muzeului de arheologie și al Muzeului de artă populară, ele suportă totuși alăturarea într-un mare complex muzeistic, în care vor fi circumscrise și „Delfinariul”, „Micro-Delta” etc. Și valorificarea monumentelor istorice se cuvine a intra într-o nouă etapă. Punerea în valoare a mozaicului roman a reprezentat un prim eveniment arheologic constănțean. Eveniment urmat de altele și altele, nu mai puțin importante și la care, într-un viitor apropiat, se vor adăuga : Complexul Iupestru de la Murfatlar, recondiționarea Cetății Histria, lucrările de la Adamclisi și Mangalia.

Prima ediție a „Zilelor culturii la Constanța” va debuta cu o premieră teatrală : „Ovidius” de Grigore Sălceanu. O premieră ce marchează în același timp sărbătorirea a 20 de ani de activitate a Teatrului de dramă și comedie din Constanța. Vernisaje de expoziții apoi („20 de ani de activitate teatrală”, „Dobrogea în literatură”, „Dobrogea în arta plastică românească”), colocvii („Revista „Tomis” în viața politică și cultural-științifică a „Dobrogei”, „Ce vor să fie și ce sînt revistele școlare?”, „Ce fel de muzică vrem să creze compozitorii noștri?”), recitaluri de poezie, înfîlțiri ale scriitorilor din localitate și din alte centre de cultură ale țării cu oamenii muncii, o sesiune științifică a Muzeului de arheologie, constătuirii de lucru pe șantierele arheologice de la Histria, Adamclisi, concerte de muzică ușoară etc. „Zilele culturii la Constanța” alătură trei aniversări : 20 de ani de activitate teatrală, 10 ani de la înființarea Institutului pedagogic și 5 de la înființarea revistei „Tomis”. Din program nu vor lipsi nici vizitele de lucru : la Medgidia, pentru aprecierea și discutarea lucrărilor realizate de cei 17 ceramiști, artiști consacrați ori studenți ai Institutului „Nicolae Grigorescu” din București. În cadrul primului Simpozion național de ceramică, în vara acestui an, o altă la Complexul de ateliere ale artiștilor plastici constănțeni. Și, chiar amintind serbările populare, spectacolele de folclor ce urmează să aibă loc la Hirșova, Cernavodă, Cobadin, Negru-Vodă etc., imaginea acestei grandioase manifestări nu va fi decît parțială, atît de multe sînt verigile sale, atît de suficient efortul de a-i sensibiliza, prin anterioritatea cuvintelor, organicitatea.

Ce vor reuși, cu adevărat, să fie aceste „Zile”, nota lor particulară, care să le substanțializeze în atît de bogatul peisaj științific și cultural al țării, vom putea spune numai după consumarea acestei prime ediții.

DUMITRU FĂLTICEANU

Fixată ca direcție de îmbunătățire a procesului educației comuniste odată cu începutul noului an școlar, **predarea științelor sociale** a beneficiat de o tratare specială în cuprinsul expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu la consfătuirea cu activul de partid din domeniul activității politico-ideologice. Ideile expuse cu acest prilej, unanim cunoscute și recunoscute ca fiind de o importanță hotărîtoare pentru situarea disciplinelor de științe sociale, a procesului educației comuniste în ansamblul său, pe coordonatele unei înalte eficiențe practice, constituie un îndreptar principal și metodologic pentru **toți** profesorii de științe sociale, pentru **întregul** corp didactic a cărui activitate disciplinară la catedră se situează sub incidența adevărurilor fundamentale ale filozofiei noastre marxist-leniniste. Este motivul esențial pentru care problema îmbunătățirii predării științelor sociale în școală se constituie în temă de dezbateri ; disciplinele de științe sociale — adevărate **științe matrice** în structura universului școlar — își răsfrînge valoarea lor modelatoare asupra **întregului** proces de învățămînt.

În această ordine de idei, la începutul unei noi perioade de activitate școlară ca cea de acum, rețin îndeosebi atenția citeva principii metodologice, care deși derivă din importanța și specificul științelor sociale, au însă o valoare aplicativă ce se răsfrînge într-un fel sau altul asupra tuturor disciplinelor. E vorba mai întîi de caracterul de **îndreptar practic** pe care adevărurile acestei științe se cer să-l dobîndească în procesul de educație comunistă a tinerei generații. În sublinierea acestui fapt, afirmațiile profesorilor au un punct de vedere comun. derivat dintr-o realitate comună. anume că astăzi elevii își însușesc multe noțiuni din domeniul științelor sociale și al celorlalte discipline, mai

creația pedagogică și predarea științelor sociale

puțin însă **priceperea, instrumentul concret** cu ajutorul căruia să recreeze în viziunea lor individuală, și **îndeosebi la nivelul comportamentului lor cotidian**, noțiunile însușite, cu toate consecințele hotărîtoare pe care acest proces le implică pentru o personalitate în formare. Referitor la acest aspect, documentele de partid subliniază pe bună dreptate că ideile științelor sociale, spre a-și putea valorifica practic uriașa încărcătură educativă, se cer însușite de către tinăra generație, firește, mai întîi în semnificația lor noțională, dar și mai mult în semnificația și importanța lor politică. Si de modul în care o asemenea problemă atît de importantă este rezolvată — iar imperativul soluționării ei optime se ridică acut în fața noului an școlar — depinde capacitatea de sinteză a elevilor în evaluarea multiplelor surse de solicitare, dar și mai mult încă depinde pregătirea lor de a se integra rapid într-un colectiv de muncă și a-i răspunde acestuia pe măsura exigențelor.

Se înțelege de la sine că situarea științelor sociale la un asemenea nivel de importanță în procesul educației comuniste dictează în primul rînd înnoirea metodologică a predării, prin renunțarea la practicile nu o dată scolastice concepute pînă acum, cit și prin introducerea unor procedee deopotrivă de vii și de viabile, pe măsura caracterului însuși al acestor discipline. Așa cum s-a subliniat și cu alte prilejuri, sistemul predării științelor sociale trebuie să dobîndească, sub raport metodologic, caracterul de **laborator al gândirii, al conștiinței**, adică să ofere pri-

oritate structurării unei gândiri clare, cristalizării unor puternice convingeri comuniste de viață și doar pe această bază să-și propună creșterea volumului de cunoștințe. Ceea ce se traduce, între altele, prin cerința ca întregul curs al unei judecăți individuale, formulate la lecția de filozofie și socialism științific, de la receptarea cuvintelor la punerea lor în relație și la elaborarea unor concluzii mai largi, să nu mai fie schematizat și localizat doar la etapa finală — formularea unor „reguli de ținut minte”, ci să-și subsumeze o serie de tentative de a cupa întreaga individualitate a tînarului.

Dar ce înseamnă, de fapt, creație pedagogică în predarea științelor sociale și, într-un sens mai larg, în însăși sfera procesului de educație comunistă ? Este evident că un răspuns afirmativ dat acestei întrebări poate fi situat nu atît în sistemul ordonator, în structura de constituire a disciplinelor sau în sfera conceptului ca atare, abstracte și suficient de sistematizate prin însăși natura lor spre a mai putea fi supuse teoretizărilor de tot felul sau eventualelor inovații dintr-o oră de clasă. Cîmpul de intervenție creatoare a profesorului rămîne **activitatea practică, formarea unor oameni cu o înaltă pregătire umanist-științifică și cu un profil moral și spiritual complet nou**. Iar o primă cerință didactică rezultată de aici se concretizează în reliefaarea condiționărilor reciproce dintre filozofie și celelalte discipline școlare, dintre crezul individual filozofic și comportamentul cotidian individual. Cu atît mai mult cu cît este înțeles mai bine faptul că filozofia marxist-leninistă nu numai că îngăduie, dar solicită chiar, ca pe o necesitate de a-și afirma puternica ei individualitate specifică, frecvente apeluri la cunoștințele celorlalte discipline școlare, la fondul de atitudini mo-

rale care delimitează în sfera activității sociale o anume personalitate.

De altfel, nu e greu de observat cum **imperativul situării întregului proces educativ pe o treaptă superioară** se constituie ca o altă direcție de îmbunătățire fundamentală a muncii școlare în anul abia început. Și aici, ca în întreaga sferă socială de manifestare a școlii, cele mai recente documente ale partidului nostru au o excepțională valoare principală și metodologică. Iar prima direcționare a importanței lor vizează **reconsiderarea sub multiple unghiuri a determinărilor existente astăzi între instrucție și educație, ca elemente corelative ale unui singur întreg**. În planul activității concrete la catedră și în afara ei se resimte o acută nevoie de a se preciza mai bine raporturile existente între aceste două laturi, și în același timp, de a fi îmbogățite în lumina rolului actual pe care școala îl are pentru educarea comunistă a generațiilor tinere. Și dacă o asemenea precizare nu poate fi îndreptată decît spre depășirea înțelegerii dicotomice, **îndeosebi în planul practicii școlare**, în sensul abandonării delimitărilor forțate, așa cum deseori s-au efectuat ele pînă acum, între instrucție și educație, e ușor de observat că tocmai pe calea unei strînse legături între aceste două aspecte esențiale ale procesului de învățămînt se produce innobilarea și activizarea lor în perspectiva celei dintîi, celei mai cuprinzătoare și celei mai importante sarcini ce-i revine școlii : formarea omului nou, om cu vocația construcției comunismului. **De aceea, astăzi mai mult decît oricînd, condiția de activist social, de promotor al politicii partidului pe tărîmul atît de complex cum este cel al formării oamenilor pentru muncă, pentru viață** definește succint dar cu pregnanță prima mare datorie educativă a școlii.

Odată fixată această chestiune de principiu în termenii ei reali, apare și mai evident faptul că **întreg conținutul educativ al procesului de învățămînt, definit tocmai ca o rezultantă esențială și firească a întregii activități școlare, nu poate fi privit, din această cauză, ca o emanație spontană, prezentă oricum și oriunde** întîlnim activitate școlară. Refuzîndu-se acestei înțelegeri simpliste, el își afirmă puternic cadrul său organizat, de **regulă prioritar**, și prin aceasta își reclamă un întreg arsenal de procedee specifice. Nu stă, desigur, în intenția acestor rînduri să încerce delimitarea unor asemenea procedee, dar chiar și fără o astfel de intenție apare foarte clară ideea că mai vechea concepție cu privire la „educarea general-umană”, pe coordonate „general-valabile”, într-un spațiu „existent în general” apare ca depășită în actuala etapă de activizare a școlii. Desigur, educarea general-umanistă este o componentă esențială a școlii românești contemporane, derivînd din înseși noile condiții istorice, — **condiții specifice vastului proces de edificare a unei orînduiri superioare în primul rînd în atîtudea ei față de om** — în care școala noastră există. Dar tocmai în lumina acestor condiții specifice din care derivă, un asemenea concept educativ își reclamă o nouă evaluare, în sensul întăririi caracterului politic, marxist-leninist, al lui și al întregului proces de învățămînt.

Iată schițate principalele direcții de perfecționare a activității școlare, așa cum rezultă ele cu o deosebită claritate din sarcinile puse de conducerea partidului în fața întregului învățămînt. Se înțelege însă de la sine că, evaluate în importanța și în multiplele semnificații ce le sînt proprii, asemenea direcții solicită, tocmai spre a fi transpuse cu fidelitate în practică, desfășurarea unui proces mai larg de îmbunătățire a muncii școlare, în direcții pe cit de numeroase pe atît de distincte — toate convergînd însă spre cultivarea valorilor gândirii și inițiativelor practice, spiritului revoluționar finalizat într-un conținut proces de perfecționare și autoperfecționare, care alcătuiesc profilul omului nou, omul construcției comunismului în România.

I. SORESCU

MIHAI IORDĂNESCU

revistele școlare — debut și perspective

Actul editării unor reviste școlare apare ca „o expresie a unei necesități de ordin spiritual. Ea concretizează năzuința elevilor de a se exprima cu gîndurile și simțămintele lor firești în paginile unei publicații care să fie, în primul rînd, numai a lor și-și propune să stimuleze și să încurajeze tot ce reprezintă talent și muncă creatoare în rîndurile tineretului școlar...”, să fie „un atelier în care oricine va dori va putea să-și facă ucenicia în arta atît de dificilă și nobilă a cuvîntului” („Lyceum), în care tinerii elevi să-și poată exprima „năzuințele și gîndurile lor cele mai bune” (**Orizonturi**), nestinsa lor sete de exprimare și afirmare. Dintr-o asemenea perspectivă programatică ne-am decis a urmări activitatea revistelor editate pe lîngă diversele școli ale municipiului Constanța.

Am constatat finalmente existența a opt unități școlare care au realizat pînă în prezent asemenea reviste : cîinci licee — **Lyceum** a Liceului nr. 2, **Mlădițe** — a Liceului nr. 3, **Șoaptele mării** — a Liceului nr. 4, **Ecouri** — a Liceului pedagogic, **Mercur** — a Liceului economic, — și trei școli generale — **Muguri** (Școala generală nr. 1), **Pescăruș** (Școala generală nr. 26) și **Orizonturi** (Școala generală nr. 27). Dincolo de marea diversitate a prezentării grafice corespunzător posibilităților materiale ale fiecărei școli — de la simpla litografare (**Muguri, Pescăruș**), pînă la tipăriuri în toată regula (**Lyceum, Mlădițe**) —, se află un ciudat microunivers, bogat populat de sentimente, visuri și idealuri, dorințe și speranțe specifice adolescenței, emanînd un puternic entuziasm juvenil — „Sînt tînăr și-o spun cu mindrie/ Sînt tînăr și mulți vor să fie/ Sînt tînăr și vreau «fericire»/ Sînt tînăr și vreau «împlinire»”. (L. Petcu, **Pescăruș**). În ciuda bogatei arii tematice se pot desprinde ci-

teva planuri principale în perimetrul căroră se poate circumscrie activitatea acestor reviste.

O bună parte din spațiu este dedicată reflectării vieții școlare cu problemele ei specifice ce frămîntă în egală măsură elevii și conducerea diverselor școli. Revista Liceului pedagogic, spre exemplu, face un cald și emoționant elogiu profesiei de educator, iar revista Liceului economic — **Mercur** — acordă o mare importanță problemelor ridicate de profesiunea de contabil, nou-tăților contabile etc. Sînt tratate, de asemenea, probleme de importanță imediată, ca bacalaureatul (**Mercur** organizează o amplă discuție despre ceea ce înseamnă bacalaureatul, examenul de absolvire al școlii generale, orientarea profesională), **Muguri** prezintă o binevenită și inspirată imagine a rețelei școlilor post-generale tehnice din județul Constanța, iar **Orizonturi** organizează masa rotundă „Ce meserie este mai frumoasă ?”. Bogat ilustrată în paginile revistelor este și activitatea cercurilor științifice, artistice, practice din școli, performanțele atinse de elevi la diverse concursuri, olimpiade, manifestări artistice.

O mare atenție se acordă în paginile majorității revistelor educației cetățenești („A fi elev este o meserie, o meserie ca oricare alta, o meserie care presupune muncă, disciplină, dăruire” — **Ecouri**), patriotice („Ni-i dragă țara noastră, ni-i dragă, o iubim ! Trecutul ei de glorie scaldat în singe-l știm/ Ni-i dragă țara noastră cu munte și cîmpie/ Din luptă e născută, sădită e cu glie” — **Pescăruș**) ; aceeași revistă publică pe două pagini portretele celor mai buni elevi.

Găsim, de asemenea, în cuprinsul revistelor, pagini întregi dedicate aniversării

VALOAREA NU AȘTEPTA NUMARUL ANILOR...

Cercetarea interdisciplinară, sondarea unor noi domenii ale științei — altele decât cele tradiționale —, abordarea, pe plan internațional, a unor direcții de investigație determinate de cerințele deceniului al optulea au dus la o dezvoltare fără precedent a corpului oamenilor de știință. Nu puțini sint, de altfel, sociologii care au observat faptul acesta, în relație mai ales cu transformarea științei în mijloc de producție, remarcind totodată, ca urmare directă a celor de mai sus, prezența unor contingente din ce în ce mai mari de savanți tineri în lumea științifică. Nu spunem, firește, un lucru nou, după cum nici apariția prestigioasă a omului de știință tânăr sau foarte tânăr nu este o noutate; o probează, dintr-o listă potențială foarte lungă, cazul lui Evariste Galois, al geneticianului Watson, al soților Curie și al altor alora. Vrem doar să atragem atenția asupra dimensiunilor contemporane ale integrării tineretului în lumea analizei, cercetării și descoperirilor științifice, cu rezultate atât de valoroase încât adagiul cornelian din titlu pare a fi fost spus, la vremea lui, ca un simbol al faptelor de azi. Pentru lucrări de genetică, un colectiv de savanți, dintre care cel mai „bătrîn” nu împlinise 35 de ani, a obținut, cu citiva vreme în urmă, un premiu Nobel; în inframicrobiologie, în chimie, în tehnologia mașinilor, ca să nu mai vorbim de astronautică și fizica nucleară — aceasta din urmă, aproape un apanaj al tinerilor — performanțele acestora sint unanim recunoscute pe plan mondial. La fel se întâmplă și în cercetarea marină. Vom face un scurt tur de orizont asupra prezenței tinerilor în acest domeniu al științei, atât de complex și cu extraordinare perspective, aplicabil într-o serie de direcții dintre care unele țin de rezolvarea citorva chestiuni vitale pentru omienirea de peste cîteva decenii.

Se știe, de pildă, ce importanță prezintă algele ca rezervă de proteine. Unul dintre institutele de cercetări cel mai bine puse la punct, în această direcție, este cel din Cehoslovacia al cărui director, Jiri Komarek, este un om sub 40 de ani, colaboratorii săi fiind, aproape toți, mult mai tineri. Specialiștii cehi au pus la punct o serie de instalații de cultură a algelor, dintre care una, deservită de ei, funcționează în R.P. Bulgaria, în condiții unice — fiind amenajată într-un lac cu apă minerală. Rezultatele sint deosebit de promițătoare. Incununate de succes sint și cercetările biologilor Pierre Nival și Jacques Gostan (Villefranche-sur-Mer) care au întreprins o prospectare algologică amănunțită a Mediteranei. În zilele noastre, problema algelor are implicații adinci în direcții diferite — iată motivul pentru care insistăm asupra acestui capitol al cercetării oceanologice; după cum se știe, două sint motivele principale care i-au împins pe oamenii de știință să studieze aceste plante ale „continentului albastru”: marea lor valoare nutritivă, ca furnizor de proteine vegetale, cu proprietăți complexe, interesînd atât hrana umană cit, mai ales, furajele (ceea ce atrage după sine mari perspective pentru dezvoltarea șeptelului) și cantitatea mare, practic inepuizabilă, cheltuielile de exploatare fiind foarte economice. Aceste fapte explică interesul arătat algelor în aproape toate institutele de cercetare marină de pe glob. Era firesc ca savanții tineri să se afle în primele rînduri ale cercetărilor. Doi dintre aceștia, japonezi, doctori în științe biologice, Umibayashi (Tokio) și Kawashima (Kushiro — insula Hokkaido) au ajuns, lucrînd în domeniul algelor macrofite, să pună la punct metode complexe de cultură a speciei Porphyra, o adevărată delicată, specie de mare productivitate. Umibayashi s-a ocupat și de cultura algelor roșii în mediu natural dirijat. Kawashima, pe de altă parte, a pus la punct cultivarea, în mediu natural, pe frînghii și pe blocuri de beton, a unor specii de macrofite de talie mare ca Laminaria, Undaria, Ecklonia. Parte din ele sint comestibile ca atare, parte — industrializabile. Alte exemple de tineri dedicați cercetărilor marine și cunoscute nu numai în țara lor ci în întreaga lume științifică? Mergînd pe firul ideii inițiale, am putea spune că tema acestui modest articol poate foarte bine forma obiectul unui studiu larg, de mari dimensiuni. Ne vom mulțumi, în ce ne privește, cu aducerea, în atenția cititorului, a unor nume ca acelea ale savanților Willfried Gunkel și Karl-Heinz Moebus de la stațiunea de cercetări Helgoland. Primul s-a făcut cunoscut prin lucrări de valoare privind microbiologia petrolului în apa de mare, elaborate împreună cu J. Trepkel; Moebus, la rîndul lui, a întreprins serioase studii de microbiologie a masei de apă în scopul găsirii celor mai eficace procedee de combatere, prin metoda folosirii unor bacterii adecvate, a produselor petroliere deversate în apa de mare. Nu a trecut prea multă vreme de cînd „Torrey Canyon” a provocat poluarea coastelor Franței, cu efectele economice și sanitare știute, pentru ca importanța unor asemenea cercetări științifice să nu fie evidentă. Unele bacterii, descoperite de Gunkel, în afară de faptul că dezintegrează produsele petroliere, pot fi folosite la sinteza unor proteine în scopul obținerii de hrană sintetică pentru animale. Remarcabile, de asemenea, sint lucrările cercetătoarei sovietice A. Tîbani, efectuate pe baza unor experimente întreprinse în Marea Neagră. În România, cercetarea marină se bucură, de asemenea, de substanțialul aport al unui contingent de tineri de deosebită valoare. Chiar și o enumerare succintă a numelor și lucrărilor poate ilustra sugestiv acest fapt. La Institutul de biologie „Traian Săvulescu” al Ministerului Învățămîntului, a întreprins lucrări asupra algelor marine cercetătorul Alexandru Ionescu. În Dobrogea, la stațiunea „Prof. Ioan Borcea”, Pia Mihnea a reușit să colectioneze o serie de tulpini, după îndelungul experiențe, cu zeci și sute de probe de laborator, după numeroase observații caracterizate prin precizia științifică a detaliului și a considerării tuturor factorilor biochimici. Problemele acestei o preocupă de nu mai puțin de cinci ani, timp în care cercetătoarea româncă a reușit să pună la punct cîteva rețete personale de preparare a mediilor de cultură. Dacă studiile privind alegele microscopice de apă dulce sint, ca să zicem așa, mai cuprinzătoare, cercetarea algelor microscopice marine nu este întreprinsă de mult — ceea ce pune și mai limpede în evidență valoarea lucrărilor Piei Mihnea. De o mare seriozitate științifică sint și cercetările efectuate de Marian Gomoiu și Geza Müller în materie de biologie a ecosistemelor bentale din Marea Neagră, de evaluare cantitativă a stocurilor de nevertebrate și de alge macrofite, precum și cele privind ritmul de instalare a scoicii Mya arenaria, cîndva în cantități restrînsse iar azi — prezentă în stocuri enorme, de mare importanță economică. Remarcabilă este și activitatea Mariei Mirza, biochimistă.

Desigur, nu putem avea pretenția de a alcătui o listă exhaustivă a tinerilor savanți — și nu acesta ar fi fost, oricum, scopul. Numele și faptele amintite slujesc — nădăjduim — drept argument pentru ceea ce afirmăm la început: tineretul constituie astăzi, în lume, o prezență masivă, de mare valoare, în cîmpul științei.

Dr. HILARIUS SCOLCA

Problematica tineretului e atît de variată, atît de complexă, încît s-a spus — pe bună dreptate — că această categorie nu este numai — sau nu în primul rînd — o categorie de vîrstă, ci un proces. Un proces — intrucit **dinamica** este elementul său definitoriu.

De regulă, prin tineret e subînțeleasă populația cuprînsă între 13—24 ani. Dar la o asemenea determinare a extremerelor de vîrstă trebuie adăugat — în consens cu cele spuse mai sus — că această populație nu e omogenă intru totul (avem în vedere numeroasele și profunde transformări de ordin fizic și psihic ce au loc în această perioadă). Se poate face (și e necesară) o distincție între două subcategorii ale vîrstei: adolescenții — urcînd cam pînă la 18 ani, și adulții tineri — pînă la 24 de ani, aceștia din urmă prezentînd mai multă omogenitate. Adolescența e mai contradictorie, mai lipsită de omogenitate, deși există un factor de unificare și de omogenizare — școala, instituție ce-i cuprinde pe tinerii acestei vîrste și-i integrează unor norme comportamentale. Statutul acestei vîrste trebuie desigur definit în raport cu numeroși factori subiectivi, dar și obiectivi care determină această mișcare a vîrstei, care fac din adolescență un flux, o curgere permanentă.

Spre deosebire de adolescenți, la adulții tineri nota de stabilitate e mai distinctă și aceasta datorită, probabil, următoarelor cauze: dispar o serie dintre condițiile subiective de distorsiune comportamentală (odată cu maturizarea biologică mai ales); procesul de socializare se află într-o fază mai avansată; în cele mai multe cazuri, aceasta e o etapă post-scolară, cînd acumulările datorate procesului de învățămînt se fac mai simțite în comportament, dîndu-i o notă de soliditate și stabilitate (evident prin aceasta nu înțelegem uniformizare).

Aflat în fața acestui fenomen complex care e tineretul, cercetătorul e de multe ori deconcertat, nu știe de unde și de ce să înceapă sau să termine; de aceea, studiul acestei vîrste trebuie să fie un studiu de echipă și **interdisciplinar**. Problematica tineretului nu poate fi epuizată doar din perspectiva unei științe. Aici e terenul de focalizare al unor discipline diferite: sociologie, pedagogie, psihologie, antropologie ș.a., în măsură să cuprîndă întreaga complexitate a vîrstei. Esențial este însă ca cercetarea să fie fundamentată riguros științific sub raport metodologic. Este tocmai ce oferă metodologia marxistă unei astfel de investigații. Evocînd problematica tineretului într-un articol, nu avem pretenția de a-i epuiza direcțiile de discuție. Opiniile noastre vizează, cu precădere, aspecte sociologice ale acestei perioade de vîrstă. O simplă enumerare a unora dintre fenomenele ce rețin atenția cercetării sociologice contemporane a tineretului e de natură să pună în evidență diversitatea și complexitatea acesteia. Sint astfel abordate probleme ca: atitudinea tineretului față de familie, școală, societate în general (și diferitele ei manifestări concrete); rolul social al tineretului, contribuția sa ca factor de schimbare; tineretul, timpul său liber și mass-media; atitudinea față de profesiune și muncă ș.a.

Chesiunea cea mai importantă este însă următoarea: semnificația, ponderea și rezolvarea diferitelor contradicții este esențialmente deosebită în raport de sistemul social-politic și uneori chiar de țara considerată. Dacă socialismul este cadrul ideal pentru dezvoltarea deplină a tineretului, nu același lucru se poate afirma și despre țările capitalului. Una dintre problemele fundamentale ce privesc tineretul este procesul de socializare, de integrare socială — problemă cardinală pentru orice sistem social-politic. Ea subînțelege și o anumită atitudine a tînrului față de societate. Este nu numai dorința, dar și obligația oricărei societăți de a introduce tineretul pe traseele sociale, de a-l racorda la scara sa de valori, ca o modalitate esențială de continuitate a unei civilizații. În acest scop s-au constituit căi de socializare din ce în ce mai organizate (printre ele familia, școala, instituțiile culturale, organizațiile politice și obștești ș.a.).

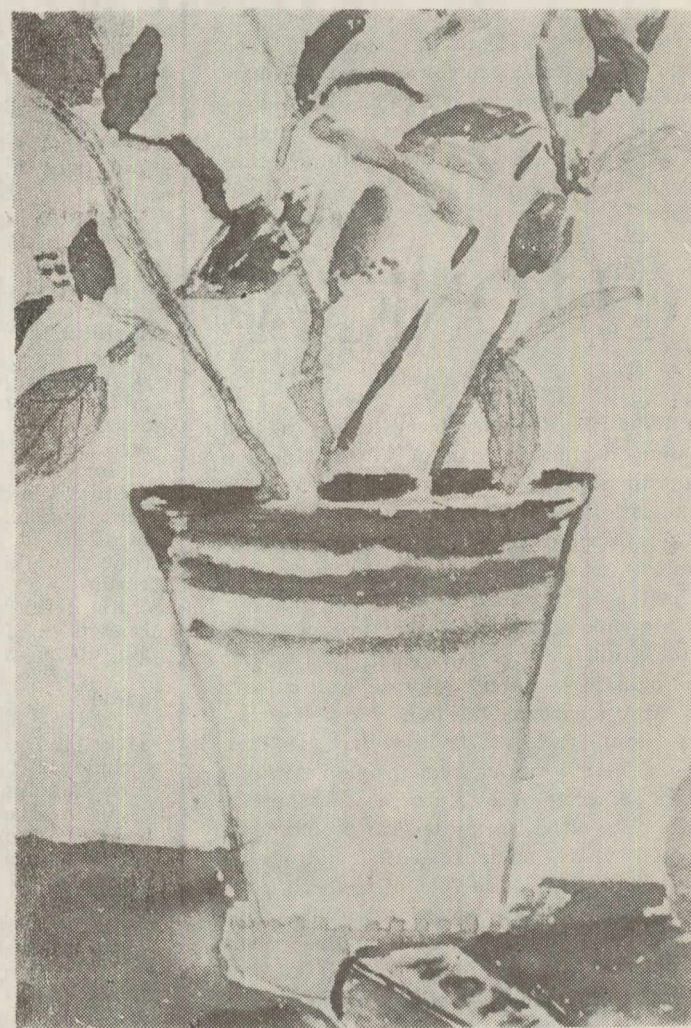
tineretul — aspecte sociologice

Este evident faptul că modul în care aceste instituții își realizează prerogativele este determinat de orientarea generală a societății respective. În țările cu orînduire bazată pe diferențe și contradicții antagonice de clasă vor exista — din punctul de vedere enunțat — două tipuri de disparități: inegalizarea șanselor de socializare rezultată din inegalitatea social-economică; de aici, contradicția între instanțele și factorii de socializare (familie, școală etc.), izvorită și ea din aceeași stare de fapt. În acest context procesul socializării e sinuos, contradictoriu, lent, cu efecte traumatice — unele din instituțiile de socializare apar unor categorii de tineri ca factori coercitivi. De aici pînă la refuzul și revolta socială, uneori anarhică, nu e decît un pas. Nu e în intenția noastră de a distinge între diferitele orientări ale mișcărilor de tineret din țările capitaliste care, de regulă, se inscriu între acelea organizate temeinic și cu țel politic clar definit — de înlăturare a orînduirii sociale respective cu una ce va asigura libertatea și egalitatea reală, pînă la acele mișcări contestatate, minate de un negativism total, care refuză fără discernămint și scop instituțiile sociale în general. Dar este esențial de subliniat că contestarea constituie o coordonată a mișcărilor de tineret din țările capitaliste și se realizează din ce în ce mai mult pe baza unui proces de clarificare politică a acestei categorii. (E tipică din acest punct de vedere atitudinea majorității tinerilor americani față de războiul din Vietnam). Această stare de spirit e izvorită evident dintr-un sistem social-politic inechitabil, care nu e în stare să ofere

nici o perspectivă viabilă, nici un ideal corespunzător tineretului, setei sale de autoafirmare. Contestarea este în fond o formă de a refuza o societate ce nu oferă șanse și garanții de realizare. De fapt societatea capitalistă accentuează la maxim un aspect al statutului tineretului și anume **marginalitatea**. S-a spus, și în bună măsură e adevărat, că marginalitatea în raport cu societatea adultă constituie o caracteristică a acestei categorii de vîrstă. În fond ce este tînrul (cu precădere adolescentul) decît un proces între vîrsta copilăriei și cea a adulțului? Societatea nu-l mai consideră copil, dar nu-i conferă încă statutul de adult. Această situație e accentuată și de distanța mereu crescîndă dintre momentul maturizării biologice și al celei sociale a tînrului. În vreme ce maturizarea biologică se realizează mai devreme (de aici și tendința căsătoriei timpurii), cea socială este întîrziată (sporirea duratei de școlarizare e un aspect). Pe traseul dintre aceste două momente, starea de marginalitate constituie un aspect al statutului tînrului.

Dar pe cită vreme în țările capitaliste marginalitatea se transformă în revoltă (sub influența sistemului social), în țările socialiste situația de marginalitate nu e simțită ca un blam, ca un factor înăbușitor. Societatea noastră oferă posibilitatea unității factorilor de socializare și mai ales posibilitatea angajării sociale a tineretului. De la revoltă la angajare e o cale lungă, care trece cu necesitate prin revoluția socialistă. Socializarea tineretului devine de fapt angajarea lui în amplul proces de construcție a societății socialiste, care oferă o altă scară de valori și largi disponibilități de autoafirmare și realizare plenară. În consens cu obiectivele generale ale societății noastre, s-a instaurat o nouă optică asupra rolului tineretului, o politică rațională de formare și utilizare corespunzătoare a uriașului potențial de resurse de care dispune tineretul. Putem spune că socialismul e o societate care simte și gîndește la nivelul generației tinere, fapt care constituie o garanție sigură a progresului său permanent.

EMIL PĂUN

ȘCOALA FASCINANTĂ A IDEILOR

(Urmare din pag. 1)

noastre. Prin aceasta, măsurile prezentate de tovarășul Nicolae Ceaușescu Comitetului Executiv, expunerea secretarului general al partidului la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative, încarcă cu generoase energii și indemnuri munca migăloasă de modelare și cizelare a personalității umane.

Și, în această toamnă a celor mai înalte năzuințe, gîndurile noastre se opresc cu speranțe pe băncile claselor și amfiteatrelor, unde elevi și studenți încep un nou an de lumină, acolo, în uzele de prelucrare a unui prețios mineral: inteligența umană. Ne amintim că numai în anii cincinalului, spațiul noilor construcții pentru laboratoare și săli de cursuri a atins o suprafață de 153.000 mp, adică echivalentul a 8.000 apartamente sau locuințe necesare unui oraș de 30.000 locuitori. Pentru fiecare student statul cheltuiește anual 12.000 lei, iar în cazul facultăților la care aparatura este mai scumpă și durata de studii mai mare, costul se ridică și pînă la 30.000 lei. Ne gîndim, în această toamnă plină de făgăduințe, la misiunile uriașe ce stau astăzi în fața școlii, în fața slujitorilor ei, în așa fel încît, o dată cu acest început de nou an școlar să se înlăptuiască, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „o cotitură radicală în munca din învățămînt”.

Anotimpul marilor împliniri, al izbînzilor brațelor și minților noastre... Ne gîndim la multiplele manifestări

științifice și culturale găzduite în ultima vreme de orașele patriei noastre (cea de-a XXI-a Conferință internațională Pugwash, cel de al IV-lea Congres internațional de logică, metodologie și filozofia științei, cel de al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine — toate la București, precum și Simpozionul internațional privind limba și literatura română, de la Neptun, sint numai cîteva) și ne mindrim cu locul prestigios al vieții științifice și culturale a României. Manifestări cu caracter internațional, care întrunesc personalități de seamă de pe toate meridianele, au devenit o certă mărturie a saltului nostru în cunoaștere și civilizație; ele sint o mărturie încărcată de înțelesuri a idealurilor noastre de pace și progres, a luminii minții și sufletului nostru. „Fie ca reuniunea de la București — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în mesajul adresat participanților la Congresul de logică, metodologie și filozofia științei — să constituie o contribuție de amplă rezonanță internațională la dezvoltarea științei contemporane, la eforturile omenirii progresiste pentru abolirea politicii anacronice de război și agresiune, a logicii forței și amenințării cu forța, de mult perimate și dezavuate de popoare, pentru instaurarea în lume a unor relații de respect și colaborare prietenească între toate națiunile, pentru salvagardarea păcii și destindere internațională”.

Victoriile cunoașterii umane, ale artei se împămîntesc, tot mai puternic la noi, ca adevăruri ale acestui popor, ale forței lui creatoare.

Sint imagini ce conturează nuanțat și multiplu viața noastră plină în idei și fapte, preocupările noastre diurne, împlinirile noastre. Sint imagini potrivite cu acest anotimp al vredniciei, cînd fiecare dintre noi, îmbogățit cu un ghiozdan nevăzut, se simte — pentru a cită oară? — din nou elev la școala fascinantă a ideilor...

TOMIS

● Sub înaltul patronaj al președintelui Consiliului de Stat al R.S.R., Nicolae Ceaușescu, s-au desfășurat la București lucrările celui de al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine. Specialiști din 30 de țări au dezbătut probleme de mare interes științific, privind străvechea cultură și civilizație a Bizanțului care interesează în mod direct perioada feudală a istoriei noastre și, în-deosebi, a Dobrogei. De remarcat faptul că tot România a găzduit, în 1924, primul congres de acest fel, inițiat și prezidat de celebrul istoric Nicolae Iorga.

● **Tinută la 10 septembrie** în Sala sporturilor, consfătuirea de lucru a cadrelor didactice din județul nostru a dezbătut, în lumina grandiosului program de educație comunistă elaborat de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, sarcinile ce stau în fața slujitorilor școlii și tineretului studios în anul școlar 1971—1972. Cei care au luat, cu acest prilej, cuvântul, au fost unanimi în a afirma hotărârea cu care întregul corp didactic din județul și municipiul Constanța, alături de toți învățătorii și profesorii patriei, se angajează față de partid, să traducă în viață principiile educației comuniste. În încheierea dezbaterilor, a luat cuvântul tovarășul Vasile Vilcu, prim-secretar al Comitetului județean Constanța al P.C.R., care a spus printre altele: „Ne sint vii în minte indicațiile valoroase ale secretarului general al partidului cu privire la îmbunătățirea muncii politico-ideologice și cultural-educative, a învățămîntului de stat, care trebuie să conducă la o cotitură radicală în întreg procesul instructiv-educativ. În acest spirit, este necesar ca toate organizațiile de partid și de masă din școli, comunistii, toate cadrele didactice să considere munca de educare a tineretului ca însăși rațiunea existenței lor, de ea depinzînd pregătirea generației care va conduce societatea noastră de mîine“. Cei peste 2500 de participanți la consfătuire au aprobat, într-o atmosferă de puternică însuflețire, textul unei telegrame adresate Comitetului Central al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu.

CRONICA

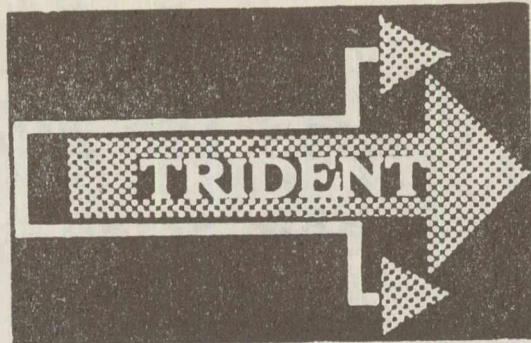
● **Expoziția de artă decorativă: Eugenia Buiuc Marinescu.** Plăcută surpriză pentru turiștii români și străini, cea de-a patra expoziție de artă decorativă a Eugeniei Buiuc Marinescu cuprinde exponate interesante prin fantezie și vervă. Pentru realizarea lor, au fost folosite cele mai diferite modalități: de la pictura pe sticlă în spiritul tradiției românești — la fantezii pe oglindă — imense suprafețe de culoare a căror structură amorfă își dezvoltă treptat esența ascunsă, de la pictura pe lemn — la mobilierul cu teme românești (bldare, amulete) etc. Autoarea exponatelor este, de altfel, o mesageră pasionată a artei noastre populare vechi, datinile și obiceiurile, tradițiile folclorice specific românești servindu-i drept sursă de inspirație. Spre exemplu, **Călușarii din Scornicești, Jocul fetelor din Căpîlna, Alai de nuntă, Sălișteanca**, tripticul **Adam și Eva** se remarcă printr-o exuberanță cromatică în care un albastru amintind pe cel al Voronețului deține rolul privilegiat. Opera Eugeniei Buiuc Marinescu se întindește prin ramele de lemn vechi, a căror tehnică de prelucrare le particularizează printre reușitele genului. Aceeași originalitate a formei se aplică unor idei generoase, ca aceea a mării văzute ca un leagăn de fertilitate și viață (**Alge, Faună marină, Apus de soare** etc.).

● **Chișinăoarea a concursului național** al fanfarelor pionierești, formația Casei pionierilor din Constanța a primit drept premiu o excursie în Iugoslavia, cu care prilej micii instrumentiști au dat o serie de spectacole.

● **O inițiativă meritorie:** cursul de reciclare, organizat de Inspectoratul școlar al județului, la care au luat parte aproape 300 de învățători și educatoare. Programul cursului a avut în vedere îmbogățirea cunoștințelor profesionale, pregătirea metodică și politico-ideologică a participanților.

● **În primele zile ale lunii**, Constanța a găzduit nava-scoală „Amerigo Vespucci“ a marinei militare italiene. Elevii de la „Accademia Navale“ au vizitat bricul „Mircea“ și diverse obiective de interes cultural și turistic din municipiul Constanța.

AL. MIHALCEA

LUCEAFĂRUL s-a schimbat atât de mult în ultima vreme încît nu putem trece cu vederea o atare metamorfoză atât de importantă pentru viața culturală. Au apărut rubrici noi, cele vechi și-au înnoit colaboratorii, o seamă de personalități literare se întîlnesc săptămînal în aceleași pagini ce și-au regăsit eleganta. Devitalizată în ultimul timp, revista a primit — de ce să nu recunoaștem — o infuzie necesară reclamată de altfel mai mult sau mai puțin timid de cititorii fideli, destul de sceptici într-un timp cu destinul acesteia. Academicianul Zaharia Stancu susține o rubrică de „mărturisiri“, Ov. S. Crohmăniceanu o alta intitulată „faptele și vorbele“, cronică literară a fost încredințată lui Ilie Constantin, Adrian Păunescu, ce umple cu prezența sa toată revista, redeschide seria mult gustatelor interviuri, Lucian Pintilie promite, de asemenea, (și așteptăm) lucruri spectaculoase. Semnează în aceeași companie Nicolae Manolescu, Nicolae Balotă, Mircea Martin. Luceafărul a devenit iară — și o spunem cu satisfacție — o revistă de primă mînă. Dar unde sînt tinerii?

ARGESUL (nr. 8/1971) găzduiește, sub numele de „Clasici și moderni“, o amplă anchetă („modernii“ își vor spune cuvîntul în numărul viitor) de o utilitate și importanță indiscutabilă, prin care se sondează opinia publică literară. Intervențiile critice, esteticienilor, poezilor și prozatorilor aduc puncte de vedere inedite în problema conceptului de **clasic**, căruia i-a dat consacrare definitivă G. Călinescu ca și alte studii din ultima vreme, dintr-o perspectivă modernă.

N. Manolescu consideră că o „literatură clasică trebuie să fie o literatură fundamental morală, în stare să subordoneze accidentalul și efemerul unei posibile definiții majore a omului“. În afara acestui aspect etic fundamental, clasicismul are și o variabilă din perspectiva căreia se poate defini ca un proces „de selecție, de opțiune deschisă: o literatură își inventează clasicii pe măsură ce se face pe sine însăși“. Făcînd distincții în universalitate, Edgar Papu stabilește literaturii noastre clasice trei calități fundamentale: aspirația și chiar setea de afirmare, preferința marcată dată temelor legate de pămîntul țării, spiritul critic și satiric. Cum unghiurile sînt atât de multiple, Florin Manolescu abordează conceptul prin prisma afi-

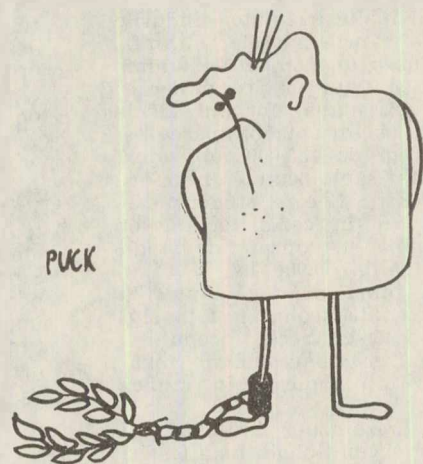
nităților marilor creatori dintr-o literatură, ce sînt, prin această calitate, clasici. Opera lor „realizează acel deziderat ideal al permanenței, al existenței veșnice, stabilind și impunînd un traseu schematic exemplar ce „la uneori un aspect fabulos, cînd scriitorul se **reîncarnează** în opera urmașilor săi prin care circulă ca o mare umbră protectoare.“ Reunite, aceste păreri și altele ar putea forma eventual, cu succes, o carte de o stringentă actualitate și utilitate.

IOANA SIMION

UN RĂSPUNS. Într-un articol intitulat **Exactitatea și romanul istoric actual** (Contemporanul nr. 36 din 3 sept. 1971), Ștefan Sorin Gorovei pledează pentru o reconstituire riguroasă a datelor atestate de documente chiar și acolo unde ficțiunea este scopul mărturisit al romancierului. Ca argument, semnatarul articolului aduce următoarea observație: „Poate să pară ciudat, dar mulți cititori ai romanelor istorice sînt înclinați să creadă drept adevărate întîmplările citite“. Un asemenea ar-

gument însă este luat din relativitatea gradului de cultură și nu poate duce la stabilirea unor principii estetice. Tot mai mulți cititori, prin școală și prin nemăsuratele surse de informație care le stau la dispoziție, au ajuns să evite confuziile de genul acesta. Romanul istoric, spre deosebire de istoria propriu-zisă, nu reface datele ci spiritul unei epoci. Este indiferent așadar dacă scriitorul numește un personaj „Neculai Velaga“ și nu „Neculai Cociga.“ Principalul este ca interesele care frămîntă epoca, relațiile caracteristice, temperamentele personajelor să capete în roman o înfățișare reprezentativă. Descriind un fragment de istorie cu fidelitate, autorul ar fi nevoit să includă și detalii inerte, nesemnificative sau chiar opuse tendințelor generale. Neavînd spațiu pentru totalitate, un asemenea autor preferă specificitatea. **Princepele** lui Eugen Barbu

este un exemplu elocvent în sensul acesta. Nici un domnitor anume nu poate fi identificat în persoana Princepelui, dar mentalitatea lui rezumă mentalitatea tuturor domnitorilor din epocă. Prin urmare, întrebărilor retorice ale lui Ș. S. Gorovei: „se mai pot admite opere care să nu respecte adevăruri istorice stabilite? Și care e valoarea lor ca opere de reconstituire istorică?“, li se poate da următorul răspuns: se pot admite asemenea opere în măsura în care nu respectă adevărurile, ci adevărul istoric. Valoarea lor ca opere de reconstituire istorică e inestimabilă deoarece completează, cu mijloace estetice, ceea ce istoria consemnează cu mijloace științifice.

GENERALIZĂRI. Pornind de la o carență reală a unora dintre cronicile literare („Un electism dubios oferă posibilitatea de a susține orice“), Aurel Dragoș Munteanu ia poziție în articolul **Intenționalitate** (Săptămîna culturală a Capitalei nr. 49, 10 sept. 1971) împotriva condamnării, de către critică, a cărților ce se nasc din cultură, și nu din trăire. „Este atîta prostie în asemenea afirmații — continuă pătimaș semnatarul articolului, de altfel, un interesant prozator — încît te miri cum de nu le este frică celor care le practică de înșuși foaia care le suportă“. Adevărul este că, pentru a se exprima lapidar, critica foiletonistică renunță tacit la explicațiile de rigoare. Orice cititor avizat înțelege însă că unei cărți i se fac obiecții nu atunci cînd provine din cultură, ci atunci cînd această cultură rămîne aridă, întîreținînd snobismul și confuzia dintre erudiție și artă. Ideile pot fi trăite asemenea unor experiențe vitale și rolul lor în literatură a fost foarte rar contestat. Ceea ce provoacă exasperarea cronicarilor literari este simularea talentului prin includerea în anumite texte a unor problematice lipsite de dramatism, conspectate din manualele de filozofie sau improvizate, sub forma unor aforisme pretențioase. Scriind o proză căreia i s-au făcut, în mod exagerat, obiecții de genul acesta, A. D. Munteanu forțează prin generalizare concluzia demonstrînd el însuși că, dacă nu un „electism dubios“, cel puțin o pasiune nestăvilită „oferă posibilitatea de a susține orice“.

IN ACEEAȘI REVISTĂ, Romul Munteanu continuă publicarea în cadrul rubricii **Cartea străină** a seriei de recenzii dedicate unor importante traduceri. Ca și altădată, semnatarul rubricii nu se limitează la prezentarea fidelă a cărții, ci folosește prilejul pentru a populariza în ansamblu opera autorului respectiv, pentru a defini mișcarea de idei la care aceasta este afiliat sau pentru a face scurte, dar instructive incursiuni teoretice. Autorul recenzat de data aceasta, André Maurois (cu a sa **Léila sau Viața lui George Sand**), îi prilejuiește, de exemplu, lui R. Munteanu formularea unei distincții între biografia romanțată și biografia literară, aceasta din urmă fiind definită ca o „reacție individuală față de documente“, ca o „fuziune între imaginația profund subiectivă a cercetătorului și faptul obiectiv ce se cere interpretat“. Totodată, în spațiul atât de restrîns al articolului își află locul și un concentrat istoric al drumului pe care l-a parcurs biografia modernă. Ru-

În salonul de aur al toamnei

Am coborît în Țara Vrancei, la Dragoslaveni, luminați de brazi, întunecați de nuci și am vorbit pînă au înmugurit și ne-au dat în floare paftalele.

În salonul de aur al toamnei s-a chemat că noi toți cei de față — Romulus Vulpescu, Violeta Zamfirescu, Ștefan Popescu, George Bălăiță, Radu Cărneci, Mihai Sabin, Ion Țugui, Rusalin Mureșanu, Ion Larian Postolache, George Dan, Ion Potopin, Ion Pannait, Florin Muscalu și alții — am alcătuit un salon literar.

Cîteva cuvinte au venit singure, le-am așternut pe frunze de viță, le-am sărutat și lăsat în mîinile albastre ale zilelor și nopților prin care și acum mai trec călare, la vînațoare. umbrele lui Delavrancea și Caragiale.

Am intrat apoi în crama soarelui și ne-am lipit lumina ochilor de acea rară sfișiere de vise — vraja și gloria locurilor — care se mai cheamă și Galbena de Odobești, și am plecat umiliți de fericire.

NICOLAE MOTOC

brica lui R. Munteanu este o dovadă în plus că „universitarii“ se pot adresa cu succes marelui public.

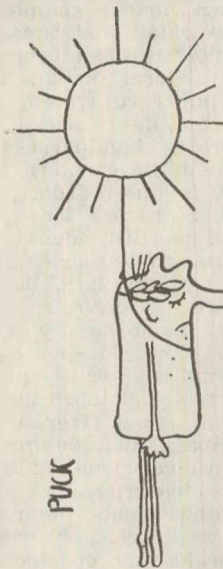
ALEX. ȘTEFĂNESCU

ERORI. Apărută în colecția „Lyceum“, cartea lui Aurel Nicolescu „Observații asupra limbii scriitorilor români“ s-ar putea, prin tentația titlului dar și prin prestigiul autorului ciștigat în ultimii ani prin lucrările sale de gramatică, să nu se mai găsească în librării. Nu intenționăm aici să ne spunem părerile noastre despre aceste comentarii, de cele mai multe ori interesante, fiindcă evidențiază unele din însușirile de limbă și de stil ale unor scriitori români, posibilitățile de exprimare artistică ale limbii noastre prin slujitorii ei cei mai de seamă: M. Eminescu, I. L. Caragiale, M. Sadoveanu, L. Blaga ș. a.

În rîndurile care urmează ne vom ocupa de paginile de la sfîrșitul cărții consacrate marelui poet T. Arghezi, cu intenția de a semnala cîteva din ideile pertinente ale autorului „Observațiilor...“ dar, mai ales, unele erori care din nefericire s-au strecurat în textul comentat. Încă de la început notăm o inexactitate ce poate păgubi pe cititorul neavizat: „Se știe astfel că oralitatea constituie una din trăsăturile importante ale limbii scriitorului“ (pag. 303). În cazul versurilor analizate afirmația e în parte incorectă, dar nu o putem accepta ca avînd valoare de generalizare despre stilul lui Arghezi, cîncscul ca foarte intelectual, criptic, posedînd un grad de dificultate ridicat în interpretare. O constatare subtilă se referă la organizarea enunțurilor lexicale în sfere semantice. Păcat însă că A. Nicolescu nu caracterizează suficient limbajul popular, „plugăresc“ al lui T. Arghezi, prin care poetul sugerează obîrșia elementară a omului de pretutindeni, dar și propria sa descindere cu care se mîndrea în vestitul „Testament“.

E adevărat că exegetul relevă cîteva expresii și locuțiuni populare, dar nu putem împărtăși afirmația că oralitatea e o „caracteristică pentru acest cîntăreț al poporului“ (pag. 306). Se observă, de asemenea, în comentarii de ordin stilistic că A. N. se străduiește să descopere cititorului subtilități poetice, obținute prin asociații inedite lexicale, prin utilizarea unor procedee de compoziție și stil variate. Totuși, ilustrațiile sînt

uneori insuficiente sau puțin eronate. Nu enumerările statistice dau valoare poeziei, numărarea verbelor sau a subordonatelor temporale ori atributive ș.a.m.d. Credem că mai mult ar fi trebuit accentuată valoarea acțiunii durative a gerunziului, a verbului în genere, ideea de hiperdimensionare spațială și temporală, sugerarea efortului enorm, continuu al omului, momentul născocirii uneltor fiind de foarte lungă durată. Pornindu-se de aici s-ar fi explicat valoarea stilistică a locuțiunii adverbiale „pe-ncetul“, a gerunziilor și adverbelor, „Tot căutînd zadarnic și încercînd aiurea“, a verbelor de mișcare abilă, șerpuitoare a omului și a unei în calea supunerii naturii: „strecoa-

ră“, „despică“, a unor locuțiuni adverbiale, substantive și adjective ca: „în curmeziș“, „ncovoiață“, „prin codri“. Curioasă ni se pare interpretarea minunatei construcții poetice „cu luna prinsă-n plop“, pe care autorul „Observațiilor...“ o vede construită după modelul popular „floarea prinsă-n păr“. Or, aici, ținîndu-se seama de întregul vers, era un bun prilej, de a dovedi o trăsătură a scrisului poetului: asocierea unei expresii sau locuțiuni populare cu o imagine metaforică, specific argheziiană — splendidă —: „Venise de cu noapte, cu luna prinsă-n plop“.

În ceea ce privește observațiile gramaticale considerăm c-ar fi fost necesar ca autorul să se oprească asupra unor chestiuni de esență, așa cum făcuse în „Sintaxa frazei“ publicată mai devreme și nu să însiruie fiecare cuvînt care, orice s-ar spune, din punctul de vedere sintactic și morfologic nu prezintă întotdeauna importanță.

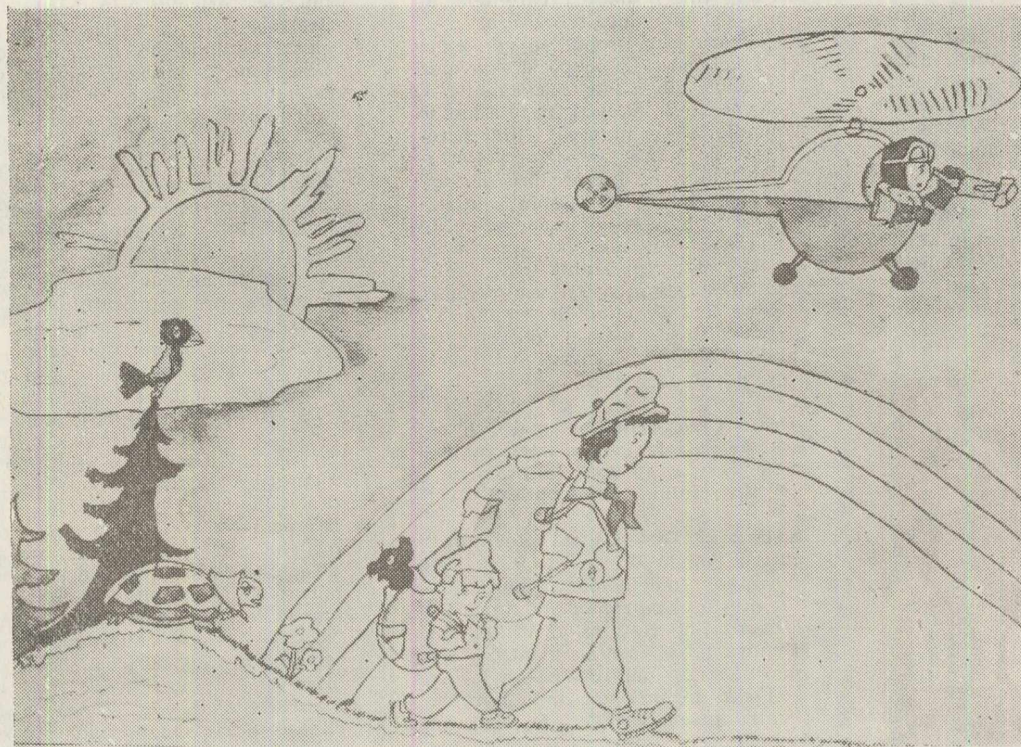
ILIE CILEAGA

PAUL AMET

răscruce

M-a fulgerat într-o zi pădurarul
Cu o frunză zburată-n adînc
Și m-a lăsat sub ramul prea blind,
Vrînd sau nevrînd.

Și a sunat din corn, păsări
Să-mi adoarmă umbra subțire
Fugărită-n carii de fag
De-atîta bogăție de urît sau de drag.
Dar mi-a durat împușcînd urșii,
Un alt suflet împărțit cu liniști,
Pe care l-a țintuit, să nu doară,
La răscrucea dintre iarnă și vară.

foc
liniștitor

E amețitor de frumos
Cînd noaptea și-ntinde păianjen de vînt
Peste somnul cu aripi crescute în jos
Și cînd bat caii pripon în pămînt.

Dar cad ațipit
Peste cerul de coloane lumești
Cînd ard sub mări corăbii de zenit.
Și mor la maluri săgetări de pești.

Și păsări dobor,
Împodobind cu zborul lor pereții,
Dar se aprinde foc liniștitor
Cînd mă resoarbe ochiul dimineții.

poșta
redacției

EMA PALL. După lectura citorva versuri scrise corect dar fără vreo scăpărare de originalitate, nu se poate emite o opinie care să vă fie utilă.

PAUL AMET. Se rețin din plicul trimis lui E. L. **Răscruce, Foc liniștitor și Obsesie.**

CONSTANTIN SERGHIUȚĂ. În **Primele jocuri** parcă se presimte ceva. Mai încercați.

GIUȘCĂ VASILE. Compuneri caracteristice pentru un anumit gen de poezie dilefantă, onorabilă în intenții, de loc realizată artistic. Nu se publică, nu mai trimiteți.

NERVA BURUIANĂ. „...Ce spuneți, sint un geniu?” Nu știu, totul e posibil, s-au mai văzut cazuri. Oricum, e bine să mai întrebați și pe alții: eu mă ocup cel mult de talente.

GEORGE TACU. Construcție monotonă și obositoare a unui amator deprins cu disciplina muncii intelectuale, dar nevădind o înzestrare specială pentru poezie.

GEBAL. Nu trebuia să ezitați a vă iscăli sub cele citeva poezii. Plasticitatea și concizia expresiei, neastîmpărul și bucuria juvenilă care le însuflețesc mă determină să aștept cu interes viitoarele mesaje. Reproduc deocamdată **De-aș avea un prieten:**

„Sînt nori de parfum
în pădure.
Și clanuri de păsări
înalță movile de cîntec.
Mi-s ochii ascunși
printre frunze —
nu-nțeleg ce se-ntîmplă.
„— De aș avea un prieten” —
îmi spun — și salcîmul
mă strînge la piept.”

DORINA ANDREI. Nu e cazul să-mi mulțumiți: răspunsurile mele numai încurajatoare n-au fost. Evoluția în sens pozitiv pe care nu o excludem, se lasă încă așteptată, cu toate că „Dorina Andrei știe foar-

te bine că poeziile acestea o reprezintă — și este foarte bucurioasă”. Că vă reprezintă n-am motive să mă îndoiesc. E nevoie însă de un efort disciplinat de organizare, în vederea comunicării, a acestui univers de simboluri strict personal, prezentat acum în texte care par scrise în transă, sub imperiul dicteului automat.

RO. B. X. Sub acest nume împrumutat parcă dintr-o ieftină broșură de science-fiction e posibil să se ascundă un viitor autentic poet. Cîteva din bucățile trimise (**Răscruce, Zăpezile, Clar, Regină a mea, Prin ploaie și flori**) denotă ceva mai mult decît simpla ușurință de versificare. Iată ultima din poeziile citate:

„Trebuia să mă-mpresoare
focurile lumii, trebuia
să desfac vraja munților

cu-atingerea
trupului meu ca de nuia?
Pe lac se subție negurile-adînci cînd
m-aprind în brazieri și cînt lîngă cer
pînă ce se-aud peste veacuri,

plîngînd,
suflete îngropate în statui de ger.
Cîteodată-s frunză, cîteodată fier,
cîteodată veste.

Și nu știu cum redevin poveste,
și nu știu cum redevin vioară,
și mă chem îndelung prin seară,
și mă caut prin ploaie și flori.”

Am convingerea că ne vom reîntîlni curînd cu autorul acestor versuri, cînd va ieși în lume cu numele adevărat, semnînd alte poezii cel puțin tot atît de împlinite.

G. PĂDURARU, V. STĂNESCU, PRETORIAN ION, ENACHE ION (DOREL), PAUL CIORAN, ABAGIU VALTER, DAN LALU, V. VINEA. Nu.

POPĂTĂNASE MIRELA. Exerciții de început, neconcludente. Mai încercați.

TOADER I. V. DELEANU, I. BENCHE, C. CRINGANU, MARIAN CONSTANTIN-NEFȚU. Mai trimiteți.

IOANICHIE OLTEANU

● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări

destinul

(Urmare din pag. 6)

traciu și procedurist” fără pereche, în tradiția familiei (cu singe grecesc). Dezabuzat, Don Juan obosit, autodefinindu-se ironic „ce-tățean al universului”, el știe să profite de averea moștenită, conciliind ideea de reverie gratuită cu calitatea de proprietar pe țărîmul lusitanian al Oceanului. Iată dar, sub masca lor, pătura „superpusă”, obiect mai vechi al satirelor eminesciene. Nici unul dintre crai nu face parte, în fond, din categoria „mult nobilă și gravă” spre care tinde afectiv Caragiale-fiul. Preludiul realist din **Întîmpinarea crailor** îi corespunde un final diafanizat (**Asfințitul crailor**), impregnat de melancolie. „Plecăm tustrei pe un pod aruncat spre soare-apune, peste bolți din ce în ce mai uriașe, în gol. Înaintea noastră, în port bălțat de măscărici, scâlbâindu-se și schimonosindu-se, topăia, de-a-ndăratele, fluturînd o năframă neagră, Pîrgu. Și ne topeam în purpura asfințitului”. Ideea de dematerializare și vacuitate, plecarea „în gol”, este ultima impresie.

Mult mai plastic decît craii, balcanicul Pîrgu trăiește în prezent, deși N. Iorga îl considera anacronic. Timpul și transformările sociale lucrează pentru el. Craior li se găsește cel puțin meritul unei subțiri intelectuale, Pîrgu însă e o „jăvră” odioasă, „lichea fără seamăn și fără pereche”, „soitar obraznic”, un „chimiță cu suflet stricat pînă la măduvă”, „Ve-niaminul cafenelei „Cazes” și Cherubinul caselor de întîlnire”, — defectele în serie demonstrînd jocosia ireversibilă. Profilul cu trăsură caricată la extrem pare al unui Cațavencu (mai norocos decît acela din comedia lui Caragiale-tatăl), ajuns: „de mai multe zeci de ori milionar, înșurat cu zestre și despărțit cu filodormă”, — perfect, deputat, senator, ministru plenipotențiar, prezidînd o subcomisie de cooperare intelectuală la

Liga Națiunilor și oferind colegilor săi străini, veniți în România cu pantahuza sau în anchetă, o somptuoasă și sibărită ospitalitate în castelul său istoric din Ardeal”. Printr-o malicie de neînțeles, Matei I. Caragiale pare însă a-și ironiza tatăl, introducînd în portretul lui Pîrgu aluzii la autorul de schițe și momente: „A! să fi voit el, cu darul lui de a zeflemisi grosolan și ieftin, cu lipsa lui de carte și de ideal înalt și cu amănunțita lui cunoaștere a oamenilor de la fund, a năravurilor și a felului lor de a vorbi, fără multă bătaie de cap, Pîrgu ar fi ajuns să fie numărat printre scriitorii de frunte ai neamului, i s-ar fi zis «maestrul», și-ar fi arvunit statui și funeralii naționale. Ce mai «schite» i-ar fi tras, maica ta Doamne! de la el să fi auzit dandana de mahala și de alegeri!” În Caragiale-fiul vorbește, aici, snobul. Limbajul de o mare diversitate traduce excelent stările ambigue, între poezie și demență. Confesiunile lui Pantazi, relevînd o pronunțată înclinare lirică, aparțin registrelor romantic. Arhaismul colorat, neologismul strident, termenul argotic rebarbativ se aliază, făcînd ca efectul alăturării să fie cuceritor. Din oscilațiile de tensiune de la tonul elegant pînă la bolovănișul invectivei rezultă o permanentă surpriză. Caligrafeticul cum e, Matei I. Caragiale face, într-un anumit fel, **literatură**, dar cu un simț al nuanțelor infailibil, urmîrind amuzat, pe aceeași pagină, zig-zagul, ritmul frînt, pietrele prețioase grupate pe un strat de zgură. Aproape că nu sesizăm fragilitatea comentariului psihologic. Suficient să știm că Pașadia și Pantazi trec în aceeași zi de la preocupările „fără nimic balcanic”, fără „nimic țigănesc”, — la orgiile în care domină „pastrama și tulbureul, schembeaua și prăștina”; că apuseanul „subțire” abandonează „vraja visului moztartian” pentru a asculta „ciam-paralele și bidineaua”. Fraza urcă și coboară în alternanțe de **montagne russe**. Montaigne, Mozart, Glück, Richelieu, Watteau sau lo-

calități celebre, Pompei, Ferney, Saint-Germain se învecinează cu expresii de tipul: „porc cu șoricul gros”, „solzoșia ta”, „o țil așa ca gaia mațu”, de proveniență suburbană. S-a vorbit de un Matei I. Caragiale de structură romantică, influențat de proza fantastică a unui Villiers de l'Isle Adam din **Histoires insolites**, apropiat mai insistent încă de d'Aurévilly, naratorul straniu din **Les Diaboliques**. La acesta din urmă, Caragiale-fiul se și referea în **Remember**, unde avea în vedere „nemuritoare povestire perdeaua crimeze...” (**Le Rideau cramoisi**). Fabulația originalului biograf are însă rădăcini autohtone, spiritul lui neputînd fi despărțit de mediile în care s-au mișcat anterior Anton Pann și Caragiale-tatăl. Exoticul nu e la el unul de aspect geografic, ci mai degrabă istoric, revelat prin sondarea straturilor bizantino-fanariote, aici, „la Porțile Răsăritului, unde scara valorilor morale e cu totul răsturnată, unde nu se la nimic în serios”. Apelativul „**craii de Curtea Veche**”, după o „zicere uitată”, de mult scoasă din întrebuințare, îi procură lui Pantazi (recte, prozatorului) un fel de plăcere estetică, ceva comparabil cu formula „curtenii calului de spijă”, din vremea lui Ludovic al treisprezecelea. În esență, romanul **Craior** este confesiunea unui artist cu o continuă oroare de hibrid, naratorul posedînd darul (admirat indirect la Pantazi) de a zugrăvi cu vorba „pînă și cele mai alunecoase și mai nehotărîte înfățișări ale firii, ale vremii, ale depărtării”. Adică posibilitățile unui virtuos impresionist, poet al stărilor labile; pasajele lunecoase nu cad în obscen, sugerîndu-l totuși. **Craii de Curtea Veche**, una din cele mai cizelate opere din literatura română, își verifică în confruntarea cu timpul nu numai rezistența la uzură. Moștenirea **Craior** trebuie văcută în revivificarea filonului balcanic, — la Ion Barbu într-un mod, iar recent la Eugen Barbu, în **Princepele**, în alt mod.

tinerețe

(Urmare din pag. 1)

precie a valorii și criteriul maior al integrării individului în fluxul vieții colectivității. De aici derivă perpetuitatea procesului educativ în socialism, multiplicitatea factorilor care concură la aceasta și care nu pot în nici un chip fi reduși la școală și familie. Întreaga societate, cu toate mijloacele formative de care dispune, noi înșine cu toții, sîntem vital interesați în **educarea în și prin muncă** a generației tinere. Imensa însemnătate socială a acestei categorii reclamă — și primește — o atenție deosebită, o grijă mereu prezentă „...Noi avem un tineret bun, devotat patriei, cauzei socialismului, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu. **Vîrsta medie în multe întreprinderi este de 22—24 de ani, ceea ce oglindește rolul tineretului nostru în producția de bunuri materiale a societății... Partidul nostru dă o înaltă apreciere contribuției pe care tineretul nostru o aduce la construcția socialismului, rolului pe care îl are în viața noastră socială**”. Din aceste idei derivă însăși concepția noastră despre educația tineretului — din conștiința aportului său la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și din conștiința uriașei însemnătăți a muncii, fără de care nu este cu putință această edificare. Construcția conștiinței implică muncă făcută în deplină conștiință a trebuinței sale și a valorii sale pentru semenii tăi, deci racordare la interesele care depășesc cercul strîmt al lui ego — și într-acesta stă valoarea formativă a muncii. Tot munca este elixirul care prezervă împotriva răătăcirilor spiritului, substanța tonifiantă care naște și sporește în om simțul demnității personale, îi limpezește cunoașterea utili-

tății sale. Nu îngrămădeala stărilor de noțiuni fără finalitate, ca păpușile de ceață într-un panopticum în care nimeni nu privește, nu spoiala de cultură hărăzită uitării definitive sau parvenirii la situația de minuior de hîrlui — ci operă constructivă, indiferent de domeniul construcției. **„Noi purtăm răspunderea pentru viitorul societății noastre și, ca atare, trebuie să lichidăm mentalitatea școlii generale, a liceului de cultură generală de a scoate absolvenți fără nici o specialitate**”. Există în aceste cîteva rînduri chintesența unui întreg program educativ, temeuri-le unei întregi programe școlare. Dacă **latura instructivă** a procesului pune în prim-plan, același lucru se poate spune despre **formarea comportamentului** a tinerei generații. S-a spus de curînd, cu adîncă îndreptățire, că dacă rebuturile în producție sînt intolerabile, cu atît mai mult este valabil acest lucru în ce privește oamenii. Tineretul nostru trebuie să fie — și este — adeptul cinstirii marilor valori naționale, însuflețit de dragoste față de trecutul de jertfe și luptă al patriei, față de pilda supremă a partidului comuniștilor, aderent la normele etice ale lumii în care sistemul de valori este clădit pe idealul lui homo faber. De aici — atitudinea de dispreț funciar față de actul antisocial, față de postura nedemnă a parazitului. **„Fiecare să înțeleagă că în orice domeniu de activitate este necesar să-și aducă contribuția la dezvoltarea societății noastre. Să luăm măsuri hotărîte ca nimeni să nu poată trăi fără a participa la activitatea productivă**”. Sigur că, în ultimă instanță, gradul de educație al cuiva se măsoară, în condițiile societății cu membri egali, după cît dă fiecare tuturor. Pentru că este cu neputință ca acel care creează să nu fie pătruns de dobinzile morale pe care le aduce creația. Și, în sensul nostru, creația este sinonimă cu munca.

Formarea și pregătirea tineretului pentru viață, locul său în lumea contemporană, în lumea de mine sunt probleme care preocupă de decenii omenirea. Doar datele privind generația actuală sunt altele — precum altele sunt generațiile timpului istoric. În lumina realităților lumii moderne, năzuințele tinerilor de pretutindeni — dreptul la muncă, învățământ, cultură, odihnă, agrement — sunt aceleași, se întâlnesc pe un plan general-uman. Există însă o arie de probleme specifice fiecărei societăți, fiecărei generații. Tinerii din țările socialiste au o concepție despre viață fundamental opusă concepțiilor retrograde în circulație în Occident. Însăși fizionomia etică a tineretului e în strinsă relație cu caracterul societății în care trăiește. Aceasta nu înseamnă însă că tinerii de bună-credință, de orientare democratică, din țările capitalului, nu se întâlnesc pe planul celor mai nobile aspirații cu tineretul țărilor socialiste, care se bucură de puțină deplină de a se realiza. În ancheta de față am pus în paralel problemele cu care sunt confrunțați în prezent tinerii din țările capitaliste cu viața oferită de către socialism tineretului. Am apelat la următorii sociologi și experți în probleme de tineret: prof. Per Mathiesen (Institutul de cercetări sociale din Oslo — Norvegia), dr. Celso Coppola (Biroul de studii și cercetări pentru adolescenți din Roma — Italia), Lieve d'Oliesslager, sociolog (Centrul național de cercetări științifice din Louvain — Belgia), prof. Paavo Uusitalo, expert pentru problemele sociale ale familiilor (Universitatea din Helsinki — Finlanda), Stefan Doinov, cercetător (Centrul de cercetări sociologice pentru problemele tineretului din Sofia — R.P. Bulgaria), și dr. Fred Mahler (director adjunct al Centrului de cercetări pentru problemele tineretului — București).

GEORGE CUIBUȘ

Red.: Promovarea socială a tineretului condiționează în mare măsură aportul său la făurirea lumii de mine. Cum se desfășoară acest proces în țările occidentale și ce șanse sunt oferite tineretului?

PROF. PER MATHIESEN: „Ați abordat una dintre cele mai spinoase probleme. Ca profesor v-aș putea spune ce se petrece în anumite țări occidentale cu cei care au urmat cursurile unei facultăți. Universitățile noastre, în special cele cu profil umanist, sunt mai degrabă instituții de consacrare intelectuală, menite să confere diplome. Dar rareori, o diplomă universitară permite o competiție reală între tinerii cei mai dotați. Nu mai e nevoie să vă spun că în ierarhia socială urcă cei cu „noroc“, cei cu stare, deși sociologii noștri susțin că tinerii au drepturi egale. Am să dau un exemplu: din totalul studenților francezi în medicină, drept, litere, filozofie, procentul celor proveniți din mediul rural abia trece de doi la sută. Acest procent este desigur variabil de la o țară la alta, de la un centru universitar la altul, dar nu trece niciodată de cinci la sută, chiar în țările nordice. Mai grav e faptul că, anual, cel puțin 50 la sută dintre absolvenții universităților apăsene nu-și găsesc un loc potrivit de muncă. Mulți dintre ei ajung în fața birourilor de plasare, acceptând orice slujbă. Alții iau drumul străinătății. Există, de pildă, o serioasă migrație a tinerilor savanți spre America. Dar și acolo, numărul tinerilor și adolescenților șomeri se ridică în prezent la 14,5 la sută din totalul șomerilor. Experții scotese că acest procent se va dubla în următorii 2-3 ani. Cu toate acestea, anumiți sociologi, psihotehnicieni și futurologi sunt optimiști: ei enunță ideea unui șomaj structural, specific, chipurile, țărilor avansate, șomaj care va permite o mai bună pregătire a tinerilor pentru viață. David Riesman, exponentul acestor idei, e convins însă că șomajul oricât de savant ar fi explicat tot șomaj rămâne.

Din contactul cu realitățile românești, am înțelege că la dv. există condiții propice pentru o echitabilă promovare socială a tineretului. Aș putea spune că ei trăiesc o „nouă condiție umană“, posibilă doar pe fundalul prefacerilor socialiste. Am văzut la fața locului, cum această nouă condiție a tinerilor comportă practic efecte morale, etice și psihice. E o șansă unică pentru tineretul dv. de a-și implini și manifesta personalitatea pe toate planurile sociale. E un tineret viguros, optimist, nevinovat de traume psihice și morale de felul celor care amputează existența multor tineri în țările noastre. Educați în spiritul muncii, umanismului, sentimentelor de prietenie între popoare, tinerii români își clădesc cu miinile lor viitorul. Este cel mai generos atu pe care acești tineri îl pot oferi lumii contemporane.“

Red.: Cum apreciați raporturile de muncă în care se află tinerii din țările occidentale, și mai ales cum vedeți evoluția acestor raporturi? Ce impresie v-au făcut tinerii români pe care i-ați cunoscut în uzine, în fabrici, pe ogoare, în lăcașurile de cultură, cluburi muncitorești, pe stradă?

DR. CELSO COPPOLA: „Aș începe printr-o evocare: mai toate descoperirile arheologice scot la iveală vestigii ale lumii de ieri, în care este vorba de munca umană. Omul a muncit dintotdeauna cu gândul la ameliorarea condiției sa-

le. Și cred că nu există tineri pe lume care să gândească că ar putea să trăiască fără muncă. Poate niște rătăciți, dar numărul lor e infim. Din păcate, la noi, în Italia, vechea imagine a bărbatilor cu brațele încrucișate este o realitate crudă. Verbul *caumare* al soale (*a șoma*) e mereu actual. Tinerii noștri ar dori să facă ceva, să joace un rol cit de mic, măcar în figurație, chiar în condițiile exploatații lor de către patroni. Ofertele de lucru sunt însă la noi cu mult sub baremul cererilor. Cauzele acestei stări de lucru ar pretinde mult spațiu. Cert este că cei mai vitregiți tineri sunt, la noi, sicilienii, calabrezii, sarzii, care muncesc, e adevărat, dar trudes pentru nimic. Nici o lege nu prevede obligativitatea remunerării adolescenților, de pildă. Situația acestora se ameliorează abia după satisfacerea serviciului militar sau în cazul în care găsesc de lucru aiurca. Nu e un secret pentru nimeni că sute de mii de tineri italieni migrează în diverse țări europene, și uneori în Canada, Australia, sau Noua Zeelandă. Se poate ieși din acest impas? — se întreba, recent un foiletonist al ziarului *Corriere della Sera*. Ar fi prea simplu să afirmăm că societatea noastră ar avea numai de câștigat, dacă ar pune în mișcare toate resorturile menite să ducă la absorbirea miinii de lucru. Dar cu declarații patetice nu se schimbă nimic. Să amintim consecințele nefaste ale șomajului în rindul tinerilor — abuz de stupefiant, delincvență, blazare, alcoolism — pentru a sublinia necesitatea unor mutații sociale în viața societății noastre?

S-ar putea crede că tinerii italieni se impacă cu o asemenea stare de lucruri. Nicidecum. Protestul lor e general. Mai mult, alături de ei sunt astăzi marcanțe personalități ale vieții publice, oameni ca Ignazio Silone, Pier Paolo Pasolini, Vasco Pratolini, Lorenzo Mazzotti. Există un curent de opinie în favoarea tinerilor și care se face prezent în toate păturile sociale. Ar fi de neconceput ca protestul lor tineresc să nu trezească ecouri multiple. „Pe drumurile României, m-am întâlnit cu mulți italieni, dornici să cunoască spectaculosul progres al țării dv. Un grup de studenți din Roma mi-a declarat bucuria de a fi oaspeții tinerilor români, inteligenți, senini, ospitalieri. Educația pe care o primește acești tineri e un bun de invidiat“.

Red.: În ultimii ani, pe agenda instituțiilor care se ocupă de problemele tineretului a fost înscrisă și lansarea unei campanii împotriva mijloacelor de poluare socială. Ați putea rezuma sensul unor asemenea campanii?

LIEVE D'OLIESLAGER: „În urmă cu cîteva ani, sociologul francez Claude Passeron a lansat termenul de *amviromament social-uman*, înțelegând prin aceasta mediul cultural-educativ și social-politic în care evoluează omul modern. Nu este vorba de mediul natural — asupra căruia planează astăzi primordial fenomenul de poluare — ci de mediul ambiant creat de societate, de mediul uman. Cele două noțiuni — mediu natural și mediu uman — au însă o trăsătură comună: și unul și celălalt pot suferi leziuni. Aceste leziuni sunt mai perceptibile în rindurile celor tineri. Poate de aceea se vorbește astăzi de măsuri profilactice în sensul combaterii acestor fenomene. În mod obișnuit, tinerii sunt plasați sub semnul unui triptic tra-

dițional: familie-școală-societate. Este cadrul firesc, obiectiv, în care tinerii evoluează, se desăvîrșesc. Încă din copilărie, în acest mediu pătrund elemente subiective, elemente care acționează deseori în sensul negării, al anihilării acțiunii celor trei instituții citate. După americanul Vance Packard, elementele de poluare socială sînt de obicei expresia unor anturaje și cercuri viciate, a unor parteneri de hazard, a vagabondajului sexual, a cluburilor, „intime“, a extravaganțelor în materie de comportament și modă etc. Cadrul acestor elemente s-a lărgit în ultimii ani, și ele se referă la totalitatea mijloacelor de persuasiune publică, anume create pentru „modelarea“ voinței celor tineri, în scopul organizării diversunii sociale. Fenomenul începe de obicei cu refuzul de a munci — opus noțiunii obișnuite de șomaj — și sfîrșește cu sinuciderea sau oca. Dacă dăm crezare unui articol din publicația franceză *PARIS-MATCH*, victimele fenomenelor de poluare socială — de la opiomanii la prostituat — se ridică anual la cîteva zeci de mii.

Dacă în trecut aceste elemente părcău doar note discordante pentru „societatea de consum“, astăzi se dovedesc a fi cele mai nocive instrumente de pervertire a celor tineri. Efortul unor organisme de a preveni asemenea fenomene s-a văzut de multe ori contracarat de demonstrațiile de virtuozitate ale persuasoriilor publice, de faimosul determinant al lumii capitaliste cunoscut sub numele de *publicity*, de acțiunile, antisociale ale celor care regizează viața tineretului“

DOSARUL UNUI SONDAJ :

tineretul și lumea contemporană

Red.: V-am ruga să rezumați ideea integrării sociale a tineretului în siml societății contemporane. In ce mod se poate realiza acest deziderat în zilele noastre ?

PROF. PAAVO UUSITALO: „De faptul că numeroși tineri și adolescenți sînt înregistrați în țările occidentale la capitolul *inadaptabili* nu putem face abstracție. Este vorba de tineri perfect valizi care la un moment dat, din diverse motive, deced din condiția umană. Savantul olandez dr. Bernard Quérido Arié susține că acest fenomen — care amenință să ia proporții în Occident — s-ar circumscrie în perimetrul de manifestare a maladiilor de civilizație, că inadaptabili ar fi produsul proceselor de urbanizare accelerată, al exploziei demografice, al progresului tehnico-științific. O asemenea teză este însă infirmată de realitățile din țările socialiste, unde au loc în momentul de față mari prefaceri sociale.

În lumea capitalistă, procesul de inadaptare socială este un efect social, un proces care începe cu alienarea individului, pauperizarea anumitor pături rurale, șomajul intelectual, raporturile inumane dintre membrii societății, complexe de rang social, exploatarea omului. Asemenea procese sînt generate de însuși caracterul societății. Ele izvorăsc din actele de injustiție socială, din relațiile sociale. Mai grav este faptul că inadaptarea, nonîntegrarea socială sînt anticamera actelor de delincvență juvenilă, adevărat flagel în diverse mari metro-

pole. Asemenea drame au fost nu o dată evocate de oameni de cultură în cărți, filme, piese de teatru, prea numeroase pentru a fi citate aici. La un moment dat, s-a crezut că fenomenul de inadaptabilitate ține de o anumită conjunctură. Dar nu, acest proces e permanent, repetindu-se la intervale de timp: locul vestitorilor *provo* olandezi și *blousons noirs* francezi de ieri a fost luat de cetele de *hippies* de astăzi. Firește, ar fi greșit să-i socotim pe toți tinerii cu plele și straie de circ niște inadaptabili. Hippișmul lor e o chestiune de imitație. Pentru alții, situația se schimbă: ei găsesc un refugiu în non-activitate, în vagabondaj, în trîndăvie și crasi-tudine. Din rîndul acestora se recrutează de obicei răufăcători publici, hoți, asasini.

Nici un *hippy* n-ar putea desigur expune motivele care l-au determinat să dezerteze de la îndatoririle sociale, să ia calea vagabondajului, să trăiască ca un troglodit. Faptul demonstrează sentimentele de rătăcire și dezorientare care domnesc în sufletul acestor tineri, dar și carentele unui sistem educativ-cultural asupra căruia ar trebui să reflecteze toți cei care se ocupă de destinul tinerilor din țările occidentale. E adevărat că experți de renume mondial — printre care unii acreditați pe lingă Organizația Națiunilor Unite — încearcă să găsească cele mai eficiente soluții în vederea combaterii fenomenelor de inadaptare socială. Dar profilaxia acestor tare înseamnă mai mult: studiile teoretice își au desigur rostul lor. Practic, ele trebuie să fie însoțite de măsuri concrete, viabile, conforme aspirațiilor tinerilor de douăzeci de ani“.

Red.: Cum vedeți o mai bună cooperare între organismele naționale care se ocupă de problemele tineretului contemporan?

STEFAN DOINOV: „Reuniunea internațională de la București dedicată problemelor tineretului, manifestare patronată de Biroul Organizației Națiunilor Unite din Geneva, s-a înscris printre cele mai fertile manifestări de acest gen din ultimii ani în Europa. Pentru prima dată au fost suguse unei analize științifice problemele generale și specifice ale tinerei generații de pe continentul nostru: s-au definit concepte noi, s-au elaborat schițele unor viitoare programe de educație, agrement și activități sociale, a căror traducere în viață va însemna mai mult decît profit pentru toți tinerii europeni. Faptul că pe agenda reuniunii au figurat în primul rînd problemele specifice ale tineretului din țările capitaliste s-a justificat prin mutațiile sociale survenite în decursul ultimelor două decenii în viața celor tineri, mutații care au situat în repetate rînduri generațiile mai tinere și cele vîrstnice pe poziții adverse. Cel mai însemnat profit al acestor dispute îl constituie, fără îndoială, apariția instituțiilor de cercetare, de educație, a organizațiilor de turism etc. — specializate pe problemele tineretului contemporan. Influența acestor organisme asupra comportamentului și eticii generațiilor mai tinere este determinată de identificarea acestor foruri cu aspirațiile imediate ale tineretului. Pe de altă parte, condițiile social-economice diverse în care crește și se formează tineretul determină caracterul raporturilor existente dintre cei tineri și instituțiile care se ocupă de destinul lor, de relațiile dintre ei și societate. Acesta nu este un motiv pentru a-i împiedica pe reprezentanții tineretului din diverse țări de a găsi un limbaj comun, de a căuta cele mai apropiate căi de înțelegere. Lucrul este posibil pentru că între tinerii europeni există o multitudine de probleme comune, cum ar fi pacea și securitatea continentului.

Am constatat cu bucurie că munca în acest domeniu se desfășoară sub cele mai bune auspicii în România. Centrul din București a reușit să obțină într-un răstimp relativ scurt remarcabile succese în cercetarea problemelor specifice tinerilor români. La București și în alte orașe ale României am văzut zeci, sute de tineri bucurându-se de a sta de vorbă cu reprezentanții organizațiilor de tineret din alte țări; dorința românilor de a coopera, de a stringe legăturile dintre cei tineri corespunde întru totul politicii înțelepte a conducătorilor României socialiste. Deși am vizitat România pentru prima oară, pot

spune că frumusețile țării dv. sînt unice. În orașele pe care le-am străbătut, am constatat ritmul viu și echilibrat al noilor prefaceri, în cadrul cărora cei tineri sînt adevărați purtători de drapel. Am citit pe chipurile tinerilor români cu care am stat de vorbă un sentiment de mulțumire și siguranță pentru viața de astăzi, pentru cea de mine, pentru victoria socialismului“.

Red.: Scriitorii, artiștii, oamenii de cultură, prin însăși natura profesiei lor, sînt educatori de frunte ai tineretului. Cum vedeți cultivarea în rîndurile tineretului a idealurilor umaniste, a rațiunii, a sentimentelor de prietenie și respect reciproc între popoare?

DR. FRED MAHLER: „Educația în spiritul umanismului și în mod special, în spiritul nobilelor idealuri ale păcii și prieteniei între popoare s-a încorporat, îndeosebi în ultimii ani, ca un element fundamental al educației permanente. Conștiința că soarta omenirii, amenințată mai mult ca oricînd prin posibilitatea declanșării unui război termo-nuclear, depinde nu doar de acțiunea unor politicieni sau a unui mînaunchi de state, ci se află și trebuie să se afle în miinile popoarelor și ale tuturor țărilor, mari sau mici, a transformat educația pentru pace dintr-un deziderat într-o acțiune practică tinzînd la o tot mai mare eficiență.

O dată cu aceasta, procesul a revendicat prezența unui corp de educatori-militanți capabili să sensibilizeze opinia publică, să exercite o influență cit mai profundă asupra conștiințelor și mai ales să modeleze conștiințele celor mai tineri, astfel încît acțiunea să impună lumii o politică menită să lichideze agresiunea și practicile imperialiste care stau la rădăcina conflictelor și războaielor. Și, se înțelege, oamenii de cultură, scriitorii, artiștii călăuziți de idealurile înaintate ale omenirii se înscriu firesc printre acești educatori nu numai prin opera lor, ci și prin acțiunea lor directă, ca cetățeni, ca oameni obișteți. Se cunosc prea bine numeroasele exemple ale celor mai remarcabili creatori ai contemporaneității care și-au întărit mesajul umanist al operei lor prin inițiativele luate, de felul proceselor publice ale agresorilor și al marilor campanii pentru pace, sau care și-au consacrat scrisul dezvăluirii în fața opiniei publice a adevărului despre politica de înarmare, dictat și învrăjbire între popoare. Aș aminti numai de scriitorul american Norman Mailer care, în „The Armies of the Night“, a realizat „romanul unei istorii și istoria unui roman“ consacrat în întregime descifrării sensurilor demonstrațiilor pentru pace ale tineretului american, condamnării de către acesta a agresiunii yankeilor în Vietnam. Pentru împotrivirea activă a tineretului american față de politica cercurilor agresive s-ar putea remarca pe drept cuvînt rolul multor creatori din S.U.A. care, așa cum scria Erich Fromm, s-au aliat cu „dragostea de viață“ — BIOFILIA — împotriva „dragostei de moarte“ — NECROFILIA.

Și așa cum o dovedește tot mai mult evoluția istorică însăși, acțiunea pentru pace trebuie să se bazeze pe o educație avînd temeiul în cunoașterea științifică a proceselor sociale și politice, a raporturilor de forțe, ceea ce obligă pe educatori să depășească simplele apeluri sau argumentații emoționale, trecînd la aprecieri lucide, realiste și, mai ales, la o acțiune social-utilă și de masă. Cele de mai sus sînt doar cîteva din ideile consemnate, în cadrul circumscriș de întrebarea la care răspundem, în urma dezbaterilor ce-au avut loc cu prilejul reuniunii internaționale de experți U.N.E.S.C.O. în problemele tineretului, reuniune care a dezbătut problemele promovării în rîndul tinerei generații a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare.

Inițiativa țării noastre ca O.N.U. și U.N.E.S.C.O. să adopte cunoscutele declarații și programe în acest domeniu este confirmată ca actuală și importantă într-o asemenea măsură încît reușita reuniunii la care ne referim, a doua organizată în țara noastră pe această temă, pare suficientă în locul oricărei alte argumentări.

Redactor-șef : CONSTANTIN NOVAC ● Redactor-șef adj. NICOLAE MOTOC

ÎN COLEGIUL REDACȚIONAL : ION BĂDICA, ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă lunară editată de Comitetul pentru cultură și artă al județului Constanța.

Redacția și administrația : b-dul Republicii nr. 28 Constanța, telefon 1 34 16, 2 13 68.

Căsuța poștală nr. 112.

Tiparul executat de I.P. „Dobrogea“.